

GEOGRAFIJA

Osnovna šola za odrasle

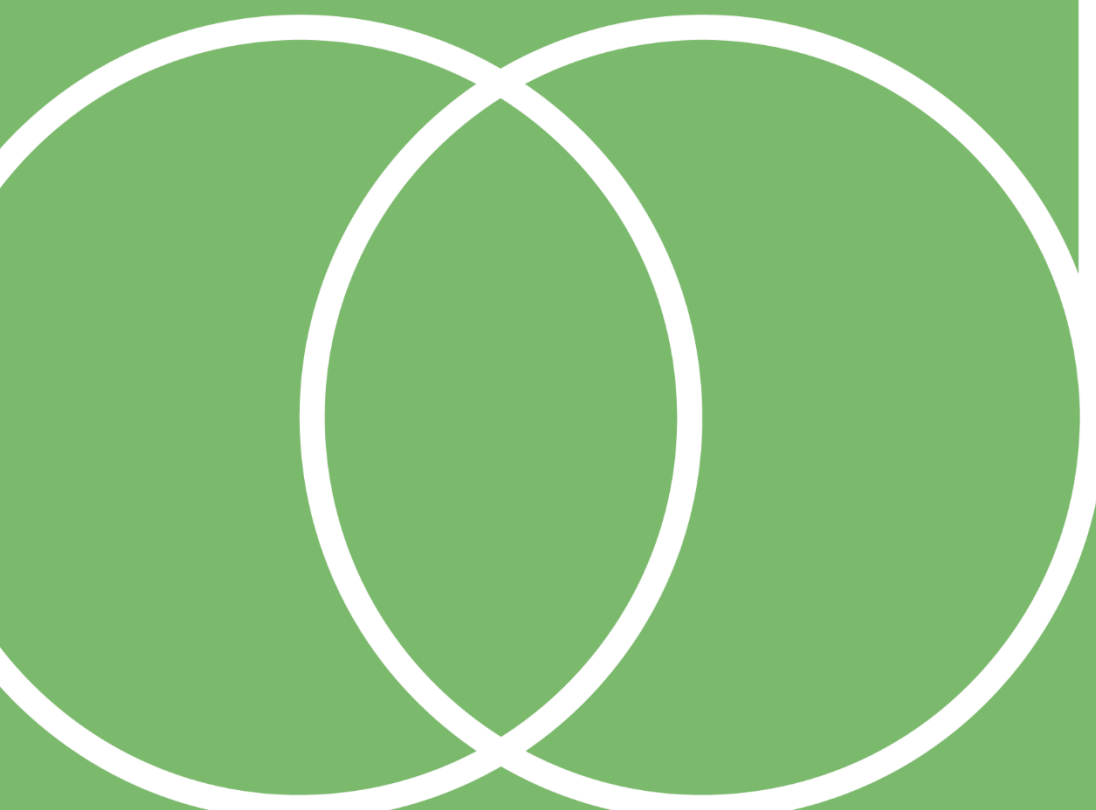
Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle

Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle s
prilagojenim predmetnikom za
osnovno šolo za odrasle s
slovenskim učnim jezikom na
narodno mešanem območju
slovenske Istre

Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle s
prilagojenim predmetnikom za
osnovno šolo za odrasle z
italijanskim učnim jezikom na
narodno mešanem območju
slovenske Istre

Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle s
prilagojenim predmetnikom za
osnovno šolo za odrasle za
dvojezično osnovno šolo na
narodno mešanem območju
Prekmurja

OBVEZNI PREDMET

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: geografija

Predmetnik osnovne šole za odrasle

Prilagojeni predmetnik osnovne šole za odrasle s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Prilagojeni predmetnik osnovne šole za odrasle z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Prilagojeni predmetnik osnovne šole za odrasle za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

6. razred	7. razred	8. razred	9. razred
25	25	20	25

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

Manca Poglajen, Zavod RS za šolstvo; Melita Vidovič, Zavod RS za šolstvo; dr. Anton Polšak, Zavod RS za šolstvo; dr. Mojca Ilc Klun, OŠ Mirana Jarca; Mojca Janžekovič, OŠ Toma Brejca Kamnik; Matej Matkovič, OŠ Belokranjskega odreda Semič; dr. Blaž Repe, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani; Tomi Tomšič, OŠ Staneta Žagarja Kranj; Helena Verdev, OŠ Ljubečna; dr. Eva Konečnik Kotnik, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru; dr. Tatjana Resnik Planinc, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani; dr. Matej Ogrin, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani; dr. Jurij Senegačnik; Lavinia Hočevar, Gimnazija Antonio Sema Piran, Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper; Marjeta Hočevar, Škofijska klasična gimnazija, Zavod sv. Stanislava; mag. Ludvik Mihelič, Ekonomska šola Ljubljana; Ingrid Florjanc, Gimnazija Ledina; Mojca Kelbič Đajić, Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška, Zavod Antona Martina Slomška; Matej Cizelj, Srednja elektro-računalniška šola Maribor; Doris Hrvatini, Srednja ekonomsko-poslovna šola Koper; Tibor Tomšič, Dvojezična srednja šola Lendava

Podskupina v izobraževalnem programu osnovne šole za odrasle:

dr. Mojca Ilc Klun, OŠ Mirana Jarca Ljubljana; Tina Kržišnik, Razvojno izobraževalni center Novo mesto; Melita Vidovič, Zavod RS za šolstvo

JEZIKOVNI PREGLED: Valentin Logar

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/osnovna-sola-za-odrasle/2025/Didakticna_priporocila_k_ucnemu_nacrtu_geografija_oso_2025.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 260808195](#)

ISBN 978-961-03-1457-8 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 248. seji, dne 20. 11. 2025, določil učni načrt geografija za izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 248. seji, dne 20. 11. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu geografija za izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPICNE STRANI

V dokumentu je za udeleženske in udeležence, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih udeleženci izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

IME TEME

OBVEZNO

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno

OPIS TEME

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exeseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similiic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti connihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeeped quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Osnovna šola za odrasle | Matematika

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
- I:** *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
- I:** *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solores dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
- O:** Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Udeleženeec
- » Obisquamet faccab incium repernam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
 - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.
 - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - » Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - » Omnim ut doluptur, quam consequ.
 - » *Obisquamet faccab incium repernam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
 - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.*
 - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- laborerat voluptiurem
- veligna tessint
- laborerat voluptiurem
- veligna tessint
- veligna tessint
- laborerat voluptiurem
- veligna tessint

9 Osnovna šola za odrasle | Matematika

Pojmi, ki jih udeleženeec mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo udeleženci.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

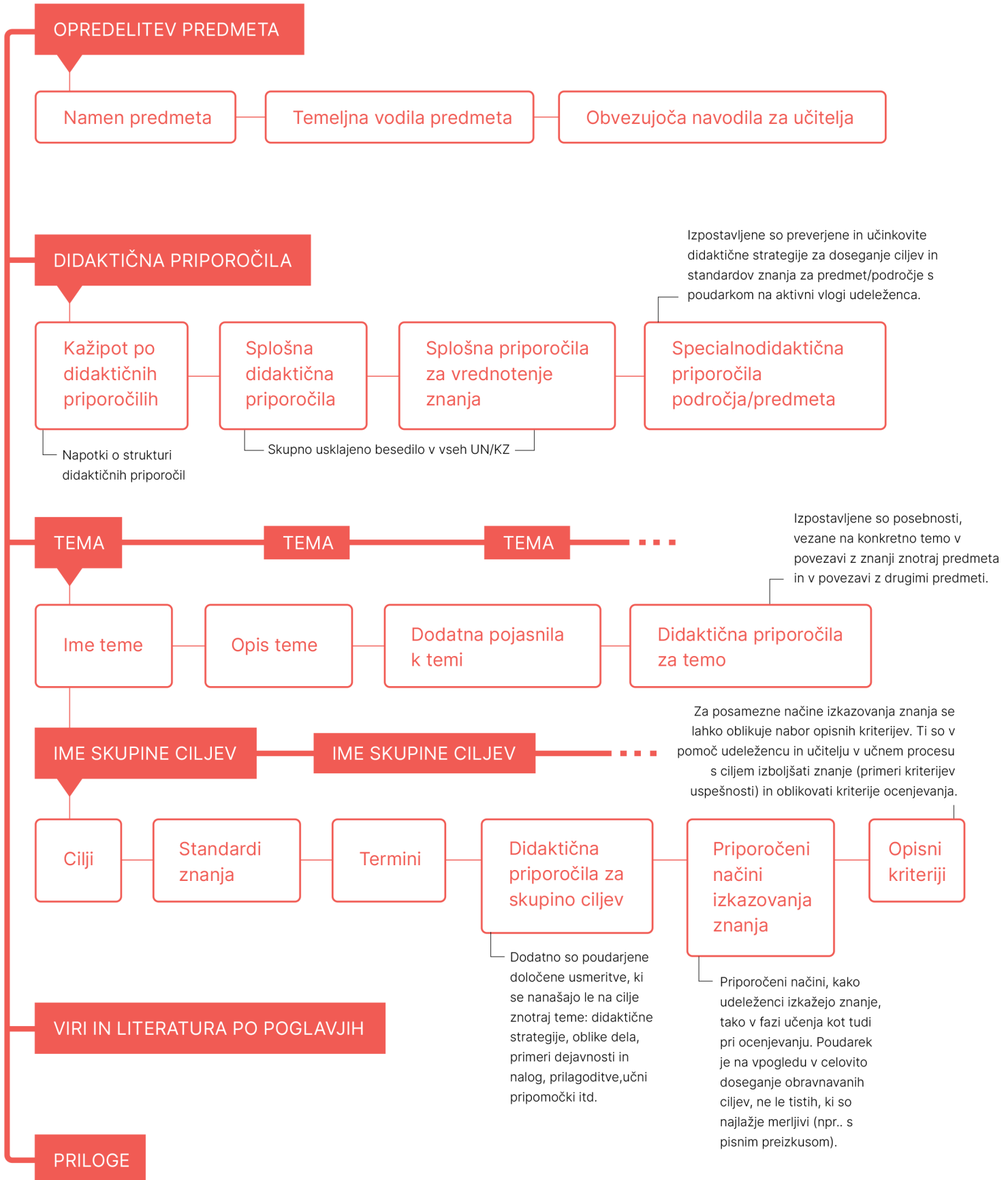
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA.....	11	DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	
Namen predmeta.....	11	CELIN	71
Temeljna vodila predmeta	12	Poselitev in prebivalstvo.....	73
Obvezujoča navodila za učitelje	12	Gospodarstvo	75
DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	14	Podnebne spremembe	78
Kažipot po didaktičnih priporočilih	14	CELINE	81
Splošna didaktična priporočila	15	Azija.....	83
Splošna priporočila za vrednotenje znanja	17	Avstralija z Oceanijo	86
Specialnodidaktična priporočila	19	Severna Amerika	88
področja/predmeta	19	Južna Amerika.....	90
TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....	27	Afrika	92
GEOGRAFSKA PISMENOST	28	Polarni območji.....	94
Geografska pismenost.....	30	GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE I.....	96
GEOGRAFIJA IN JAZ	32	Geografsko raziskovanje in veščine I ...	98
Geografija in jaz.....	33	EVROPA KOT CELINA.....	107
ORIENTACIJA NA ZEMLJEVIDU	36	Evropa na zemljevidu	107
Zemljevidi	37	NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	
Geografska lega in orientacija na	39	EVROPE	109
PLANET ZEMLJA.....	41	Površje Evrope	111
Zgradba Zemlje in tektonika	42	Podnebje in rastlinstvo Evrope	113
Celine in oceani.....	44	Naravni viri Evrope	115
Razčlenjenost in razgibanost Zemljinega	46	DRUŽBENI IZZIVI EVROPE.....	117
površja.....	46	Izzivi prebivalstva Evrope.....	118
Vodovje	48	Izzivi v gospodarstvu Evrope	121
OSNOVE GEOGRAFSKEGA RAZISKOVANJA	50	Trajnostni razvoj	124
Osnove geografskega raziskovanja in	52	GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE II	126
veščine	52	Geografsko raziskovanje in veščine II .	127
GEOGRAFSKA PISMENOST	58	SLOVENIJA V EVROPI IN SVETU.....	135
Geografska pismenost.....	60	Slovenija v Evropi in svetu.....	136
GIBANJE ZEMLJE.....	63	Delitev Slovenije na naravnogeografske	138
Gibanje Zemlje.....	64	pokrajine.....	138
PODNEBJE	66	NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	
Podnebje, prsti in rastlinstvo	67	SLOVENIJE	140
		Površje, kamninska zgradba in prsti	142
		Slovenije	142

Podnebje, vreme in rastlinstvo Slovenije	145	PODNEBJE, PRSTI IN RASTLINSTVO	181
Vodovje Slovenije	148	Družbenogeografske značilnosti celin .181	
Zavarovana območja Slovenije.....	150	POSELITEV IN PREBIVALSTVO.....	181
DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE	151	GOSPODARSTVO	182
Prebivalstvo in poselitev Slovenije	153	PODNEBNE SPREMEMBE	182
Gospodarstvo Slovenije.....	156	Celine	183
Naravne nesreče v Sloveniji	159	AZIJA.....	183
Degradacija prostora v Sloveniji	161	AVSTRALIJA Z OCEANIJO	184
NARAVNOGEOGRAFSKE POKRAJINE SLOVENIJE	163	SEVERNA AMERIKA	184
Izzivi posamezne naravnogeografske pokrajine Slovenije	164	JUŽNA AMERIKA.....	184
GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE III	166	AFRIKA	185
Geografsko raziskovanje in veščine III	167	POLARNI OBMOČJI.....	186
VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH	176	Geografsko raziskovanje I	187
Geografska pismenost.....	176	GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE I	187
GEOGRAFSKA PISMENOST.....	176	Evropa kot celina	188
Geografija in jaz.....	177	EVROPA NA ZEMLJEVIDU	188
GEOGRAFIJA IN JAZ.....	177	Naravnogeografske značilnosti Evrope	188
Orientacija na zemljevidu	177	POVRŠJE EVROPE.....	188
ZEMLJEVIDI.....	177	NARAVNI VIRI EVROPE	188
GEOGRAFSKA LEGA IN ORIENTACIJA NA ZEMLJEVIDU	178	Družbeni izzivi Evrope.....	189
Planet Zemlja.....	178	IZZIVI PREBIVALSTVA EVROPE	189
ZGRADBA ZEMLJE IN TEKTONIKA .	178	IZZIVI V GOSPODARSTVU EVROPE	189
CELINE IN OCEANI.....	178	TRAJNOSTNI RAZVOJ	189
RAZČLENJENOST IN RAZGIBANOST ZEMLJINEGA POVRŠJA.....	179	Geografsko raziskovanje II	190
VODOVJE	179	GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE II.....	190
Osnove geografskega raziskovanja.....	179	Slovenija v Evropi in svetu.....	191
OSNOVE GEOGRAFSKEGA RAZISKOVANJA IN VEŠČINE	179	SLOVENIJA V EVROPI IN SVETU.....	191
Geografska pismenost.....	180	DELITEV SLOVENIJE NA NARAVNOGEOGRAFSKE POKRAJINE	192
GEOGRAFSKA PISMENOST	180	Naravnogeografske značilnosti Slovenije	192
Podnebje	181		

POVRŠJE, KAMNINSKA ZGRADBA IN PRSTI SLOVENIJE	192
PODNEBJE, VREME IN RASTLINSTVO SLOVENIJE	193
VODOVJE SLOVENIJE.....	193
ZAVAROVANA OBMOČJA SLOVENIJE	194
Družbenogeografske značilnosti Slovenije	195
PREBIVALSTVO IN POSELITEV SLOVENIJE	195
GOSPODARSTVO SLOVENIJE.....	196
NARAVNE NESREČE V SLOVENIJI..	197
DEGRADACIJA PROSTORA V SLOVENIJI	198
Geografsko raziskovanje III	198
GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE III	198
PRILOGE	200
Priloge po poglavjih.....	200
Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta	200

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Geografija kot obvezni šolski predmet v organizaciji za izobraževanje odraslih **celostno preučuje in razlaga naravne ter družbene sestavine, pojave in procese** v pokrajini z namenom, da bi udeleženci razumeli svet in svoj življenjski prostor ter v njem kakovostno živeli. Udeležencem zagotavlja temeljno zavedanje, da se **vse sestavine v pokrajini medsebojno prepletajo in součinkujejo**, kar jih vodi do zmožnosti **premišljenega ravnanja v prostoru in vrednotenja posegov v prostor** ter obenem do **razumevanja posledic lastnih dejanj**. Geografija udeležence utrjuje v zavedanju, da je zelo pomembno, kaj počnemo v pokrajini in kako vanjo posegamo, da bodo njihova oz. naša dejanja povzročala čim manj škode in čim več dobrega tako v lokalnem, regionalnem kot globalnem prostoru. Geografija udeležencem omogoča razumevanje celostnosti sveta, razvijanje kritičnega mišljenja in pridobivanje praktičnih veščin.

Geografijo odlikuje usmerjenost na **prepoznavanje in reševanje lokalnih, regionalnih in globalnih izzivov**, kot so podnebne spremembe, izčrpavanje naravnih virov, degradacija okolja, migracije in drugi. Geografska vzgoja in izobraževanje spodbujata **interdisciplinarno sodelovanje**, ki je potrebno pri obravnavi kompleksnih vprašanj, saj zahtevajo kombinacijo in večplastnost strokovnega znanja. Pouk geografije stremi k razvijanju **učinkovite komunikacije**, ki je pomembna za posredovanje rezultatov raziskovalnega dela in novih informacij širšemu občinstvu, vključno s splošno javnostjo, oblikovalci politik in strokovnjaki drugih znanstvenih disciplin. Pri pouku geografije razvijamo tudi bralno in digitalno pismenost z uporabo raznovrstnih virov in tehnologij. Te tehnologije omogočajo nove vpogled v prostorske vzorce in odnose med ljudmi in prostorom, njihova integracija pa zagotavlja inovativnost in sodobnost pouka geografije. Pri pouku geografije uporabljamo **didaktične pristope izkustvenega, veččutnega, projektnega učnega dela, učenja z raziskovanjem** in druge ter tako vključujemo različne kombinacije aktivnih učnih metod in tehnik glede na zadane cilje, zmožnosti učečih se ter pogoje dela. Z aktivnimi metodami in oblikami dela spodbujamo aktivno učenje, ustvarjalnost in sodelovanje, kar je ključno za celostni razvoj posameznika. Geografsko znanje je pomembno za oblikovanje odgovornih in ozaveščenih državljanov, ki so zmožni prispevati k trajnostni prihodnosti.

Geografija ima ključno vlogo pri vzgoji in izobraževanju posameznika, saj jim omogoča pridobivanje znanj, veščin in vrednot, ki so nepogrešljivi za razumevanje sveta in odgovorno ravnanje v njem. Geografska znanja so **uporabna in nujna v družbi**, z njimi udeleženci razumejo

vzroke in posledice pojavov in procesov ter se usposobijo za aktivno in odgovorno (so)delovanje v družbi in prostoru.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Temeljni vodili predmeta sta geografska vzgoja in izobraževanje, ki udeležencem omogočata:

spoznavanje krajev in pokrajin, kar spodbuja željo po raziskovanju raznolikosti sveta ter spoštovanju in ohranjanju pestrosti živega in neživega okolja;

razumevanje strukture prostora in delovanja procesov znotraj prostora, kar vodi v **razvoj geografskega mišljenja**, ki je temelj za proaktivno delovanje in odgovorno odzivanje na aktualne dogodke, pojave in procese;

pridobivanje temeljne **kartografske in prostorske orientacijske pismenosti**, ki sta bistveni za življenje in delovanje v današnjem kompleksnem svetu;

razvijanje veščin za **samostojno opazovanje in raziskovanje pokrajin oz. prostora in njegovih prvin** z vključevanjem terenskega dela, ekskurzij in uporabo digitalnih tehnologij;

razvijanje **zmožnosti celostne interpretacije prostora** in komunikacijskih veščin, kar vključuje kritično vrednotenje prostorskih informacij, njihovo predstavljanje in posredovanje širši javnosti;

spodbujanje **aktivnega osebnega in družbenega delovanja**, s čimer udeležencem omogoča razvoj v odgovorne soustvarjalce našega skupnega sveta;

usposabljanje za opravljanje **poklica in življenjskega poslanstva**;

razvijanje veščin in kompetenc skupnih ciljev s področij Jezik, Državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost, Zdravje in dobrobit ter Digitalna kompetentnost.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Obvezen del pouka geografije sta delo z različnimi zemljevidi in učenje na prostem. Učitelj mora pri pouku uporabljati zemljevide, saj ob njih udeleženec razvija prostorske predstave, ki so nujne v vsakodnevem življenju. Učenje na prostem vključuje krajša terenska dela in/ali ekskurzije ter je priporočljivo za doseganje ciljev v temah, ki se navezujejo na t. i. geografsko raziskovanje. Pri izvedbi le-tega poudarjamo:

interdisciplinarno obravnavanje učnih ciljev, ki povezuje različna področja znanja in omogoča celostno razumevanje geografskih pojavov;

razvijanje kompetenc vseživljenjskega učenja;

uporabo različnih raziskovalnih metod in (digitalnih) pripomočkov, ki pripomorejo k bolj poglobljenemu raziskovanju in analizi geografskih tem;

osredotočenost na neposredno opazovanje in vrednotenje sestavin in procesov v pokrajini, kar vključuje aktivno udeležbo udeležencev;

vključevanje varne telesne aktivnosti, s čimer se krepi prostorska orientacija, motorika in zdravje udeležencev.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrd>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrd>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f68315>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek *Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta* vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifikke.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka *Didaktična priporočila za temo* in *Didaktična priporočila za skupino ciljev* vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka *Priporočeni načini izkazovanja znanja* in *Opisni kriteriji*, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje in usvajanje znanja ter optimalen psihofizični razvoj udeležencev prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje in učni proces graditi na predznanju ter izkušnjah udeležencev. Pri tem upošteva:

- » obseg ur, ki je manjši od programa redne OŠ,
- » strnjen obseg tem in skupin ciljev,
- » položaj in ugotovljene izobraževalne potrebe v osebni izobraževalni načrtu udeležencev.

V ta namen v učnem procesu uporablja različne izvedbene modele (v živo, na daljavo ali kombinirano, sočasno, asinhrono, učenje s pomočjo ogleda posnetkov itd.) in raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi udeležencem izobraževanja omogoča aktivno sodelovanje pri učnih urah in tudi uspešno samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne, poklicne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega udeleženca, učne skupine ali oddelka. Ob tem udeležencem izobraževanja daje najrazličnejše oblike učne podpore, npr. možnost pogovornih ur v živo ali na daljavo, možnost dodatne strokovne pomoči v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci, ki to prispeva k uspešnosti udeleženca.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja spoštljivo in varno ozračje v učni skupini: medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj poklicnih interesov, različnih potencialov in morebitnih talentov;
- » udeležence aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje (starosti in izkušnjam udeležencev primerno) in organizira samostojno učenje (individualno, v dvojicah, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » udeležencem omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » v učnem procesu prepoznava in upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe udeležencev;
- » udeležencem postavlja ustrezno zahtevne in relevantne učne izzive (npr. glede na delo, ki ga opravljajo) in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri udeležencih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » učni proces prilagaja ugotovitvam sprotnega spremljanja in preverjanja dosežkov udeležencev;

- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji (npr. modularni pristop);
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta udeležencem omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje znanja/zmožnosti ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medsebojnega učenja in povratne informacije med udeleženci,
- » namena in poteka ocenjevanja znanja.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo udeležence k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Glede na potencialne potrebe in motivacijo udeležencev smiselno načrtuje učne dejavnosti za razvijanje ustvarjalnosti, inovativnosti, kritičnega mišljenja in drugih prečnih veščin. Učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe udeležencev, opredeljene v osebni izobraževalni načrtu (OIN), v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju samostojnega in domačega dela udeležencev in njihovega dela na daljavo, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za osmišljanje izobraževanja, predvsem pa za razvijanje interesov in potencialov udeležencev ter njihovih talentov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost udeležencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, udeležencev z učnimi težavami, priseljencev ter udeležencev iz manj spodbudnega socialnega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki udeležencem iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v osebnih izobraževalnih načrtih načrtovane prilagoditve učnega procesa za udeležence iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja udeležencev skozi celotni učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju znanja (ugotavljanje predznanja in znanja udeleženca na vseh stopnjah učenja) kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj načrtuje učni proces v skladu z osebnim izobraževalnim načrtom udeleženca, na temelju katerega kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega udeleženca, mu daje kakovostne povratne informacije in ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja njegov napredek. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na podlagi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na poklicni interes, zmožnosti in potrebe posameznih udeležencev ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti učnega procesa, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako udeleženec dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja udeleženca, k doseganju ciljev na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje življenjskih problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;

- » je naravnano na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira udeleženčevo razumevanje učnih vsebin ter predlaga rešitve za odpravljanje vzrokov za nerazumevanje in napačne predstave;
- » udeleženca spodbuja k premislekom o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost in uspešnost soudeležencev po načelih kritičnega prijateljstva;
- » udeležencu sproti daje kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve in konkretne napotke za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj omogoči udeležencu, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je udeleženec spoznal v procesu učenja. Pri tem si prizadeva zagotoviti optimalne pogoje za izkazovanje znanja, tako da upošteva potrebe udeleženca, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve, opredeljene v osebni izobraževalni načrtu.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin, zajetih v ciljnih učnega načrta, jih pa pri udeležencu sistematično spodbuja, razvija, spremlja ter mu o njih daje povratno informacijo.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi in pojasni udeležencu. Če udeleženec v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi udeleženec izkaže svoje znanje. Izdelki in dejavnosti, ki jih učitelj ocenjuje naj bodo povezani z interesi in življenjskim kontekstom udeleženca. To pomeni, da si udeleženec lahko izbere tematiko izdelka ali dejavnosti skozi katero bo izkazoval svoje znanje in spretnosti.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

Didaktična priporočila na ravni predmeta GEOGRAFIJA

1. Uresničevanje namenov pouka geografije

Geografija je obvezni šolski predmet s temeljno vzgojno-izobraževalno vrednostjo. Namen pouka geografije v izobraževalnem programu osnovne šole za odrasle je večplasten – od razvoja prostorskih znanj in veščin, razumevanja součinkovanja naravnih in družbenih sestavin ter procesov v pokrajini do spodbujanja kritičnega mišljenja, trajnostnega razvoja in medkulturnega razumevanja. Pouk geografije omogoča udeležencem, da postanejo ozaveščeni, odgovorni in aktivni člani družbe, ki so pripravljeni na soočanje z izzivi sodobnega sveta.

Učni načrt v svoji sestavi upošteva načeli sistematičnosti in postopnosti. Učna vsebina je v vzgojno-izobraževalnih obdobjih sistematično razdeljena na učne teme, te pa na skupine učnih ciljev. Po vzgojno-izobraževalnih obdobjih se učni cilji dopolnjujejo in nadgrajujejo. Učitelj je pri uresničevanju učnih ciljev avtonomen, kar pomeni, da lahko po svoji presoji določa zapovrstnost in sosledje učnih ciljev posameznega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Število ur, namenjenih pouku geografije v osnovnošolskem programu za izobraževanje odraslih, je v 6. razredu 25 ur, v 7. razredu 25 ur, v 8. razredu 20 ur in v 9. razredu 25 ur. Namen pouka geografije je v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju seznanitev udeležencev z geografijo kot znanstveno vedo in z načini usvajanja geografskega znanja. Udeleženci tako razumejo pomembnost geografije in geografskega znanja v vsakdanjem življenju. Krepijo zavedanje o součinkovanju naravnih in družbenih sestavin pokrajine ter s tem razvijajo občutek pomembnosti in nujnosti ohranjanja uravnoteženega ravnovesja med njimi. V tem obdobju se učijo in razvijajo veščine branja zemljevidov, kar je osnova za pouk geografije v obeh vzgojno-izobraževalnih obdobjih. Spoznavajo notranjo zgradbo Zemlje in v nadaljevanju notranje dejavnike, ki vplivajo na izoblikovanost površja in razporeditev celin, usvojijo imena ter lego celin in oceanov in spoznavajo vpliv zunanjih sil na preoblikovanje površja. Na primerih in ob zemljevidu prepoznavajo glavne značilnosti vodovja. Pomemben del pouka geografije v obeh vzgojno-izobraževalnih obdobjih, tudi v drugem, je geografsko raziskovanje, ki je proces, s katerim udeleženci spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Vključuje individualno ali skupinsko raziskovanje, ki se začne z geografskimi vprašanji in nadaljuje prek zbiranja, vrednotenja, analize in interpretacije informacij do razvoja zaključkov in predlogov za ukrepe. Vseskozi je pomemben del pouka geografije geografsko opismenjevanje, ki ga zagotovimo z ustrežno in pravilno rabo geografske terminologije.

V tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju je namen pouka geografije:

- » spoznati načina gibanja Zemlje in planetarne zakonitosti, ki so osnova za razvrstitev toplotnih pasov;
- » razumeti osnovne značilnosti toplotnih pasov, ki predstavljajo temelj za povezovanje nastanka podnebnih tipov, osnovnih značilnosti prsti in tipičnega naravnega rastlinstva;

- » na podlagi različnih virov in gradiv vzročno-posledično razmišljati o spremembah števila prebivalstva, različni gostoti poselitve ter se zavedati raznolikosti svetovnega prebivalstva in nujnosti medkulturnega dialoga;
- » spoznavati gospodarske dejavnosti in jih povezovati z naravno- in družbenogeografskimi danostmi, ki omogočajo njihov razvoj; spoznati vzroke in posledice podnebnih sprememb;
- » spoznati naravno- in družbenogeografske značilnosti posameznih celin;
- » se uriti v kritičnem spremljanju aktualnih izzivov posamezne celine; se uriti v branju različnih zemljevidov Evrope in se seznaniti z evropskimi državami;
- » spoznati poglobitve naravnogeografske značilnosti in splošne družbene značilnosti Evrope in jih povezati z aktualnimi izzivi za doseg trajnostnega razvoja;
- » umestiti Slovenijo na splošni in politični zemljevid;
- » spoznati delitev Slovenije na posamezne naravnogeografske pokrajine;
- » spoznavati naravnogeografske značilnosti Slovenije, jih med seboj povezovati in analizirati njihovo medsebojno učinkovanje;
- » ozavestiti pomen varstva naravnega okolja in kulturnih vrednot Slovenije;
- » spoznavati družbeno-geografske značilnosti Slovenije, jih med seboj povezovati, hkrati pa jih navezovati tudi na naravnogeografske značilnosti;
- » razumeti problematiko staranja prebivalstva;
- » raziskovati in vrednotiti razvoj gospodarskih dejavnosti ter spoznavati naravne nesreče;
- » presoјati vpliv človekovih posegov v prostor;
- » razvijati vrednote, ki prispevajo k zanimanju za družbene potrebe in reševanju skupnih trajnostnih prostorskih vprašanj;
- » raziskovati aktualne izzive, ki so ključni in prepoznavni za posamezno pokrajino Slovenije.

Tako kot v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju je tudi v tretjem pomemben del pouka geografije geografsko raziskovanje, s katerim udeleženci spoznavajo in poglobljajo svoje celovito razumevanje lokalnega, regionalnega in globalnega prostora.

Učni cilji obsegajo cilje s spoznavno-informacijskega področja; cilje, povezane z znanjem in razumevanjem geografskih struktur, procesov in odnosov, tj. z razumevanjem prostora; cilje, ki so povezani z uporabo znanja in veščin, ter vzgojne cilje.

Te kategorije ciljev niso nujno razmejene, temveč se lahko prepletajo v zasnovi enega cilja ali so v določenem cilju subtilno zajete. Prav tako se lahko npr. cilji, vezani na razvijanje veščin in vrednot, razvijajo posredno pri drugih kategorijah ciljev, velja pa tudi, da nanje vplivajo.

Cilji se navezujejo tudi na druge predmete in širše čezpredmetno področje. Posebej pa so označeni cilji, ki zajemajo področja petih skupin skupnih ciljev (s področij Trajnostni razvoj,

Zdravje in dobrobit, Podjetnost, Digitalna kompetentnost ter Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost). S slednjimi lahko povežemo večino geografskih ciljev, ki so opredeljeni v učnem načrtu. Učitelj je avtonomen, da lahko skupne cilje, ki so umeščeni v izbrane cilje predmeta, poljubno umesti v druge cilje znotraj vzgojno-izobraževalnega obdobja. Za doseganje ciljev in upoštevanje različnih učnih stilov ter zmožnosti udeležencev predlagamo izbiro raznolikih, predvsem aktivnih oblik in metod učnega dela.

Pri pouku geografije naj bo poudarek na takšni geografski vzgoji in izobraževanju, ki omogoča pridobivanje znanj, veščin in vrednot, ki so nepogrešljivi za razumevanje sveta in odgovorno ravnanje v njem. Glavni namen pouka geografije naj bo torej razvijanje tako geografskega kot splošnega znanja, veščin in vrednot, ki so vezane na praktične življenjske okoliščine in potrebne za kakovostno življenje v sodobnem svetu.

2. Učne strategije, metode, oblike in tehnike

Pri pouku geografije naj se uporabljajo različne učne metode neposrednega opazovanja ter obravnave raznolikega kartografskega, slikovnega, drugega grafičnega in pisnega gradiva, s čimer udeleženci razvijajo pozornost, različne oblike pismenosti, kritično mišljenje in ustrezen odnos do informacij ter sistematično in postopno gradijo celotno znanje. Posebno priporočamo aktivne metode dela ter metode, ki temeljijo na izhodiščih izkustvenega učenja. Znanje naj se gradi na osebnih izkušnjah udeležencev in na temelju primerov iz lokalnega, regionalnega in globalnega okolja. Učitelj naj pri poučevanju upošteva različne zaznavne sposobnosti udeležencev in ustrezno diferencira vzgojno-izobraževalni proces. Diferenciacijo in individualizacijo lahko učitelj doseže s prilagajanjem vsebin, vodenim ali bolj samostojnim poukom, spodbujanjem različnih tipov vprašanj ali pa z raznolikimi načini izkazovanja znanja.

Pri poučevanju naj učitelj izbira ustrezna učila in pripomočke, ki mu pomagajo pri doseganju učnih ciljev. Učitelj lahko udeležencem ponudi možnost, da sodelujejo v različnih projektih in raziskovalnih nalogah. S spodbujanjem samostojnega in skupinskega učnega, raziskovalnega oz. projektnega dela omogočamo udeležencem razvijanje individualnih sposobnosti, odkrivanje t. i. močnih področij ter krepimo sodelovanje. Prav tako naj učitelj z različnimi didaktičnimi strategijami, metodami in oblikami dela spodbuja individualno odgovornost udeležencev.

Udeleženci naj usvajajo znanje na podlagi študij primerov, problemske diskusije, učnih simulacij in igre vlog. Pri tem naj učitelj izhaja iz dejstev, a obenem upošteva, da so znanosti v nenehnem razvoju oz. na poti do novih odkritij. Učno eksperimentiranje ima veliko didaktično vrednost, saj udeležencem omogoča, da razvijajo tudi spretnosti uporabe (raziskovalnih) pripomočkov ter veščine načrtnega opazovanja, sklepanja in posploševanja. Udeleženci naj imajo pri pouku geografije ne samo možnost samostojnega dela, ampak tudi predstavitev oz. interpretacije svojih rezultatov in ugotovitev, tudi na podlagi dosedanjih pridobljenih izkušenj iz vsakdanjega ali poklicnega življenja. S tem dolgoročno vplivamo na razvijanje komunikacijskih veščin ter možnosti prenašanja pomembnih informacij do javnosti, obenem pa krepimo zavedanje lastnih zmožnosti in pomena posameznika za delovanje skupnosti.

Poseben pomen za pouk geografije ima uporaba sodobne digitalne tehnologije. Priporočamo uporabo različnih digitalnih pripomočkov (računalnik, LCD-projektor, pametna tabla, VR- in AR-očala, različni drugi mediji za uporabo računalniških programov ali aplikacij) za prikaz in delo s kartografskim, slikovnim, besedilnim, statističnim in drugim gradivom oz. podatki. Digitalna tehnologija omogoča izbiro različnih načinov iskanja virov, ki jih je treba smiselno vključevati v proces učenja. Veliko je tudi možnosti za pridobivanje in obdelavo podatkov na medmrežju, uporabo mobilnih aplikacij, digitalnih fotoaparatorov, brezpilotnih letalnikov (dronov) in drugih tehničnih pripomočkov. Pri tem je treba razumeti digitalno tehnologijo kot učno in raziskovalno orodje oz. mora biti njena raba didaktično in vsebinsko utemeljena. Digitalna tehnologija naj ne bo vir motenj pozornosti v odnosu do vsebinskih sporočil ali medsebojnega sodelovanja v učnem procesu.

V posameznem šolskem letu je obvezno t. i. geografsko raziskovanje, ki se lahko izvede ali v obliki krajših terenskih del, kabinetnega raziskovanja ali celodnevne ekskurzije. V izvedbo naj bo vključeno terensko delo z uporabo različnih učnih metod neposrednega opazovanja. Šolske strokovne ekskurzije so dober način medpredmetnega povezovanja (ta se lahko realizira tudi po urah) in krepitev interdisciplinarnega učnega pristopa, izbire različnih učnih metod in oblik dela ter spodbujanja povezovanja različnih znanj, sposobnosti in veščin. Predvidene so ekskurzije in/ali terensko delo v domači pokrajini ter po Sloveniji, glede na možnosti pa tudi v zamejstvu. Učitelj geografije se na podlagi strokovne presoje, lokacije organizacije za izobraževanje odraslih in dejanskih možnosti odloči za ustrezen izbor lokacij. Odločitev lahko sloni tudi na interesu in potrebah udeležencev. S terenskim delom in ekskurzijami omogočamo uresničevanje številnih ciljev, ki jih v učilnici ni mogoče doseči na enako celostni oz. izkustveni način. Udeleženci teoretično znanje primerjajo z neposredno prostorsko izkušnjo, iščejo nove informacije oziroma dopolnjujejo že naučeno. Poleg pridobivanja novega znanja terenske metode dela omogočajo tudi razvijanje socialnih in vzgojnih ciljev, vrednot in zmožnosti (mdr. odgovornost, samostojnost, delo in sodelovanje v skupini, spoštovanje naravne in kulturne dediščine). Učitelj naj se zaveda, da je mogoče pri terenskem delu ali na ekskurziji doseči vrsto ciljev, ki jih ob primerni didaktični organizaciji teh oblik dela ni treba (predhodno ali ponovno) umeščati v klasični pouk, s čimer terensko delo ali ekskurzija nista le dodatni obliki dela v načrtu usvajanja učnih ciljev, temveč lahko predstavljata neposredno možnost uresničevanja le-teh.

Učitelj geograf je tisti, ki s svojim pedagoškim erosom, geografskim znanjem in veščinami udeležence vodi skozi učni proces, v katerega so vpeta temeljna vodila predmeta.

3. Razvijanje geografske pismenosti

Ob koncu želimo, da udeleženci pri pouku geografije dosežejo geografsko pismenost, ker je geografija predmet, pri katerem se opisuje in razlaga, vzročno-posledično pojasnjuje, analizira, sklepa in utemeljuje, mora učitelj udeležence v izhodišču tudi naučiti rabe ustrezne geografske terminologije. Učitelj udeležence spodbuja k branju in izdelavi povzetkov, ki predstavljajo temelj razvoja mišljenja. Učitelj mora stremeti k pravilnemu slovničnemu zapisu zemljepisnih imen.

Udeleženci z ustrežno strokovno terminologijo dosegajo cilje in standarde predmeta. V učnem načrtu so navedeni ključni strokovni termini, ki jih udeležencev mora poznati oz. razumeti. Njihovi zapisi se praviloma pojavijo enkrat. Strokovni termini so tako zapisani pri tisti določeni skupini ciljev, za katero je ta izraz najbolj značilen. Kljub temu jih učitelj uporablja vseskozi med izobraževanjem. Učitelj lahko za strokovni termin uporablja tako uveljavljen slovenski izraz kot uveljavljen tuji izraz.

Del geografskega opismenjevanja je tudi kartografsko opismenjevanje, ki temelji na branju zemljevidov. Kartografsko opismenjevanje je proces pridobivanja znanj in spretnosti, ki omogočajo razumevanje, interpretacijo, uporabo in ustvarjanje zemljevidov ter drugih kartografskih prikazov. Gre za kombinacijo teoretičnega znanja o kartografiji in praktičnih veščin, ki so potrebne za učinkovito uporabo kartografskih orodij in virov. Kartografsko opismenjevanje je treba razvijati postopoma. V drugem vzgojno izobraževalnem obdobju se udeleženci seznanijo z različnimi vrstami prikazov Zemljinega površja in ob njih razvijajo razumevanje osnovnih kartografskih konceptov. S pomočjo sestavin zemljevidov se udeleženci nato učijo zemljevide brati. Učitelj udeležence spodbuja tudi k uporabi digitalnih zemljevidov ter funkcij, ki jih ti omogočajo. Ker je geografija interdisciplinarna veda, učitelj udeležence uri tudi v branju in interpretaciji različnih vrst grafov in slikovnih prikazov.

Zaradi razvijanja geografskega opismenjevanja že v drugem vzgojno - izobraževalnem obdobju ter nato njegove nadgradnje, s katero se doseže t. i. geografska pismenost, je v učnem načrtu obvezujoča v tretjem vzgojno - izobraževalnem obdobju posebna tema z naslovom Geografska pismenost. Podrobnejši opis teme je v učnem načrtu. Umeščanje standardov te teme omogoča preverjanje in ocenjevanje znanja udeležencev na različne načine.

4. Učni cilji in standardi znanja

Cilji opredeljujejo namene in/ali učinke učnega procesa na področju znanja (védenja, veščin in vrednot) ter usmerjajo na procese učenja. Zapisani so tako, da:

- » omogočajo nadaljnjo operacionalizacijo;
- » odpirajo pot k postavljanju standardov znanja;
- » so vezani na obdobje treh let posameznega vzgojno-izobraževalnega obdobja in ne na posamezen razred;
- » so med njimi tudi takšni, ki omogočajo individualizacijo pouka, pa tudi izbirnost glede na interes udeleženca;
- » spodbujajo učenje z raziskovanjem, konstruktivistični pristop, projektno delo itd., učitelj pa je pri izbiri metod in oblik dela avtonomen;
- » spoštujejo različne življenjske izkušnje udeležencev ter samostojnost udeležencev.

Ker so cilji vsebinsko zapisani široko, učiteljem dovoljujejo veliko mero avtonomnosti, hkrati pa tudi tako zelene aktualizacije v vsakdanjo učno uro.

Izbirnost v učnem načrtu za geografijo je omogočena na ravni izbirnih učnih ciljev (zapisani */ežeče/*), ki jih učitelj izbira in uresničuje po lastni presoji, pri čemer upošteva tudi interes udeležencev oziroma interese manjših učnih skupin ali posameznikov. Načelo izbirnosti omogoča povečevanje učiteljeve avtonomije, diferenciacijo in individualizacijo pouka in pomeni možnost za poglobitev in razširitev geografskega znanja.

Vežanost ciljev na obdobje treh let v posameznem vzgojno-izobraževalnem obdobju učitelju omogoča, da si lahko prerazporedi posamezne cilje tekom treh let in jih realizira prej/kasneje. Obenem pa je potrebno poudariti, da postavljena vertikalna vsebinska zasnova sledi celostnemu konceptu obravnave tem, brez ponavljanja določenih vsebin ter je deduktivno naravnana. Ključno je, da udeleženci pridobijo širše in splošno znanje ter da lahko preslikajo svoje znanje z enega območja na svetu na drugega. Zato svetujemo, da učitelj sledi predvidenemu vrstnemu redu učnih tem, ki je nakazan v učnem načrtu.

Standardi znanja izhajajo iz ciljev in omogočajo preverjanje doseganja ciljev:

- » so operacionalizirani in objektivno preverljivi učni cilji;
- » opredeljeni so tako standardi kot minimalni standardi znanja (predstavljajo znanje, ki ga udeleženec mora izkazati, če naj bo pri predmetu ocenjen vsaj z najnižjo pozitivno oceno, in so izpostavljeni z odebeljenimi črkami);
- » so zapisani razumljivo, konkretno in natančno, na način, ki omogoča čim bolj enoznačne interpretacije.

Standardi znanja so tisti, ki določajo vsebino ocenjevanja znanja. Standardi znanja tudi nakazujejo določeno taksonomsko stopnjo. Učitelj naj pred oblikovanjem načina ocenjevanja znanja dobro razloči med učnimi cilji in standardi znanja.

5. Preverjanje in ocenjevanje znanja

Preverjanje in ocenjevanje znanja je najpomembnejša in hkrati najboljčutljivejša faza vzgojno-izobraževalnega procesa. Vsebina in način preverjanja in ocenjevanja znanja vplivata tudi na to, kaj, koliko in s kakšno vnemo se bodo udeleženci učili. Od učiteljevega preverjanja in ocenjevanja znanja udeležencev je odvisno, ali bo znanje ostajalo le na ravni reprodukcije ali pa bodo udeležencev učno snov tudi resnično razumeli, znanje pa uporabili za reševanje različnih izzivov v vsakdanjem življenju. Pri preverjanju in ocenjevanju znanja učitelj pridobiva tudi povratne informacije o vrednotah in stališčih udeležencev (npr. odnos do okolja, strpnost in spoštovanje različnosti) ter poskuša vplivati nanje, a jih neposredno ne oceni.

Učitelj naj posveti preverjanju in ocenjevanju znanja dovolj časa in pozornosti, pri čemer mora dobro poznati pravilnike in zakonodajo s tega področja. Opozarjamo na velik pomen preverjanja znanja, preden učitelj znanje udeležencev oceni. Zaradi pomembnosti poznavanja pomena glagolov, ki jih učitelj uporablja pri ocenjevanju znanja, naj pri sestavljanju ocenjevanja znanja, glede na to, kakšen odgovor pričakuje, skrbno izbere glagole.

Udeleženci morajo biti vnaprej seznanjeni s kriteriji ustnega in pisnega ocenjevanja, ki so javni. Preverjanje in ocenjevanje znanja naj poteka ustno in pisno ter z drugimi oblikami. Pri preverjanju in ocenjevanju znanja naj udeleženci uporabljajo tista učila in učne pripomočke (različne vrste zemljevidov, grafične prikaze, slikovno gradivo ipd.), s katerimi bodo najustrezneje pokazali svoje znanje, če pa so le-ti opredeljeni v standardih znanja, jih je nujno vključiti v proces ocenjevanja.

6. Skupni cilji

V cilje so umeščeni skupni cilji s področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost, Digitalna kompetentnost, Zdravje in dobrobit. Skupni cilji so v učni načrt vključeni med cilje ali didaktična priporočila, lahko pa jih prepoznamo tudi v standardih znanja. Njihova umeščenost je označena z oranžnim gumbom. S klikom na ta gumb v spletni različici učnega načrta lahko preverite, kateri skupni cilj je povezan z določeno vsebino. Pri načrtovanju učnih dejavnosti je priporočljivo, da se najprej seznanite z opisi predlaganih področij skupnih ciljev, ki jih najdete v dokumentu Skupni cilji in njihovo umeščanje v UN in KZ

(https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf).

Področje skupnih ciljev Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost je opredeljeno s tremi podpodročji – Jezik, Državljanstvo ter Kultura in umetnost –, ki gradijo posameznikova jezikovna znanja in zmožnosti, individualno vpetost v lokalno, nacionalno in globalno okolje ter razvijanje kulturne zavesti za izzive sedanjega časa in družbe prihodnosti. Skupni cilji na podpodročju Strokovni jezik se umeščajo v vse cilje, čeprav niso posebej izpostavljeni.

Skupni cilji trajnostnega razvoja so odziv na vse večje potrebe po opolnomočenju udeležencev za učinkovito soočanje in odzivanje na lokalna ter globalna vprašanja in izzive. Z umeščanjem nekaterih skupnih ciljev področja Trajnostnost v učni načrt se ponuja priložnost, da udeleženeec razvija kompetence, da s svojim ravnanjem prispeva k trajnostnemu razvoju (poosebljanju vrednot, sprejemanju kompleksnosti, zamišljanju trajnostne prihodnosti in ukrepanju za trajnostnost).

Pri udejanjanju skupnih ciljev področja Zdravje in dobrobit učitelj ustvari učno okolje, v katerem spodbuja celostni razvoj udeležencev in krepi njihovo duševno dobrobit, telesno in socialno dobrobit. Največji del tega lahko učitelj zajame pri različnih načinih izvajanja skupin ciljev Osnove geografskega raziskovanja in Geografsko raziskovanje I., II. in III.

Digitalna kompetentnost omogoča učinkovitejše sodelovanje v družbi in gospodarstvu ter lažje soočanje z izzivi sodobnega časa. Biti digitalno kompetenten pomeni biti sposoben razumeti medije, poiskati informacije, se kritično odločati o najdenih informacijah ter komunicirati z drugimi z uporabo različnih digitalnih orodij in aplikacij, tj. znati uporabljati digitalno tehnologijo. Pri geografiji sta v predmetne cilje vključena cilja s področja upravljanja svoje digitalne identitete, varnosti in varovanja okolja na področju digitalne tehnologije ter reševanja problemov na področju digitalne tehnologije.

Razvijanje podjetnosti pri udeležencu pomembno prispeva k njegovi pripravljenosti na prihodnost, osebnemu razvoju in razvoju v odgovornega državljana. Udeleženci pridobijo spretnosti za sodelovanje, ustvarjalnost, samozavest, finančno pismenost in zmožnost preoblikovanja idej v dejanja. Z namenom razvijanja podjetnosti učitelj pri pouku geografije vključuje situacije, pri katerih udeleženec prepozna in rešuje probleme, spodbuja udeležence pri delu v skupinah, znotraj katerih si delijo vloge ter komunicirajo, ter naloge, ki zahtevajo od udeleženca ustvarjalno mišljenje, vključuje naloge, ki obravnavajo finančne koncepte, in spodbuja udeležence k reflektiranju lastnih odločitev in vrednotenju rezultatov, kar krepi odgovornost in prilagodljivost udeležencev.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

GEOGRAFSKA PISMENOST

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema vključuje učna cilja in standarda znanja, ki ju učitelj povezuje z drugimi učnimi cilji drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja.

Tema omogoča razvijanje geografske pismenosti pri udeležencih na podlagi izkazanih veščin/spretnosti. Temelj geografske pismenosti zajema znanje in razumevanje, ki se razvijata pri kartografski, bralni, naravoslovni in matematični pismenosti.

Pri pouku geografije udeleženci razvijajo uporabo ustrezne terminologije ter sposobnosti opisovanja, pojasnjevanja ter sklepanja. Udeleženci se urijo v uporabi različnih vrst podatkov, kot so besedilni, količinski in simbolni, ter na podlagi različnih virov, statističnih podatkov in/ali digitalnih gradiv oblikujejo izvlečke, postavljajo sklepe in nakazujejo rešitve. Hkrati povezujejo usvojena vsebinska znanja z veščinami kartografskega opismenjevanja, kar jim omogoča boljše razumevanje geografskih procesov in pojavov.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj cilje te teme vključuje k skupinam ciljev drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Umeščanje standardov te teme učitelju omogoča preverjanje in ocenjevanje znanja udeležencev na različne načine. Tako zagotovimo širšo in celovitejšo uporabo geografskih virov ter udeležence urimo v uporabi različnih vrst gradiv za razumevanje in analizo geografskih vsebin. Izjema se pojavi le pri minimalnih standardih znanja. Minimalnim standardom znanja, kjer je način ocenjevanja jasno določen, standarda te teme ne dodajamo.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, se pravi v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so umeščeni tudi skupni cilji s področij Jezik, Državljanstvo in kultura ter umetnost. Skupni cilji na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav; se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega

strokovnega jezika ter razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.) se umeščajo po celotni vertikali geografskega izobraževanja.

Geografska pismenost je skupek pridobljenih veščin/spretnosti, znanj in mišljenj različnih vrst pismenosti, in sicer kartografske, bralne, naravoslovne in matematične pismenosti.

Kartografska pismenost poleg branja zemljevidov zajema še uporabo in preučevanje zemljevidov. Podrobna razlaga se nahaja v didaktičnih priporočilih pod skupino ciljev

Geografska pismenost

V izobraževalnem procesu se bralna pismenost razvija pri vseh predmetih v organizaciji za izobraževanje odraslih. Čeprav je razvijanje bralne pismenosti ena temeljnih nalog pouka slovenščine, pri kateri se poučujejo tudi bralne strategije in bralna metakognicija, pa lahko za uspešen prenos v proces branja in učenja z različnimi vrstami besedil (informativnimi, razlagalnimi, opisovalnimi, prikazovalnimi itd.) pri pouku družboslovnih in naravoslovnih predmetov poskrbijo le učitelji teh predmetov, saj se pri njihovem pouku udeleženci srečajo z mnogimi različnimi besedili (zapisanimi/pisnimi, govornimi, multimodalnimi, digitalnimi itd....), ki jih morajo razumeti, analizirati, vrednotiti, odgovarjati na vprašanja o njih ali postavljati vprašanja v povezavi z njimi itd. Bralna pismenost ima bistven pomen pri mišljenju in učenju, zato odgovornost za njen nenehen razvoj nosijo vsi strokovni delavci v organizaciji za izobraževanje odraslih.

Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje ter druge gradnike bralne pismenosti. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za samouresničevanje posameznika ter uspešno (so)delovanje v družbi.

V geografsko pismenost je vpeta tudi naravoslovna, ki poudarja tri vidike, in sicer naravoslovno znanje, naravoslovne spretnosti/veščine in odnos do naravoslovja. Ti trije vidiki se odražajo tudi v opredelitvi gradnikov naravoslovne pismenosti, pri čemer je prvi gradnik prednostno vezan na priklic, povezovanje in uporabo naravoslovnega znanja z uporabo strokovnega besedišča, drugi gradnik je zasnovan na veščini raziskovanja s poudarkom na interpretiranju podatkov in dokazov, tretji gradnik je vezan na odnos, tako do narave kot do naravoslovnih znanosti, naravoslovnih predmetov in raziskovanja.

Matematično pismenost udeleženci pri geografiji razvijajo tako, da na osnovi matematičnega znanja in mišljenja uporabljajo matematične postopke in orodja v različno strukturiranih okoljih ter analizirajo, utemeljujejo in sporočajo svoje zamisli in rezultate pri oblikovanju, reševanju in interpretaciji matematičnih problemov.

GEOGRAFSKA PISMENOST

CILJI

Udeleženec:

- : bere, uporablja in preučuje zemljevide;
- : se uri v veščinah geografske pismenosti.
- SC (1.1.1.1 | 1.1.2.1 | 1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » bere in uporabi zemljevide;
- » s pomočjo različnih virov, statističnih podatkov in/ali digitalnih gradiv oblikuje izvlečke, sklepe in nakaže rešitve.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj cilje te teme vključuje k skupinam ciljev tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Umeščanje standardov te teme učitelju omogoča preverjanje in ocenjevanje znanja udeležencev na različne načine. Tako zagotovimo širšo in celovitejšo uporabo geografskih virov ter udeležence urimo v uporabi različnih vrst gradiv za razumevanje in analizo geografskih vsebin. Izjema se pojavi le pri minimalnih standardih znanja. Minimalnim standardom znanja, kjer je način ocenjevanja jasno določen, standarda te teme ne dodajamo.

Za lažje doseganje cilja »bere, uporablja in preučuje zemljevide« dodajamo razlago spodaj.

Branje zemljevidov zajema tudi njihovo interpretacijo, kar se odraža v:

- » razumevanju povezav med uporabljenimi simboli in pokrajinskimi elementi (da udeleženec razume bolj ali manj abstraktne simbole in jih poveže s pokrajino);
- » sklepanju (z zemljevida) na pojave, procese in dejavnosti človeka v pokrajini.

Krepitev kartografskih veščin pa poleg branja zemljevidov zajema še uporabo in preučevanje zemljevidov.

Uporaba zemljevida zajema:

- » iskanje prikazanih značilnosti z zemljevida v pokrajini (npr. kje je prepoznan vrh ali objekt, most na reki ...);
- » orientacijo na zemljevidu;

- » določanje razdalj (absolutna, relativna višina, blizu, daleč, istoležno), razmestitev pojavov, procesov, oblik (gostote, prisotnost/odsotnost);
- » določanje strani neba;
- » navigacijo s pomočjo tiskanih in digitalnih zemljevidov ter orodij (gibanje po načrtani ali opisani poti);
- » uporabo zemljevidov za raziskovalne (posredno sklepanje na pojave in procese, ki sicer niso prikazani) in druge namene (politične, npr. Kozlerjev zemljevid ...).

Preučevanje zemljevidov v izobraževalnem programu osnovna šola za odrasle pomeni primerjavo različnih zemljevidov med seboj, pomen zemljevidov za človeštvo itd.

Izdelava zemljevidov zajema poznavanje tehnik in tehnologij, s katerimi je izdelana vsebina zemljevidov, ter kot nadgradnja izdelava samega zemljevida:

- » prostoročno narisati preprosto skico pokrajine;
- » z upoštevanjem osnovnih kartografskih pravil narisati ali z digitalnimi orodji izdelati preprosto, poenostavljeno in pomanjšano sliko pokrajine = zemljevid;
- » ustrezno uporabiti različne simbole (točke, črte, ploskve) ter njihovo oblikovanje (velikost, oblika, debelina, barvni odtenek ...) za prikaz pokrajinskih elementov;
- » dodati različne elemente zemljevida, ki pomagajo razumeti simbolni prikaz (zemljepisna imena, merilo, smer neba, legenda, mreža vzporednikov in poldnevnikov, kilometrska mreža, besedila, npr. vir, avtorstvo, leto izdelave ...).

Učitelj naj opozori tudi na intuitivnost zemljevidov, in sicer da so abstraktni simboli razumljivi (vodni pojavi so modri; debelejša črta reke pomeni večji pretok; večji znak za mesto pomeni večje število prebivalcev itd.; izstopajoči barvni odtenki pomenijo več; tople/hladne barve za npr. temperature).

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » zvezdni zemljevid: FIZ;
- » oblikovanje izvlečkov, sklepov: SLJ;
- » interpretacija podatkov, grafov: MAT, FIZ.

GEOGRAFIJA IN JAZ

OBVEZNO

OPIS TEME

Geografija in jaz udeležence seznanja z geografijo kot znanstveno vedo, poklicem geografa in z načini usvajanja geografskega znanja. Namen teme je, da udeleženci razumejo pomembnost geografije, geografskega poklica in geografskega znanja v vsakdanjem življenju. Udeleženci krepijo zavedanje o součinkovanju naravnih in družbenih sestavin pokrajine ter s tem razvijajo občutek pomembnosti ohranjanja uravnoveženega ravnovesja med vsemi sestavinami pokrajine.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, se pravi v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje. Uri jih tudi v opazovanju in opisovanju sestavin in procesov v pokrajini.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » rabi jezika, kjer udeleženec uporablja strokovno terminologijo;
- » poosebljanju vrednot trajnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj;
- » oblikovanju vizije prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati;
- » telesni dobrobiti, kjer udeleženec udejanja odgovorno in varno ravnanje.

(SC (2.1.3.1)) (SC (3.2.4.2)) (SC (1.1.2.1)) (SC (5.1.3.1))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) sta pri tej temi izpostavljena.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

GEOGRAFIJA IN JAZ

CILJI

Udeleženec:

- : opredeli geografijo kot vedo in razume, da geografija celostno preučuje pokrajino;
- : se zaveda medsebojnega součinkovanja naravnih in družbenih sestavin pokrajine;
SC (2.1.3.1 | 1.1.2.1 | 1.1.2.2)
- : se zaveda posledic človekovega poseganja v pokrajino;
SC (2.1.3.1 | 3.2.4.2)
- : spoznava pomen geografskega znanja za življenje;
SC (5.1.3.1)
- : spoznava osnovna geografska učila.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » pojasni, kaj je geografija in zakaj je pomembna;
- » s pomočjo slikovnega gradiva in domače pokrajine našteje glavne naravne in družbene sestavine pokrajine ter sklepa o njihovi soodvisnosti;
- » s primeri pojasni uporabnost geografije v vsakdanjem življenju.

TERMINI

- geografija ○ pokrajina ○ naravna sestavina pokrajine ○ površje ○ kamnina ○ prst
- rastlinstvo ○ živalstvo ○ vodovje ○ podnebje ○ družbena sestavina pokrajine ○ prebivalstvo
- naselje ○ gospodarstvo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Geografija je drugačna kot druge vede, ki vsaka zase raziskujejo samo eno (svojo) sestavino pokrajine. Geografija je pomembna veda prav zaradi tega, ker pokrajino raziskuje celostno – to pomeni, da upošteva vse sestavine v pokrajini z vidika njihove soodvisnosti in skuša predvideti, kako bi sprememba ene sestavine vplivala na vse preostale. Namen je, da se bodo udeleženci programa osnovna šola za odrasle (OŠO), ne glede na svoj poklic ali vlogo v družbi, zavedali, da pred vsakim posegom v prostor celostno razmislijo o vseh posledicah, do katerih bi lahko prišlo. Tako bodo posledice njihovih dejanj v prostoru povzročale čim manj škode. Hkrati naj učitelj udeležence spodbuja k razmišljanju, kaj z vidika posameznika pomeni odgovoren odnos do naravnega okolja in naravnih virov, pri čemer vključuje tudi vsakdanje prakse življenjskega sloga.

Učitelj naj bo pozoren pri rabi strokovnih terminov sestavina in značilnost, ki se pomensko razlikujeta. Sestavina je gradnik/prvina/element/komponenta, »značilnost« pa je lastnost prvine/sestavine. V konkretnem primeru so »sestavine pokrajine« (prvine, elementi, pokrajinotvorni elementi, pokrajinotvorne prvine, pokrajinotvorne sestavine): kamnine, relief, prsti, podnebje, vodovje, rastlinstvo in živalstvo, naselja, prebivalstvo, gospodarstvo. Značilnosti teh prvin pa so npr. magmatske kamnine, kraški relief, kisle prsti, gorsko podnebje, podzemna voda, toploljubno rastlinstvo, staro prebivalstvo, mestno naselje ...

Strokovni termin prst se lahko zamenja tudi s strokovnim terminom tla. Oba strokovna termina sta enakovredna in v uporabi. Poudariti je treba, da sta to sinonima, kljub temu da se v geografiji uporablja termin prst.

Učitelj naj v razlago vsebin vključuje vedenje, da vsi ljudje vsak dan uporabljamo geografska znanja, z geografijo pa se lahko ukvarjamo tudi poklicno.

Priporočene dejavnosti

Prepoznavanje pokrajinskih sestavin naj učitelj z udeleženci uri ob fotografijah konkretnih pokrajin. Na enakih primerih se udeležence navaja na razmišljanje o medsebojni povezanosti pokrajinskih sestavin na fotografiji in o potencialnih spremembah, ki bi se lahko zgodile, če bi spremenili eno ali več sestavin pokrajine.

Učitelj navede čim več konkretnih primerov uporabnosti geografije v vsakdanjem življenju (npr. načrtovanje izletov ali potovanj, branje novic in prispevkov v medijih, spremljanje besedil pesmi in popevk, spremljanje dnevnih poročil ipd.).

Udeleženci lahko prinesejo slike iz domače pokrajine, ob katerih opazujejo spremembe v pokrajini (npr. gradnja nove prometnice, posek lokalnega gozda, gradnja nove stanovanjske soseske, gradnja drugih stavb). Ključno je, da udeleženci postopoma razumejo prepletenost in celostnost pokrajine ter izzivov v njej.

Pri prepoznavanju sestavin pokrajin si lahko učitelj pomaga z različnimi razglednicami – udeležencem naroči, naj prinesejo k uri geografije različne razglednice. Na njih označijo s flomastri naravne in družbene sestavine pokrajine oz. jih napišejo na hrbtno stran razglednice. Razglednice lahko potem obesijo v razredu in ob njih ponavljajo in se urijo v prepoznavanju sestavin pokrajin.

Kot pomembna geografska učila naj učitelj izpostavi učilo, ki ga uporabljajo pri pouku. Pomaga si lahko tudi s spletnim mestom Uporabna geografija: <http://uporabna.geografija.si/> (<http://uporabna.geografija.si/>).

ORIENTACIJA NA ZEMLJEVIDU

OBVEZNO

OPIS TEME

Orientacija na zemljevidu obsega skupino ciljev Zemljevidi in Geografska lega in orientacija na zemljevidu, ki obravnavata spoznavanje tiskanih in digitalnih zemljevidov ter njihovo branje. Namen teme je, da se udeleženci naučijo brati zemljevide ter na podlagi tega sklepajo o značilnostih določene pokrajine. Udeleženci se tudi urijo v opisovanju in določanju geografske lege s poznavanjem razporeditve vzporednikov in poldnevnikov. Krepitev tega znanja in veščin je temelj geografije.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje. Učitelj naj ob vsem tem udeležence spodbuja k pravilnemu tvorjenju povedi v svojih odgovorih.

Pri skupini ciljev Geografska lega in orientacija na zemljevidu naj učitelj pri standardih, ki zahtevajo določanje geografske lege točkam na zemljevidu, od udeležencev ne zahteva izražanja s terminoma geografska širina in geografska dolžina.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na področju strokovnega jezika (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljeni, umeščata tudi v to temo.

ZEMLJEVIDI

CILJI

Udeleženec:

- bere, preučuje in uporablja tiskane in digitalne zemljevide;

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » prepozna različne vrste zemljevidov,
- » zna brati in uporabiti tiskani in digitalni zemljevid.

TERMINI

- globus
- atlas
- zemljevid
- digitalni zemljevid

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Predznanje, ki ga udeleženci že imajo iz preteklega izobraževanja, se navezuje na poznavanje sestavnih delov zemljevida, zato učitelj ne ocenjuje še enkrat sestavnih delov, lahko jih le na kratko ponovi. Udeleženci na novo spoznajo številčno in opisno merilo, grafično merilo pa že poznajo.

Branje zemljevidov od 6. razreda dalje zajema tudi njihovo interpretacijo, kar se odraža v:

- » razumevanju povezav med uporabljenimi simboli in pokrajinskimi elementi (da udeleženec razume bolj ali manj abstraktne simbole in jih poveže s pokrajino);
- » sklepanju (iz zemljevida) na pojave, procese in dejavnosti človeka v pokrajini.

Uporaba zemljevida zajema:

- » iskanje prikazanih značilnosti z zemljevida v pokrajini (npr. kje je prepoznan vrh ali objekt, most na reki ...);
- » orientacijo na zemljevidu;
- » določanje razdalj (absolutna, relativna višina, blizu, daleč, istoležno), razmestitev pojavov, procesov, oblik (gostote, prisotnost/odsotnost);
- » določanje strani neba;

- » izpolnjevanje nemega zemljevida s pomočjo atlasa;
- » navigacijo s pomočjo tiskanih in digitalnih zemljevidov in orodij (gibanje po začrtani ali opisani poti).

Preučevanje zemljevidov v izobraževalnem programu osnovne šole za odrasle pomeni primerjavo različnih zemljevidov med seboj, pomen zemljevidov za človeštvo itd.

Opozoriti je treba tudi na intuitivnost zemljevidov, in sicer da so abstraktni simboli razumljivi (vodni pojavi so modri; debelejša črta reke pomeni večji pretok; večji znak za mesto pomeni večje število prebivalcev itd.; izstopajoči barvni odtenki pomenijo več; tople/hladne barve za npr. temperature).

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko:

- » ponudi različne naloge, s katerimi se udeleženci urijo v branju različnih vrst zemljevidov, tako splošnih kot tematskih, tako tiskanih kot digitalnih;
- » ponudi različne naloge, kjer udeleženci ob legendi interpretirajo podatke na zemljevidu;
- » izvede terensko delo v okolici organizacije za izobraževanje odraslih, kjer udeleženci opazujejo in analizirajo pokrajino ter primerjajo svoje ugotovitve z upodobitvami na zemljevidih;
- » izvede orientacijo na prostem, kjer udeleženci uporabljajo zemljevide in kompase za navigacijo. Učitelj lahko na zemljevidu določi različne točke, udeleženci pa jih s kompasom in zemljevidom poiščejo v pokrajini;
- » spodbuja uporabo digitalnih orodij za raziskovanje in razumevanje zemljevidov. Izvede uro, kjer bodo udeleženci preizkusili različne digitalne (tudi mobilne) aplikacije in se naučili uporabljati funkcije, kot so iskanje lokacij, določanje poti in uporaba navigacije v realnem času;
- » na različnih primerih tematskih zemljevidov v atlasu bere tovrstne zemljevide (s pomočjo legende).

Učitelj naj pri udeležencih vzbudi zavedanje, da je uporaba zemljevida pri pridobivanju geografskega znanja nujna. Učitelj si lahko pri pouku pomaga z različnimi spletnimi mesti, ki ponujajo tudi neme zemljevide, npr. <https://d-maps.com/index.php?lang=en> (<https://d-maps.com/index.php?lang=en>); <https://mapswire.com/>. (<https://mapswire.com/>)

Učitelj lahko uporabi tudi <https://opentopomap.org/>. (<https://opentopomap.org/>), <https://earth.google.com> (<https://earth.google.com>).

Medpredmetno povezovanje

Npr.: branje zemljevidov: ZGO (najdišča v prazgodovini, prve civilizacije).

GEOGRAFSKA LEGA IN ORIENTACIJA NA ZEMLJEVIDU

CILJI

Udeleženec:

- : s pomočjo zemljevida spozna sistem razporeditve poldnevnikov in vzporednikov;
- : se orientira na zemljevidu in uri v določanju geografske lege točkam;
- : s pomočjo mobilnih aplikacij se orientira in določi geografsko lego.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » opiše sistem razporeditve poldnevnikov in vzporednikov;
- » točkam na zemljevidu določi geografsko lego glede na oddaljenost od ekvatorja in začetnega poldnevnik.

TERMINI

- geografska lega ○ stopinjska mreža ○ vzporednik ○ poldnevnik ○ ekvator ○ začetni ali greenwiški poldnevnik ○ polobla ○ pol ali tečaj ○ severni pol ali tečaj ○ južni pol ali tečaj

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

V osnovnošolskem izobraževanju za odrasle se izraza geografska širina in geografska dolžina za določanje lege točkam na zemljevidu ne uporabljata.

Določanje geografske lege je enostavno razumljivo, če je izpeljano dovolj nazorno in v pravih korakih. Smiselno je najprej začeti z vajo določanja točk v stopinjski (koordinatni) mreži, kjer se vzporedniki in poldnevniki pravokotno križajo. Učitelj s potegom roke ob robu zemljevida nakaže smer, v katero številke naraščajo. Smer pove, na kateri polobli se nahaja točka. Šele, ko udeleženci usvojijo teoretično določanje geografske lege v stopinjski mreži, učitelj to znanje nadgradi z določanjem geografske lege na pravem zemljevidu celega sveta, kjer je treba upoštevati še zakrivljenost črt. Šele zadnji korak je določanje geografske lege na takšnih zemljevidih, kjer ekvator ali začetni poldnevnik nista vrisana. S pravilnim in postopnim izpeljevanjem korakov bodo udeleženci določanje geografske lege lažje usvojili.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci te cilje usvajajo s pomočjo različnih zemljevidov, globusov in spletnih zemljevidov:

- » na izbranem zemljevidu poiščejo kraj in mu določijo geografsko lego;
- » na izbranem zemljevidu poiščejo kraj, ki ste mu vnaprej določili geografsko lego.
- » Učitelj lahko na tablo nariše preprost koordinatni sistem in prikaže določanje točk podobno kot pri igri potapljanje ladjic.
- » Udeleženci lahko na balon ali žogo narišejo mrežo poldnevnikov in vzporednikov, posebej označijo ekvator, greenwiški poldnevnik in tako spoznajo sistem razporeditve poldnevnikov in vzporednikov.

PLANET ZEMLJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema Planet Zemlja obsega skupine ciljev Zgradba Zemlje in tektonika, Celine in oceani, Razčlenjenost in razgibanost Zemljinega površja ter Vodovje. Uvodoma udeleženci spoznajo notranjo zgradbo Zemlje in kako glavni notranji dejavniki vplivajo na izoblikovanost površja in razporeditev celin. Nato s pomočjo zemljevida usvojijo imena in geografsko lego celin in oceanov, v nadaljevanju pa se osredotočijo na razumevanje vplivanja zunanjih dejavnikov na preoblikovanje površja. V zadnjem sklopu udeleženci na primerih in ob zemljevidu prepoznajo še glavne značilnosti vodovja ter krepijo uporabo ustrezne geografske terminologije.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Podjetnost, Trajnostni razvoj ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » odkrivanju priložnosti, kar udeleženec udejanja ob podpori učitelja ob izbranem učnem izzivu (avtentični situaciji);
- » ustvarjanju idej in rešitev, izvirnosti, prenosu konceptov na nove primere ali iskanju alternativnih rešitev, npr. udeleženec se ne osredotoča samo na končni rezultat, temveč razmišlja o različnih načinih reševanja izziva;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in upravljanjem, obvladovanjem nepredvidenih situacij, sodelovanjem in izkustvenim učenjem;
- » posebljanju vrednot trajnostnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » presojanju kratkoročnih in dolgoročnih vplivov delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni;

- » socialni dobrobiti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju.

SC (SC (2.1.3.1)) SC (SC (2.2.1.2)) SC (SC (3.3.5.3)) SC (SC (5.1.1.1)) SC (SC (5.1.2.1)) SC (SC (5.3.1.1))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

ZGRADBA ZEMLJE IN TEKTONIKA

CILJI

Udeleženec:

- s pomočjo slikovnega gradiva razlikuje zgradbo planeta Zemlje;
- pojasnjuje premikanje litosferskih plošč in njegove posledice.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo slikovnega gradiva poimenuje tri osnovne dele Zemljine notranjosti;
- » razloži, da Zemljo obdaja ozračje, ki je pomembno za obstoj življenja na Zemlji;
- » pojasni, da se litosferske plošče premikajo, in opiše posledice premikanj;
- » našteje posledice izbruhov vulkanov in potresov za življenje ljudi in pokrajino.

TERMINI

○ ozračje ali atmosfera ○ notranja zgradba Zemlje ○ Zemljino jedro ○ Zemljin plašč ○ Zemljina skorja ○ tektonika ○ vulkan ali ognjenik ○ magma ○ lava ○ potres ○ premikanje litosferskih plošč

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj pri poučevanju uporablja izraz notranji dejavniki (tektonika, vulkani in potresi), pri čemer opušča izraz notranje sile.

Osnovni sestavni deli vulkana so opredeljeni v strokovnih terminih. Pri celostnem načrtovanju letne delovne priprave naj učitelj upošteva, da se tema smiselno ponovi in nadgradi pri skupini ciljev Površje Evrope.

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko:

- » izvede prikaz notranje zgradbe Zemlje s pomočjo trdo kuhanega jajca ali jabolka, udeležence lahko pozove, da poiščejo še druge primere, s katerimi lahko ponazori notranjo sestavo Zemlje (npr. avokado);
- » z različnimi pripomočki udeležence usmeri v izdelavo modela vulkana;
- » z različnimi trdimi podlagami prikaže premikanje litosferskih plošč. Učitelj si lahko pripravi puzzle, s katerimi prikaže litosferske plošče (s puzzli prikaže le večje litosferske plošče). Udeleženci sestavijo puzzle in tako spoznajo litosferske plošče;
- » uporabi legokocke pri spoznavanju premikanja litosferskih plošč (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d241vc7> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d241vc7>));
- » v razlago tudi umešča samozaščitno ravnanje ob potresu, pomen protipotresne/potresno varne gradnje;
- » z modelom vulkana izvede eksperiment ali demonstracijo, s katero ponazori izbruh vulkana (pripomočki: model vulkana, filmski tulec, šumeče tablete in voda). Ob tem razloži vzroke in posledice izbruha.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » zgradba: NAR (lega Zemlje v Osončju, sfere na Zemlji – atmosfera, litosfera, hidrosfera in biosfera);

CELINE IN OCEANI

CILJI

Udeleženec:

O: na zemljevid umešča in na podlagi slikovnega gradiva prepoznava sedem celin in pet oceanov.

SC (1.1.2.1 | 1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» na zemljevidu poimenuje celine in oceane ter jim določi geografsko lego.

TERMINI

- celina ali kontinent
- Evropa
- Azija
- Afrika
- Severna Amerika
- Južna Amerika
- Avstralija
- Antarktika
- ocean
- Atlantski ocean
- Tih ocean ali Pacifik
- Indijski ocean
- Arktični ocean ali Severno ledeno morje
- Južni ocean ali Antarktični ocean

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Predznanje, ki ga udeleženci že imajo, se navezuje na razlikovanje vodnih in kopnih površin na globusu in na zemljevidu. Učitelj na razredni stopnji udeležence že prek cilja seznanja z imeni celin in treh velikih oceanov.

Pri spoznavanju in razlikovanju sedmih celin naj učitelj izpostavi tudi ključne značilnosti, zanimivosti, tipične simbole/slike pokrajine/arhitekturne dosežke, ki so značilni za posamezno celino. Udeleženci se ob tem urijo tudi v branju različnih zemljevidov. Učitelj lahko preverja določanje geografske lege celin glede na lego od ekvatorja in začetnega poldnevnika.

Učitelj naj udeležence navaja na slovnično pravilne zapise zemljepisnih lastnih imen.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko obrise celin umeščajo v stopinjsko mrežo in se s tem urijo v prostorski razporeditvi celin.

Udeleženci lahko ob različnem slikovnem gradivu spoznavajo tipične značilnosti posamezne celine (npr. izstopajoče gradbene dosežke, tipične pokrajine itd.).

Udeleženci lahko v skupinah iz das mase (lahko tudi iz gline ali testa) izdelajo reliefne zemljevide celin in jih pobarvajo. Tako spoznajo reliefno razgibanost celin.

RAZČLENJENOST IN RAZGIBANOST ZEMLJINEGA POVRŠJA

CILJI

Udeleženec:

- : razume, da je Zemljino površje razčlenjeno in razgibano ter sestavljeno iz različnih reliefnih oblik;
 - : na zemljevidu, v naravi in s pomočjo slikovnega gradiva prepoznava različne reliefne oblike;
 - : sklepa o življenjskih razmerah v/na posamezni reliefni obliki.
- SC (5.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » pojasni, kako se preoblikuje Zemljino površje;
- » s pomočjo slikovnega gradiva in/ali ilustracij in/ali zemljevida prepozna in loči različne reliefne oblike;
- » s primeri opiše življenjske razmere v odvisnosti od reliefnih oblik.

TERMINI

- razčlenjenost celine ○ otok ○ polotok ○ zaliv ○ ledenik ○ reliefna oblika ○ visokogorje
- gorovje ○ gora ○ hribovje ○ hrib ○ gričevje ○ grič ○ planota ○ dolina ○ kotlina ○ nižina
- ravnina

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Udeleženci glede na predznanje že poznajo izraze za reliefne oblike, a se v 6. razredu znanje nadgradi predvsem tako, da udeleženci razlikujejo med reliefnimi oblikami ter prepoznajo posamezne oblike v naravi s pomočjo slikovnega gradiva.

Učitelj pri poučevanju uporablja izraz zunanji dejavniki, pri čemer opušča izraz zunanje sile.

Udeleženci naj na podlagi spoznavanja reliefnih oblik iščejo priložnosti, ki jo te nudijo človeku za življenje (npr. hribovita pokrajina za živinorejo), in tako uresničujejo skupni cilj s področja podjetnosti SC (5.1.1.1).

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko usmeri udeležence v:

- » risanje površja domače pokrajine;
- » izdelavo makete površja domače pokrajine;
- » izdelavo makete različnih reliefnih oblik (grič, gričevje, hrib, hribovje, gora, gorovje, dolina, kotlina, nižina). Ob izdelanih maketah razmišljajo o življenjskih razmerah na posameznih reliefnih oblikah. Ob maketi učitelj prikaže tudi fotografijo/sliko dejanske reliefne oblike v pokrajini.
- » Učitelj lahko udeležencem predstavi svoje fotografije, na katerih so tipični primeri reliefnih oblik. Obenem lahko za nazoren prikaz uporabi tudi <https://www.google.com/maps> (<https://www.google.com/maps>) v 3D ali aplikacijo Google Earth.

VODOVJE

CILJI

Udeleženec:

- : spoznava značilnosti vodovja in se zaveda nujnosti odgovornega ravnanja z vodnimi viri;
- ^{SC} (2.1.3.1 | 3.2.4.2 | 3.3.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida in/ali na podlagi različnih virov opiše značilnosti vodovja in ovrednoti njegov pomen za življenje.

TERMINI

- morje
- vodni vir
- reka
- izvir
- izliv
- porečje
- jezero
- podzemna voda

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj naj se osredotoči na pomen vodovja za življenje:

ekosistemski pomen: poudarek na pomenu vodovij za življenje, saj so pomemben habitat za številne živalske in rastlinske vrste ter vir pitne vode za ljudi.

Učitelj naj se osredotoči tudi na odgovorno ravnanje z vodnimi viri:

- » poudarek na pomenu ohranjanja vodnih virov in ekosistemov, ki so zanje ključni, ter načinah, kako lahko posamezniki in družba kot celota prispevajo k temu cilju;
- » ozaveščanje o negativnih vplivih onesnaževanja na vodne vire in potrebi po preprečevanju onesnaževanja ter uvedbi ukrepov za čiščenje odpadnih voda;
- » poudarek na trajnostni rabi vodnih virov, ki vključuje varčevanje z vodo, recikliranje odpadne vode (ponovno rabo vode), upravljanje s padavinami itd.

Za doseganje cilja »spoznava značilnosti vodovja in se zaveda nujnosti odgovornega ravnanja z vodnimi viri« naj učitelj povezuje vsebino tudi z vsakdanjimi praksami zdravega življenjskega sloga.

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko udeležence spodbudi k iskanju rešitev za zmanjšanje količine morskih odpadkov ali proti čezmernemu ulovu.

Učitelj udeležence spodbuja tudi k aktivnemu sodelovanju posameznikov pri reševanju izzivov.

Udeleženci lahko:

- » izdelajo maketo rečnega toka in na njem označijo porečje, reko, izvir, izliv;
- » izvedejo demonstracijo onesnaževanja podzemne vode oziroma onesnaževanja katerega koli drugega vodnega vira (jezera, morja, reke);
- » raziščejo, koliko vode porabijo v domačem gospodinjstvu (na dan, teden, mesec);
- » rezultate med seboj primerjajo in naredijo načrt odgovorne rabe vode;
- » izdelajo seznam opravil, kako zmanjšati porabo vode;
- » uporabljajo aplikacije, ki spodbujajo k odgovorni porabi vodnih virov;
- » si ogledajo videoposnetke, ki prikazujejo npr. obseg onesnaženosti svetovnega morja, onesnaženje z mikroplastiko.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » voda kot pogoj za razvoj prvih civilizacij: ZGO;
- » pomen voda, vodni ekosistemi: NAR.

OSNOVE GEOGRAFSKEGA RAZISKOVANJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Vključuje individualno ali skupinsko raziskovanje, ki se začne z geografskimi vprašanji in nadaljuje prek zbiranja, vrednotenja, analize in interpretacije informacij do razvoja zaključkov in predlogov za ukrepe. Raziskovanje se razlikuje po obsegu in geografskem kontekstu. Učne ure, v katerih bodo udeleženci razvijali veščine, predvsem pa odnos do opazovane pokrajine, učitelj načrtuje v obliki terenskega dela v pokrajini in/ali na interdisciplinarni strokovni ekskurziji.

Geografske veščine so tehnike, ki jih geografi uporabljajo tako pri terenskem delu kot pri pouku. Udeleženci se naučijo kritično razmišljati o metodah, ki se uporabljajo za pridobivanje, predstavljanje, analizo in interpretacijo informacij ter posredovanje ugotovitev.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj lahko cilje te teme uresniči v enem dnevu na interdisciplinarni strokovni ekskurziji. Ključno je, da izvede vse pedagoške ure v obliki terenskega dela v pokrajini. Kako bodo te ure razporejene v šolskem letu, učitelj opredeli v svoji letni delovni pripravi.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje. Uri jih tudi v opazovanju in opisovanju sestavin in procesov v pokrajini.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na področju strokovnega jezika (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezik, Državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » aktivnem državljanstvu, kjer udeleženec privzema odnos do človekovih pravic, razvija večšine etične refleksije, državljanske držbe in kritičnega mišljenja;
- » telesni dobrobiti, kjer udeleženec spoznava in udejanja pravilno gibanje, sprostitev;
- » posebljanju vrednot trajnostnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in upravljanjem, obvladovanjem nepredvidenih situacij, sodelovanjem in izkustvenim učenjem;
- » ukrepanju za trajnostnost, kjer se udeleženec zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni.

SC (1.2.5.1) SC (2.1.3.1) SC (2.4.2.1) SC (2.4.3.1) SC (3.2.1.1) SC (3.2.1.3) SC (5.3.1.1)

Prav tako so v tej temi v cilje umeščeni skupni cilji s področja Digitalna kompetentnost s poudarkom na:

- » upravljanju svoje digitalne identitete, kjer udeleženec varuje svoj ugled in dela s podatki v različnih digitalnih okoljih.

Učitelj si pri uresničevanju tega skupnega cilja pomaga z dokumentom

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4avjm3j> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4avjm3j>) (do ravni 3). SC (4.2.6.1)

Učitelj je avtonomen, da lahko izbrane skupne cilje umesti v druge cilje drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

OSNOVE GEOGRAFSKEGA RAZISKOVANJA IN VEŠČINE

CILJI

Udeleženec:

- : se uri v osnovah geografskega opazovanja in raziskovanja v izbrani pokrajini;
- : se s kompasom in zemljevidom giblje v pokrajini;
- SC (3.2.1.1 | 3.2.1.2)
- : uporablja metode geografskega raziskovanja;
- SC (3.2.1.3)
- : praktično uporablja navigacijo na digitalnem zemljevidu;
- SC (4.2.6.1)
- : razvija pozitivna čustva do Slovenije ter do njene naravne in kulturne dediščine;
- SC (2.1.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » opiše rezultate geografskega raziskovanja pokrajine;
- » se orientira na zemljevidu in v pokrajini.

TERMINI

○ orientacija ○ opazovanje ○ merjenje ○ kartiranje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci neposredno v pokrajini spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Glavni in najpomembnejši namen je, da se udeleženci preizkusijo v osnovnih metodah geografskega raziskovanja pokrajine. Udeleženci v tej skupini ciljev čim bolj neposredno in celostno dojamajo pokrajino kot rezultat součinkovanja pokrajinskih sestavin in značilnosti, njene ekološke omejitve in pomen preudarne rabe pokrajine. Poudarek je na izkustvenem učenju. Udeleženci raziskujejo na terenu, na prostem. Z metodo neposrednega opazovanja v okviru preučevanja je smiselno izbrati tolikšno območje, ki ga udeleženci lahko neposredno opazujejo.

Udeležence predvsem uvajamo v geografsko opazovanje, jih usmerjamo na tiste pojave, ki nam v pokrajini največ povedo in ob katerih lahko sklepamo na manj vidne pojave, procese. Udeleženci pridobijo teoretično osnovo, s katero povežejo in razložijo ugotovitve, saj se šele s tem posamezne izkušnje spremenijo v uporabno znanje.

Namen terenskega dela je, da udeleženci:

- » samostojno opazujejo pokrajinsko sestavino, jo opišejo;
- » razložijo pokrajino kot rezultat součinkovanja vseh pokrajinskih sestavin in značilnosti;
- » razložijo spremembe posamezne sestavine v pokrajini in njihovo soodvisnost;
- » pojasnijo razlike med posameznimi območji pokrajine;
- » se urijo v uporabi različnih prostorskih tehnologij, s katerimi merijo različne kazalnike;
- » se urijo v komuniciranju z uporabo ustreznega geografskega besedišča;
- » razvijajo kritično geografsko razmišljanje;
- » razvijajo sposobnost za osnovno preučevanje in raziskovanje pokrajine (lokalne, regionalne) ter sposobnost za vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
- » razlikujejo odgovorno in neodgovorno ravnanje.

Osnovna priporočila za geografsko raziskovanje

Vsak učitelj ga opravi na način, ki je na določeni organizaciji za izobraževanje odraslih izvedljiv (finančno, organizacijsko, izvedbeno).

Vsebine geografskega raziskovanja si izbere učitelj sam, glede na lastne zmožnosti (izvedbene in finančne). Praviloma se vsebine navezujejo na cilje in standarde v tekočem letu razreda, ni pa nujno.

Način ocenjevanja si izbere učitelj sam, bodisi so standardi znanja vključeni pri pisnem ali ustnem ocenjevanju znanja bodisi kot izdelek, ki ga udeleženec pripravi v organizaciji za izobraževanje odraslih. Kriterije za ocenjevanje si postavi vsak učitelj sam.

Priporočene dejavnosti

Kakor je bilo navedeno predhodno, so ideje in predlogi neposredno povezani s cilji in standardi posameznega razreda, vendar se lahko poljubno izvedejo v kateremkoli razredu. Vsi predlogi se lahko izvedejo v neposredni bližini organizacije za izobraževanje odraslih, v domačem naselju ali izbranem kraju.

Orientacija na zemljevidu

Z zemljevidom in kompasom določijo strani neba, objekte in pojave v naravi. Npr. uporaba zemljevida v pokrajini tako, da brez kompasa, le ob pomoči tistega, kar udeleženec vidi okoli sebe, pravilno orientira zemljevid ali poišče točko stojišča na zemljevidu, stavbam določa stranice in lego glede na strani neba, npr. severna stena, podolgovata stavba, ki leži v smeri zahod–vzhod, prepozna reliefne oblike, ki jih vidi pred sabo v bližini ali v daljavi, v pokrajini prepozna vodne vire in nanje vezano izrazoslovje.

Orientacijo lahko učitelj nadgradi z digitalnimi pripomočki in aplikacijami z zemljevidi. Udeleženci spoznajo beleženje lastne lokacije (GPS/GNSS), digitalne zemljevide (in njihove nastavitve), iskanje in brskanje po digitalnih zemljevidih, pridobivanje dodatnih informacij, znajo uporabljati digitalno navigacijo itd.

S pomočjo tematskih zemljevidov (tiskanih in digitalnih) spoznavajo lastnosti in pojave v pokrajini.

Učitelj z aplikacijo Actionbound pripravi orientacijski pohod v lokalnem okolju.

Zgradba Zemlje in tektonika

Obiski rudnikov in drugih nahajališč naravnih virov (kamnolomi, gramoznice itd.), Vulkanije, Geološkega zavoda, Dovžanove soteske, razstave mineralov itd., kjer udeleženci spoznajo raziskovanje kamnin in procesov, ki so oblikovali in/ali še oblikujejo Zemljino površje.

Naravni viri

V okolici organizacije poiščejo lokacije, kjer so v preteklosti (ali še danes) izkoriščali naravne vire. Skušajo raziskati, zakaj so bile opuščene.

Poseben poudarek naj bo na obnovljivih naravnih virih. Kje jih izkoriščajo, kako, kakšne so možnosti za dodatno koriščenje?

Razčlenjenost in razgibanost Zemljinega površja

V katerem koli delu pokrajine lahko z opazovanjem, prepoznavajo različne osnovne reliefne oblike in razgibanost/nerazgibanost površja ter jih povežejo z nekaterimi procesi (npr. vodotoki) in življenjem človeka in njegovimi prilagoditvami (npr. kmetijstvo, rekreacija, turizem itd.).

Vodovje

Obisk Morske biološke postaje, ARSO itd., kjer udeleženci spoznajo raziskovanje voda.

Popis in opis posameznih vodnih virov (Uporabna geografija), prepoznavanje in ugotavljanje pomena za naravo in človeka.

Prepoznavanje možnih onesnaževalcev vodnih virov. Ugotavljanje negativnega vpliva in posledic tako za vodni vir kot za ekosistem.

Podnebje in podnebne spremembe

Obisk ARSO ali najbližje meteorološke postaje oz. vremenske hišice. S tem spoznajo osnovna merjenja vremena in delo meteorologov, klimatologov in klimatogeografov.

Sami beležijo vreme in opazujejo vremenske pojave. Opazovano skušajo povezati z vremenom in podnebjem.

Ugotavljajo in računajo ogljični odtis.

Spoznavajo dejavnosti, ki prispevajo k podnebnim spremembam, ter oblikujejo predloge za izboljšavo. Opazujejo posledice poplav ali visoke plime (pogostost, intenzivnost), presahnitev vodnih virov.

Rastlinstvo

Obisk botaničnega vrta, gozdnih učnih poti, gozdarskega inštituta, kjer lahko spoznajo rastlinske vrste v naravi ter se učijo o prepoznavanju vrst, vplivih na ekosistem in se seznanijo z delom npr. gozdarjev in biogeografov.

S slikovnimi ključi/spletnimi aplikacijami skušajo prepoznati različne in pogoste rastlinske vrste in ugotoviti, zakaj prav te rastejo na določeni lokaciji. Primerjajo biotsko pestrost (biodiverzitetu) v različnih delih naselja, pokrajine ...

Iščejo in prepoznavajo uporabne, zdravilne, strupene, zaščitene itd. rastlinske vrste.

Opazujejo in beležijo poškodovanost rastlinstva ter poskušajo najti vzrok (onesnaževanje, bolezni, napadi škodljivcev itd.).

Opazujejo procese zaraščanja ali krčenja naravnega rastlinstva.

Prepoznavajo tujerodne in invazivne rastlinske vrste (Uporabna geografija). Spoznavajo škodljive učinke. Izoblikujejo predloge za odstranjevanje ali omejevanje. V pomoč je spletno mesto Uporabna geografija.

Kmetijstvo

Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo lokalne pridelovalce hrane in njihovo ponudbo.

Vzpostavitev ekovrta in delo na njem (lahko je povezano tudi z vsebinami kmetijstva in pridelave varne/lokalne hrane itd.).

Poselitev in prebivalstvo

Obisk organizacije, ki se ukvarja z načrtovanjem prostora (občinske pisarne, razni inštituti ali biroji), kjer spoznajo raziskovalne metode načrtovanja prostora ter delo geografov in načrtovalcev.

V domačem kraju prepoznavajo območja (s potencialno) veliko/majhno gostoto prebivalstva/pozidave in najdejo vzroke za takšno stanje. Poiščejo območja in najdejo razloge, zakaj nekateri deli niso poseljeni.

V domačem kraju opazujejo in prepoznavajo razlike med različnimi deli naselja, npr. središče/obrobje, mestno/podeželsko.

Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o:

lokalnih znamenitostih;

predlogih za boljši kraj.

Promet

Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o ovirah za gibalno ovirane.

Udeleženci lahko štejejo promet na različnih točkah in ugotavljajo vroče prometne točke, razloge za razlike itd.

Gospodarstvo

Beležijo različne dejavnosti in prepoznavajo, ali imajo določeni deli naselja posebne/prevladujoče funkcije: poselitev, storitev, proizvodnja itd. Primerjajo različne dele bližnje okolice med seboj.

Ugotavljajo, kako je gospodarski razvoj (npr. turizem, industrija) vplival na spremembe v pokrajini.

Skušajo najti vire, ki prikazujejo pokrajino v preteklosti, in jih primerjajo z današnjo podobo. Poskušajo posneti enako fotografijo (ista lokacija, isti pogled) in naredijo primerjavo med preteklostjo in sedanostjo. Iz tega lahko nastane razstava. S predlogi za boljši gospodarski razvoj kraja opozorijo na pomanjkljivosti v domačem kraju.

Zavarovana območja

Poiščejo (lahko uporabijo različne spletne vire in mesta z zemljevidi) lokacije naravne in kulturne dediščine, zavarovanih objektov itd. Predlagajo nove, ki bi jih lahko uvrstili na seznam lokalnega pomena, na podlagi katerih bi udeleženci lahko spoznavali domači kraj.

Naravne nesreče

Ob pomoči Atlasa naravnih nesreč (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qmruqnj>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qmruqnj>) obišejo najbližjo lokacijo naravne nesreče in ugotovijo nevarnosti, razloge za pojav, posledice za naravo in človeka, kaj bi lahko naredili, da bi preprečili nesrečo, možnosti ponovitve, ali je povezana s podnebnimi spremembami itd.

Splošne dejavnosti

Obisk geografske in/ali druge raziskovalne institucije ali oddelka, sedeža nevladne organizacije itd.

Obisk zemljepisnega, prirodoslovnega, etnološkega itd. muzeja ali poljubne tematske razstave z geografsko vsebino.

Udeleženci spoznavajo preproste metode geografskega raziskovanja (opazovanje, orientacija, merjenje, preprosta analiza, intervju, uporaba statističnih in drugih virov ter literature) na terenu. Izbrano pokrajino raziskujejo z opazovanjem, branjem zemljevidov. Učitelj lahko vsebino o meritvah vključi v terensko delo (dejansko merjenje razdalj).

Za pomoč pri pripravi na geografsko raziskovanje priporočamo različne vire in literaturo (v Prilogi).

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » terensko delo: NAR;
- » dejavniki v okolju: NAR.

GEOGRAFSKA PISMENOST

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema vključuje učna cilja in standarda znanja, ki ju učitelj povezuje z drugimi učnimi cilji tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Tema omogoča razvijanje geografske pismenosti pri udeležencih na podlagi izkazanih veščin/spretnosti. Temelj za doseganje geografske pismenosti sta znanje in razumevanje, ki se razvijata pri kartografski, bralni, naravoslovni in matematični pismenosti.

Pri pouku geografije udeleženci razvijajo uporabo ustrezne terminologije ter sposobnosti opisovanja, pojasnjevanja ter sklepanja. Udeleženci se urijo v uporabi različnih vrst podatkov, kot so besedilni, količinski in simbolni, ter na podlagi različnih virov, statističnih podatkov in/ali digitalnih gradiv oblikujejo izvlečke, postavljajo sklepe in nakazujejo rešitve. Hkrati povezujejo usvojena vsebinska znanja z veščinami kartografskega opismenjevanja, kar jim omogoča boljše razumevanje geografskih procesov in pojavov.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj cilje te teme vključuje k skupinam ciljev tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Umeščanje standardov te teme učitelju omogoča preverjanje in ocenjevanje znanja udeležencev na različne načine. Zagotovimo širšo in celovitejšo uporabo geografskih virov, kar učitelju omogoča večjo fleksibilnost pri preverjanju in ocenjevanju udeležencev v izobraževanju odraslih. Udeležence urimo v uporabi različnih vrst gradiv za razumevanje in analizo geografskih vsebin. Izjema se pojavi le pri minimalnih standardih znanja. Minimalnim standardom znanja, kjer je način ocenjevanja jasno določen, standarda te teme ne dodajamo.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so umeščeni tudi skupni cilji s področij Jezik, državljanstvo in kultura ter umetnost. Skupni cilji na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav; se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega

strokovnega jezika ter razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.) se umeščajo po celotni vertikali v tretje vzgojno-izobraževalno obdobje, kljub temu da praviloma niso več zapisani. Geografska pismenost je skupek pridobljenih veščin/spretnosti, znanj in mišljenj različnih vrst pismenosti, in sicer kartografske, bralne, naravoslovne in matematične pismenosti.

Kartografska pismenost poleg branja zemljevidov zajema še uporabo in preučevanje zemljevidov. Podrobna razlaga se nahaja v didaktičnih priporočilih pod skupino ciljev Geografska pismenost.

V izobraževalnem procesu se bralna pismenost razvija pri vseh predmetih v izobraževalnem programu osnovne šole za odrasle. Čeprav je razvijanje bralne pismenosti ena temeljnih nalog pouka slovenščine, pri kateri se poučujejo tudi bralne strategije in bralna metakognicija, pa lahko za uspešen prenos v proces branja in učenja z različnimi vrstami besedil (informativnimi, razlagalnimi, opisovalnimi, prikazovalnimi itd.) pri pouku družboslovnih in naravoslovnih predmetov poskrbijo le učitelji teh predmetov, saj se pri njihovem pouku udeleženci srečajo z mnogimi različnimi besedili (zapisanimi/pisnimi, govornimi, multimodalnimi, digitalnimi itd.), ki jih morajo razumeti, analizirati, vrednotiti, odgovarjati na vprašanja o njih ali postavljati vprašanja v povezavi z njimi itd. Bralna pismenost ima bistven pomen pri mišljenju in učenju, zato odgovornost za njen nenehen razvoj nosijo vsi strokovni delavci v organizacijah za izobraževanje odraslih. Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje ter druge gradnike bralne pismenosti. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za samouresničevanje posameznika ter uspešno (so)delovanje v družbi.

V geografsko pismenost je vpeta tudi naravoslovna, ki poudarja tri vidike, in sicer naravoslovno znanje, naravoslovne spretnosti/veščine in odnos do naravoslovja. Ti trije vidiki se odražajo tudi v opredelitvi gradnikov naravoslovne pismenosti, pri čemer je prvi gradnik prednostno vezan na priklic, povezovanje in uporabo naravoslovnega znanja z uporabo strokovnega besedišča, drugi gradnik je zasnovan na veščini raziskovanja s poudarkom na interpretiranju podatkov in dokazov, tretji gradnik je vezan na odnos, tako do narave kot do naravoslovnih znanosti, naravoslovnih predmetov in raziskovanja.

Matematično pismenost udeleženci pri geografiji razvijajo tako, da na temelju matematičnega znanja in mišljenja uporabljajo matematične postopke in orodja v različno strukturiranih okoljih ter analizirajo, utemeljujejo in sporočajo svoje zamisli in rezultate pri oblikovanju, reševanju in interpretaciji matematičnih problemov.

GEOGRAFSKA PISMENOST

CILJI

Udeleženec:

- : bere, uporablja, preučuje in izdeluje zemljevide;
- : se uri v veščinah geografske pismenosti.
- SC (1.1.2.1 | 1.1.2.2 | 1.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » bere, uporabi ali izdelava zemljevide;
- » s pomočjo različnih virov, statističnih podatkov in/ali digitalnih gradiv oblikuje izvlečke, sklepe in nakaže rešitve.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj cilje te teme vključuje k skupinam ciljev tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Umeščanje standardov te teme učitelju omogoča preverjanje in ocenjevanje znanja udeležencev na različne načine. Tako zagotovimo širšo in celovitejšo uporabo geografskih virov ter udeležence urimo v uporabi različnih vrst gradiv za razumevanje in analizo geografskih vsebin. Izjema se pojavi le pri minimalnih standardih znanja. Minimalnim standardom znanja, kjer je način ocenjevanja jasno določen, standarda te teme ne dodajamo.

Za lažje razumevanje je v nadaljevanju opisana ponazoritev s primeri.

Eden od primerov za ponazoritev je standard v skupini ciljev Površje Evrope »opiše delovanje ledenikov in njihove učinke na preoblikovanje površja«, ki učitelju omogoča, da oceni znanje le z opisovanjem delovanja ledenikov in njegovih posledic. Učitelj pa lahko temu standardu doda »s pomočjo različnih virov«, kar pomeni, da lahko to znanje oceni tudi ob slikovnem gradivu. Drugi primer je standard v skupini ciljev Degradacija prostora »pojasni, kaj je degradacija prostora, in našteje nekaj primerov iz Slovenije«, ki učitelju omogoča, da ga oceni samo s pojasnilom. Učitelj pa lahko temu standardu doda »s pomočjo različnih virov«, kar pomeni, da lahko oceni to znanje tudi ob slikovnem gradivu, grafih ipd.

Zapisani standard v skupini ciljev Gospodarstvo »s pomočjo zemljevida sklepa o pomenu naravnogeografskih in družbenogeografskih dejavnikov za razvoj posameznih gospodarskih dejavnosti« pomeni, da učitelj za ocenjevanje tega ne potrebuje nobenih drugih virov. Še več, v tem primeru učitelja usmerimo in mu priporočamo, da to vsebino ocenjuje ob zemljevidu. Učitelj pa lahko, če želi, zaradi t. i. splošnega standarda v tej skupini ciljev temu standardu doda »s

pomočjo različnih virov«, kar pomeni, da lahko oceni to znanje tudi ob npr. grafih, preglednicah ipd. Eden takšnih primerov je tudi standard v skupini ciljev Podnebje »s pomočjo klimograma in/ali slikovnega gradiva sklepa o značilnostih podnebnih in rastlinskih tipov«, pri katerem svetujemo, da učitelj značilnosti tipov ocenjuje ob klimogramu ali slikovnem gradivu.

Izjema pri dodajanju t. i. splošnega standarda znanja so minimalni standardi znanja. Minimalnim standardom znanja, kjer je način ocenjevanja jasno določen, standarda te teme ne dodamo. Eden od primerov je standard pri skupini ciljev Avstralija z Oceanijo, ki omogoča le enoznačno interpretacijo, in sicer »na zemljevidu določi geografsko lego Avstralije in Oceanije ter pokaže in imenuje določene naravnogeografske enote in otočja«. Minimalnim standardom, ki so vezani konkretno na uporabo zemljevida in se drugače znanja ne da oceniti, splošnega standarda ne dodajamo. Drugi primer je npr. standard pri skupini ciljev Geografija in jaz »s pomočjo slikovnega gradiva in domače pokrajine našteje glavne sestavine pokrajine ter sklepa o njihovi soodvisnosti«, pri katerem je način ocenjevanja točno določen, zato t. i. splošnega standarda ne dodamo.

Pri minimalnih standardih znanja, kjer način ni določen, lahko tako kot pri vseh drugih standardih dodamo splošni standard. Npr. standard v skupini ciljev Gibanje Zemlje »pojasni posledice vrtenja Zemlje okoli svoje osi in kroženja Zemlje okoli Sonca« pomeni, da učitelj za ocenjevanje tega ne potrebuje nobenih drugih virov. Učitelj pa lahko, zaradi t. i. splošnega standarda v tej skupini ciljev temu standardu doda »s pomočjo različnih virov«, kar pomeni, da lahko oceni to znanje tudi ob npr. slikovnem gradivu. Zapisani standard v skupini ciljev Izzivi prebivalstva Evrope »opiše raznolikost prebivalstva Evrope« pomeni, da učitelj za ocenjevanje tega ne potrebuje nobenih drugih virov. Zapisani t. i. splošni standard pa učitelju dopušča, da lahko temu standardu doda »s pomočjo različnih virov«, kar pomeni, da lahko oceni to znanje tudi ob npr. grafih, preglednicah ipd.

Zaradi pomembnosti kartografske pismenosti lahko t. i. splošni standard »bere, uporabi ali izdelava zemljevide« dodamo k vsem standardom v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju, razen izjem. Na primer standard »bere, uporabi ali izdelava zemljevide« lahko dodamo pri skupini ciljev Izzivi posamezne naravnogeografske pokrajine Slovenije, kar pomeni, da lahko učitelj udeležencevo znanje oceni tudi ob zemljevidih pri analiziranju aktualnih izzivov.

Za lažje doseganje cilja »bere, uporablja, preučuje in izdeluje zemljevide« dodajamo razlago spodaj.

Branje zemljevidov zajema tudi njihovo interpretacijo, kar se odraža v:

- » razumevanju povezav med uporabljenimi simboli in pokrajinskimi elementi (da udeleženec razume bolj ali manj abstraktne simbole in jih poveže s pokrajino);
- » sklepanju (z zemljevida) na pojave, procese in dejavnosti človeka v pokrajini.

Krepitev kartografskih veščin pa poleg branja zemljevidov zajema še uporabo, preučevanje in izdelavo zemljevidov.

Uporaba zemljevida zajema:

- » iskanje prikazanih značilnosti z zemljevida v pokrajini (npr. kje je prepoznan vrh ali objekt, most na reki ...);
- » orientacijo na zemljevidu;
- » določanje razdalj (absolutna, relativna višina, blizu, daleč, istoležno), razmestitev pojavov, procesov, oblik (gostote, prisotnost/odsotnost);
- » določanje strani neba;
- » navigacijo s pomočjo tiskanih in digitalnih zemljevidov ter orodij (gibanje po načrtani ali opisani poti);
- » uporabo zemljevidov za raziskovalne (posredno sklepanje na pojave in procese, ki sicer niso prikazani) in druge namene (politične, npr. Kozlerjev zemljevid ...).

Preučevanje zemljevidov za izobraževalni program osnovne šole za odrasle pomeni primerjavo različnih zemljevidov med seboj, pomen zemljevidov za človeštvo itd.

Izdelava zemljevidov zajema poznavanje tehnik in tehnologij, s katerimi je izdelana vsebina zemljevidov, ter kot nadgradnja izdelava samega zemljevida:

- » prostoročno narisati preprosto skico pokrajine;
- » z upoštevanjem osnovnih kartografskih pravil narisati ali z digitalnimi orodji izdelati preprosto, poenostavljeno in pomanjšano sliko pokrajine = zemljevid;
- » ustrezno uporabiti različne simbole (točke, črte, ploskve) ter njihovo oblikovanje (velikost, oblika, debelina, barvni odtenek itd.) za prikaz pokrajinskih elementov;
- » dodati različne elemente zemljevida, ki pomagajo razumeti simbolni prikaz (zemljepisna imena, merilo, smer neba, legenda, mreža vzporednikov in poldnevnikov, kilometrska mreža, besedila, npr. vir, avtorstvo, leto izdelave itd.).

Učitelj naj opozori tudi na intuitivnost zemljevidov, in sicer da so abstraktni simboli razumljivi (vodni pojavi so modri; debelejša črta reke pomeni večji pretok; večji znak za mesto pomeni večje število prebivalcev itd.; izstopajoči barvni odtenki pomenijo več; tople/hladne barve za npr. temperature).

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » zvezdni zemljevid: FIZ;
- » oblikovanje izvlečkov, sklepov: SLJ;
- » interpretacija podatkov, grafov: MAT, FIZ.

GIBANJE ZEMLJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema Gibanje Zemlje nakazuje uvod v spoznavanje planetarnih zakonitosti, ki so temelj za razvrstitev toplotnih pasov in s tem povezanih drugih naravnogeografskih značilnosti planeta Zemlje. Udeleženci pri tej temi nadgradijo svoje vedenje o gibanju Zemlje in stopinjski mreži glede na predznanje, ki so ga usvojili v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje. Ob vsem tem naj udeležence spodbuja k pravilnemu tvorjenju povedi v svojih odgovorih.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na področju strokovnega jezika (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljeni, umeščata tudi v to temo.

GIBANJE ZEMLJE

CILJI

Udeleženec:

○: opisuje osnovne zakonitosti lege in gibanja Zemlje v vesolju.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» pojasni posledice vrtenja Zemlje okoli svoje osi in kroženja Zemlje okoli Sonca.

TERMINI

○ Osončje ○ planet ○ Zemlja ○ vrtenje Zemlje ○ kroženje Zemlje ○ Sonce ○ Zemljina os ali vrtilna os ○ letni čas ○ enakonočje ○ Sončev obrat ○ polarni dan ○ polarna noč ○ povratnik ○ tečajnik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj uresničuje cilje s strokovnimi termini, ki so zapisani.

Učitelj naj bo pozoren na pravilno dikcijo, ko razlaga kot padca Sončevih žarkov na Zemljino površje. V preteklosti se je le-ta napačno tolmačil kot vpadni kot, kar ni pravilno. Vpadni kot se namreč proti polom veča, vpadni kot na ekvator pa je 0, zato uporaba besedne zveze vpadni kot ni pravilna in je potrebno termin zamenjati s »kot padanja Sončevih žarkov na Zemljino površje«.

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko izvede demonstracijo vrtenja Zemlje okoli svoje osi (udeleženci odigrajo vloge: Zemlja, Sonce). Izvede lahko tudi demonstracijo kroženja Zemlje okoli Sonca (udeleženci odigrajo vloge: Zemlja, Sonce, Luna). Pri demonstraciji lahko učitelj uporabi tudi maketo Zemlje (globus, žogo Zemlje) in svetilko ter s tem ponazori vrtenje in kroženje Zemlje.

Učitelj naj vsebino, ki je sicer težje razumljiva, obvezno obravnava ob animaciji in/ali demonstraciji in ne le z metodo razlage. Učitelj lahko tudi vsakemu udeležencu razdeli modelček

Zemlje (žogica), ki ga zavrti v pravilno smer (vrtenje Zemlje). Nato doda Sonce in vsak udeleženec ponazori kroženje okoli Sonca. Tako vsak udeleženec prikaže vrtenje in kroženje Zemlje.

Priporočeno je uporabiti tudi digitalne animacije ali kratke filmčke, ki nazorno prikazujejo vrtenje in kroženje Zemlje.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » lega Zemlje v vesolju in Osončju: NAR;
- » maketa Osončja: LUM;
- » tema Vesolje: FIZ.

PODNEBJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema Podnebje obsega skupino ciljev Podnebje, prsti in rastlinstvo. Namen teme je razumeti osnovne značilnosti toplotnih pasov, ki predstavljajo temelj za povezovanje nastanka podnebnih tipov, osnovnih značilnosti prsti in tipičnega naravnega rastlinstva.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezik, Državljanstvo, kultura in umetnost ter Trajnostni razvoj s poudarkom na:

- » rabi jezika, kjer udeleženec uporablja strokovno terminologijo;
- » posebljanju vrednot trajnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost.

(SC (1.1.2.1)) (SC (1.1.2.2)) (SC (2.1.3.1))

Skupna cilja na področju strokovnega jezika (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) sta sicer umeščena v tej temi in se praviloma ne pojavljata več v tretjem vzgojno - izobraževalnem obdobju. Učitelj pa ju umešča tudi v druge cilje, saj se strokovni jezik uporablja po celotni vertikali.

PODNEBJE, PRSTI IN RASTLINSTVO

CILJI

Udeleženec:

- : razume osnovne značilnosti toplotnih pasov;
- : povezuje medsebojno odvisnost med podnebnimi dejavniki, podnebnimi tipi, značilnostmi prsti in naravnim rastlinstvom;
- SC (2.1.3.1 | 1.1.2.1 | 1.1.2.2)
- : bere klimograme in gradivo, ki prikazuje toplotne pasove.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » razloži vzroke za nastanek toplotnih pasov in jih pokaže na zemljevidu;
- » razloži, kaj vpliva na podnebje ter opiše osnovne podnebne tipe;
- » iz klimograma odčita podatke o povprečnih temperaturah in količini padavin po posameznih mesecih;
- » s pomočjo klimograma in/ali slikovnega gradiva sklepa o značilnostih podnebnih in rastlinskih tipov.

TERMINI

- toplotni pas ○ tropski ali vroči toplotni pas ○ subtropski toplotni pas ○ zmernotopli toplotni pas ○ subpolarni toplotni pas ○ polarni ali mrzli toplotni pas ○ podnebni dejavnik ○ podnebni tip ○ ekvatorialno podnebje ○ savansko podnebje ○ puščavsko podnebje ○ sredozemsko podnebje ○ oceansko podnebje ○ celinsko podnebje ○ hladno podnebje ○ polarno podnebje ○ klimogram ○ rastlinski tip ○ tropski deževni gozd ○ puščavsko rastlinstvo ○ savansko rastlinstvo ○ sredozemsko rastlinstvo ○ listnati gozd ○ mešani gozd ○ iglasti gozd ○ stepsko rastlinstvo ○ tajga ○ tundrsko rastlinstvo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Podnebni tipi

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost ter Trajnostni razvoj s poudarkom na:

rabi jezika, kjer udeleženec uporablja strokovno terminologijo;

poosebljanju vrednot trajnostnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost.

(SC (SC (1.1.2.1))) SC (SC (1.1.2.2)) SC (SC (2.1.3.1))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) sta sicer umeščena v tej temi, učitelj pa ju umešča tudi v druge cilje, saj se strokovni jezik uporablja po celotni vertikali. Učiteljem svetujemo, da v uvodni uri na kratko ponovijo razliko med vremenom in podnebjem.

Udeleženci naj v osnovnošolskem izobraževanju za odrasle poznajo le osnovne podnebne tipe: ekvatorialno podnebje, savansko podnebje, puščavsko podnebje, sredozemsko podnebje, celinsko podnebje, oceansko podnebje, hladno podnebje, polarno podnebje. Monsunsko podnebje se izpostavi kot tipična značilnost skupine ciljev Azija. Svetujemo, da se gorsko podnebje bolj podrobno razloži pri temi Naravnogeografske značilnosti Evrope, saj se gorska podnebja po svetu razlikujejo.

Uvaja se splošni termin hladno podnebje za osnovnošolski program. Gre za hladno podnebje, kjer še uspeva rastje (vsaj tundrsko rastlinstvo na severu in tajga na jugu), a je prehladno, da bi se uveljavljale toplejše vrste gozdov celinskih in oceanskih podnebij. V pomoč učitelju je strokovna razlaga: podnebje, ki obsega območja zmerno hladnega in tundrskega podnebj, kar ustreza območju, kjer raste tajga v toplejših in tundrsko rastlinstvo v hladnejših območjih. Po Köppnovi podnebni klasifikaciji bi ta tip prepoznali z variantami borealnih celinskih tipov podnebj (prva črka oznake je D) in tundrskim podnebjem, ki spadajo v polarna podnebja (prva črka E). Pri podnebjih tipa D gre večinoma za tipa Dc ali Dd, zelo redko za kako od toplejših različic tipa D. Pri tundrskem pa izključno za tip ET.

Učitelj udeleženca uri v branju klimogramov (odčitavanju), a naj pri tej skupini ciljev ne zahteva prepoznavanja tipa podnebja s pomočjo klimograma.

Rastlinski tipi

Udeleženci naj v izobraževalnem programu osnovne šole za odrasle poznajo le osnovne rastlinske tipe: tropski deževni gozd, savansko rastlinstvo, puščavsko rastlinstvo, sredozemsko rastlinstvo, listnati gozd, mešani gozd, iglasti gozd, stepsko rastlinstvo, tajga, tundrsko rastlinstvo.

Učitelj lahko omeni tudi izraz biomi (pri predmetu naravoslovje namesto rastlinski tip uporabljajo termin biom).

Značilnosti prsti

Za doseganje cilja »povezuje medsebojno odvisnost med podnebnimi dejavniki, podnebnimi tipi, značilnostmi prsti in naravnim rastlinstvom« se pri prsteh učitelj osredotoči na bistvene značilnosti, ki jih imajo prsti na posameznem območju (npr. v ekvatorialnem podnebjju so zaradi visokih temperatur in velike količine padavin prsti močno (kemično) preperete in zato skromno primerne za kmetijstvo). Na sušnih območjih so suhe in mehansko preperete, hkrati lahko prihaja do vetrne erozije, zato so tudi te prsti skorajda neprimerne za kmetijstvo. Na območju zmerno toplega toplotnega pasu so prsti zmerno preperete in običajno primerne za kmetijstvo. Edino na gorskih območjih so zaradi naklona, nadmorske višine in podnebja prsti plitve in neprimerne za kmetijstvo. Najbolj kmetijsko primerne prsti nastajajo v nižavjih (stare civilizacije), kotlinah in dolinah, saj so globoke, ter na stepskih območjih, kjer se zaradi podnebja in travnatega rastlinstva kopiči veliko organske snovi, prsti so tudi zelo globoke. Na hladnih območjih pa zaradi ekstremno nizkih temperatur in zamrznjenega površja prsti niso primerne za kmetijstvo. Učitelj naj ne omenja posameznih tipov prsti, udeležence usmeri le toliko, da vedo, kakšne značilnosti prsti se pojavljajo na posameznih območjih.

Opora učitelju pri obravnavi cilja »povezuje medsebojno odvisnost med podnebnimi dejavniki, podnebnimi tipi, značilnostmi prsti in naravnim rastlinstvom« je Preglednica 1 (Podnebni tipi, značilnosti prsti in naravno rastlinstvo).

Preglednica 1: Podnebni tipi, značilnosti prsti in naravno rastlinstvo

TOPLITNI PAS IN PODNEBNI TIPI	ZNAČILNE LASTNOSTI PRSTI	ZNAČILNO NARAVNO RASTLINSTVO
Tropski toplotni pas: ekvatorialno in savansko podnebje	Močno kemično preperete, globoke, malo hranil, rdeče in rumene barve, skromna primernost za poljedelstvo	Tropski deževni gozd, savansko rastlinstvo
Tropski, subtropski in zmerno topli toplotni pas: puščavsko podnebje	Drobljenje kamnine, plitve, malo organske snovi, vetrna erozija prsti, zaslanjevanje, skromna primernost za poljedelstvo	Puščavsko rastlinstvo
Zmerno topli toplotni pas: celinsko, oceansko podnebje	Zmerno preperete, kislja reakcija, vodna erozija prsti, praviloma ugodne za poljedelstvo	Listnati in mešani gozdovi
Zmerno topli toplotni pas: celinsko podnebje	Močno kopičenje organske snovi, veliko hranil, najpomembnejše prsti za poljedelstvo	Travnato stepsko rastlinstvo
Zmerno topli toplotni pas: hladno podnebje	Kopičenje organske snovi; zelo kisle, lahko zamrznjene (permafrost), čezmerno vlažne; povsem neprimerne za poljedelstvo	Iglasti gozdovi (tajga) in zeliščno rastlinstvo (tundrsko rastlinstvo), močvirja in barja
V vseh toplotnih pasovih: gorska območja	Plitve prsti (skromno preperevanje, veliki nakloni, vodna erozija), povsem neprimerne za poljedelstvo	Grmičasto in travnato rastlinstvo, ruševje*
V vseh toplotnih pasovih: nižavja, ravnine, kotline in doline	Globoke prsti, dobro založene s hranili, nevarnost poplav ali čezmerne vlažnosti, med najpomembnejšimi območji za poljedelstvo	Nižinski, poplavni listnati gozdovi, močvirja, barja

*Ruševje je združba grmičastih in zeliščnih vrst nad zgornjo gozdno mejo, kjer prevladuje grmičast bor, rušje.

Udeleženec ob usvajanju cilja razvija odgovoren odnos do naravnih sistemov, gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi.

Priporočene dejavnosti

- » Udeleženci lahko izoblikujejo preglednico s tremi stolpci: 1. podnebni dejavnik, 2. podnebje, 3. naravno rastlinstvo. V vrsticah preglednice napišejo podnebne dejavnike ter opredelijo tip podnebja in naravnega rastlinstva, na katero vplivajo dejavniki.
- » Učitelj lahko opomni udeležence, naj spremljajo (ali pa to stori skupaj z njimi) vremenske napovedi v različnih medijih – tiskanih, televizijskih, digitalnih. Na podlagi vremenske slike učitelj pojasni vpliv podnebnih dejavnikov.
- » Udeleženci naj iz klimogramov razberejo, kako se temperature in količina padavin razlikujejo med klimogrami posameznih podnebij.
- » Udeleženci ob klimogramih razmišljajo, kateri podnebni dejavnik bi lahko povzročil nizke/visoke temperature, malo/veliko padavin.
- » Udeleženci lahko rišejo klimograme, lahko tudi z aplikacijo Klimogram (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/edtxkn>).
- » Učitelj lahko s slikovnim gradivom prikaže različne skupine prsti (ni jih treba poimenovati), njihove značilnosti ali procese, npr. preperevanje, izprani horizonti, debel humusni ali organski horizont, zastajanje vode itd. Nekaj primerov slikovnega gradiva si učitelj lahko ogleda na <https://wrb.isric.org/reference-soil-groups>, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ywv69fh> ali <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/521f2jy>.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » risanje klimogramov: LUM;
- » branje grafov, kot je klimogram: MAT.

DRUŽBENO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI CELIN

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema Družbenogeografske značilnosti celin obsega skupine ciljev Poselitev in prebivalstvo, Gospodarstvo ter Podnebne spremembe in je uvod v družbeno geografijo vseh celin, razen Evrope. Namen prve skupine ciljev je na podlagi različnih virov in gradiv vzročno-posledično razmišljati o spremembah števila prebivalstva, različni gostoti poselitve ter se zavedati raznolikosti svetovnega prebivalstva in nujnosti medkulturnega dialoga. V nadaljevanju udeleženci spoznavajo gospodarske panoge in jih povezujejo z naravno- in družbenogeografskimi danostmi, ki omogočajo njihov razvoj. Predmet obravnave so tudi odnosi med človekom in naravo, ki postajajo vse pomembnejši. Družbena geografija je ključna za študijo vpliva obsežnejših človekovih posegov v prostor in pri načrtovanju gospodarskega razvoja. Vežano na človeka se v zadnji skupini ciljev udeleženci osredotočijo na podnebne spremembe, njihove vzroke in posledice. Udeleženci ob tem krepijo odgovoren odnos do naravnih sistemov, gradijo na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi. K izbranim podnebnim spremembam se pristopa celostno, pri čemer se upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezika, državljanstvo, kultura in umetnost, Podjetnost, Trajnostni razvoj ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » aktivnem državljanstvu, kjer udeleženec privzema odnos do človekovih pravic, razvija večine etične refleksije, državljansko držo in kritično mišljenje;
- » ustvarjanju idej in rešitev, izvirnosti, prenosu konceptov na nove primere ali iskanju alternativnih rešitev, npr. udeleženec se ne osredotoča samo na končni rezultat, temveč razmišlja o različnih načinih reševanja izziva;

- » iskanju, vključevanju in aktiviranju materialnih in človeških virov, vključno s finančno in ekonomsko pismenostjo, kar udeleženec udejanja ob podpori učitelja z raznolikimi dejavnostmi za reševanje izbranih nalog;
- » posebljanju vrednot trajnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » sprejemanju kompleksnosti v trajnosti, kjer udeleženec prepozna in razume kompleksne medsebojne povezave med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi sistemi;
- » ukrepanju za trajnost, kjer udeleženec aktivno sodeluje pri izvajanju trajnostnih praks in politik ali njihovi simulaciji, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju;
- » presojanju kratkoročnih in dolgoročnih vplivov delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni;
- » socialni dobroti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju.

(SC (1.2.2.2)) (SC (1.2.1.5)) (SC (2.1.2.1)) (SC (2.1.3.1)) (SC (2.2.1.1)) (SC (2.1.1.1)) (SC (2.4.3.1)) (SC (3.3.5.3)) (SC (5.1.2.2)) (SC (5.2.2.1)) (SC (5.2.5.2)) (SC (3.3.1.2))

Skupna cilja na področju strokovnega jezika (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

POSELITEV IN PREBIVALSTVO

CILJI

Udeleženec:

- : ugotavlja vzroke za spreminjanje števila svetovnega prebivalstva ter sklepa o posledicah;
- : sklepa o vzrokih in posledicah različne gostote poselitve in ugotavlja možnosti za življenje ljudi;
- SC (2.1.3.1)
- : na osnovi izbranega primera konflikta/spora se zaveda raznolikosti svetovnega prebivalstva in nujnosti medkulturnega dialoga;
- SC (2.1.2.1 | 5.1.2.2 | 1.2.1.5 | 3.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » **našteje** in razloži **vzroke za spreminjanje števila svetovnega prebivalstva** ter sklepa o posledicah;
- » s pomočjo **zemljevida** **pojasni vzroke** in posledice **različne gostote poselitve**;
- » pojasni značilnosti staroselskega prebivalstva po izbranih celinah;
- » s primeri pojasni, kako migracije vplivajo na sestavo prebivalstva po celinah;
- » pojasni posledice raznolikosti svetovnega prebivalstva in razloži nujnost medkulturnega dialoga ter vključevanja.

TERMINI

- poselitev
- gostota poselitve
- migracija ali selitev
- rasizem

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko udeležencem prikaže trenutno naraščanje števila prebivalstva z aplikacijo Worldometer (<https://www.worldometers.info/>), kjer lahko »v živo« spremljajo naraščanje števila prebivalstva po izbranih državah in to primerjajo s Slovenijo. Udeleženci lahko komentirajo tudi aktualne statistične podatke o številu prebivalstva po državah in gostoti poselitve, ki so objavljeni na aplikaciji.

Glede na podatke o številu prebivalstva in površini države lahko za izbrane države izračunajo povprečno gostoto poselitve in jo primerjajo s Slovenijo.

Udeleženci lahko odigrajo igro vlog, s katero prikažejo 1) odnos priseljenega prebivalstva do staroselcev; 2) odnos lokalnega prebivalstva do priseljencev. Z dejavnostjo razvijajo empatijo, krepijo medkulturni dialog in se uživajo v različne skupine prebivalstva.

Udeleženci lahko naredijo intervju z udeležencem priseljencem v skupini (primeri vprašanj: Zakaj so se priselili? Kaj jim je bilo najtežje? Kaj pogrešajo? Kaj jim je všeč?).

Udeleženci lahko raziskujejo življenjske zgodbe priseljencev. V svojem lokalnem okolju, med znanci, prijatelji, sorodniki poiščejo osebo, ki se je izselila ali priselila. Z njo opravijo intervju (razlogi selitve, kako je selitev potekala, s kakšnimi izzivi se je oseba soočala, katere tradicije kljub selitvi še ohranja) in napišejo njeno zgodbo. V pomoč pri pripravi raziskave je učitelju članek z naslovom Biografsko-narativni metodološki pristop za poučevanje in razumevanje vsebin slovenskega izseljenstva, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gi7jgp7>.

Pri preučevanju značilnosti staroselskega prebivalstva lahko udeleženci raziskujejo staroselsko prebivalstvo po različnih celinah (Severna Amerika, Južna Amerika, Azija, Avstralija...). Lahko raziskujejo njihove kulturne značilnosti in današnji položaj, jih primerjajo med seboj. Lahko pripravijo plakate oziroma poročila in jih predstavijo v skupini.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » migracije in staroselci: DKE (diskriminacija, predsodki, kultura sobivanja, religija, nenasilna komunikacija kršitve človekovih pravic, varovanje človekovih pravic, množični mediji, verstva); ZGO (antika, srednji vek, geografska odkritja, sužnjelastništvo, demografske spremembe); SLJ (intervju).

GOSPODARSTVO

CILJI

Udeleženec:

- : spoznava gospodarstvo in s pomočjo različnih virov prepozna z njim povezane pojme;
- : analizira, kako naravnogeografski in družbenogeografski dejavniki vplivajo na gospodarski razvoj;
- SC (2.2.1.1)
- : prepozna dejavnike, ki vplivajo na pojav revščine, ter ob primerih razmišlja o možnih načinih odprave revščine;
- SC (2.1.1.1 | 5.2.5.2)
- : sklepa o posledicah gospodarskega razvoja na pokrajino in argumentira pomen trajnostnega gospodarstva kot edine vzdržne oblike gospodarskega razvoja.
- SC (2.3.1.2 | 3.3.5.3 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » razloži, kaj je gospodarstvo, in našteje gospodarske dejavnosti;
- » s pomočjo zemljevida sklepa o pomenu naravnogeografskih in družbenogeografskih dejavnikov za razvoj posameznih gospodarskih dejavnosti;
- » s pomočjo različnih virov izpostavi vzroke za pojav revščine in navede možne načine odprave le-te;
- » utemelji nujnost trajnostnega gospodarskega razvoja za sedanje in prihodnje generacije.

TERMINI

- gospodarstvo ○ gospodarska dejavnost ○ kmetijstvo ○ rudarstvo ○ gozdarstvo ○ industrija
- energetika ○ promet ○ storitvena dejavnost ○ gospodarska razvitost ○ BDP na prebivalca
- gospodarsko razvita država ○ država v gospodarskem razvoju ○ skrajna revščina
- trajnostni gospodarski razvoj

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Pri urah geografije se pogosto pojavljata pojma gospodarstvo in gospodarske dejavnosti, zato je pomembno, da učitelj v uvodu predstavi oba. Našteje različne gospodarske dejavnosti in na posameznem primeru, npr. miza, šolska torba, peresnica, oblačilo itd., razloži, katere gospodarske dejavnosti so omogočile, da lahko uporabljamo določen izdelek. Učitelj tudi poudari medsebojno povezanost gospodarskih dejavnosti, npr. razvoj turizma vpliva na promet, gostinstvo, kmetijske dejavnosti, trgovino itd).

Učitelj lahko ob konkretnem primeru razloži posamezne gospodarske dejavnosti, npr. ob bombažni majici učenci ugotavljajo, katere gospodarske dejavnosti so omogočile, da imamo danes na sebi oblečeno bombažno majico (kmetijstvo – pridelava bombaža, tekstilna industrija – izdelava majice, storitve/trgovina – prodaja majice kupcu itd.).

Pri cilju o BDP učitelj ne razlaga ekonomskega vidika in značilnosti, ampak povezavo med višino BDP in gospodarsko razvitostjo države (npr. višji ko je BDP, bolj je država gospodarsko razvita).

Pri obravnavi gospodarstva učitelj izpostavi problem revščine, ne samo v gospodarsko manj razvitih državah, ampak tudi v gospodarsko razvitih državah (tudi v Sloveniji). Pri tem predstavi aktualizirane podatke, ki jih pridobi na <https://stat.si> ali [World Bank Group - International Development, Poverty and Sustainability \(https://www.worldbank.org/ext/en/home\)](https://www.worldbank.org/ext/en/home). Učitelj z uresničevanjem cilja o revščini hkrati izpostavi tudi enega izmed ciljev trajnostnega razvoja OZN (Goal 1: End poverty in all its forms everywhere - United Nations Sustainable Development (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hlh1wpi>)), ki se nanaša na zmanjšanje revščine po svetu. Učitelj si lahko pomaga tudi z virom (RTV, 18. 1. 2024):

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ievz2i>.

Pri razlagi trajnostnega gospodarskega razvoja naj učitelj najprej poveže trajnostni razvoj z gospodarstvom. Da udeleženci okrepijo zavedanje o nujnosti trajnostnega gospodarskega razvoja, naj podajo nekaj primerov netrajnostnega in vzporedno s tem nekaj primerov trajnostnega gospodarskega razvoja. To lahko storijo za različne gospodarske dejavnosti, npr. kmetijstvo (intenzivno kmetijstvo primerjajo z ekološkim kmetijstvom) itd. Tako udeleženci na konkretnih primerih spoznajo razliko med netrajnostnim in trajnostnim gospodarstvom.

Priporočene dejavnosti

Na spletnem mestu <https://www.stat.si/StatWeb/> (<https://www.stat.si/StatWeb/>) udeleženci poiščejo podatek o BDP na prebivalca v Sloveniji.

Ob različnih virih (fotografija, zemljevid itd.) udeleženci sklepajo, zakaj so na določenem območju razvite posamezne gospodarske dejavnosti, npr. kako na razvoj gospodarskih dejavnosti vpliva cestna povezava. Katere gospodarske dejavnosti so razvite v domačem kraju? Kaj je vplivalo na njihov razvoj?

Učitelj lahko uporabi spletno mesto <https://marinetraffic.live/sl/> za prikaz pomorskega prometa.

Učitelj udeležence lahko usmeri v samostojno raziskovanje:

- » 17. oktober: mednarodni dan boja proti revščini – spremljanje aktualnih poročil in predstavitev le-teh (vzroki, posledice), udeleženci sami poiščejo podatke (skupinsko delo – predstavitev pridobljenih podatkov, iskanje možnih načinov reševanja revščine).
- » Zakaj je pomemben trajnostni razvoj? Kako trajnostni so bili danes naši prihodi v šolo? Izdelava načrta trajnostnega gospodarskega razvoja za eno gospodarsko dejavnost.
- » Udeleženci obkrožijo, katere cilje trajnostnega razvoja (<https://sdgs.un.org/goals>) že upoštevajo v vsakdanjem življenju, nato v skupinah delijo svoje primere in izberejo eno majhno spremembo, s katero bi lahko še dodatno prispevali k trajnostnemu razvoju. Ob podpori učitelja lahko zberejo ideje, kako bi lahko odločevalci v lokalni skupnosti ali na nivoju države naredili še večji premik v tej smeri.

Medpredmetno povezovanje

Npr. :

- » razvoj svetovne trgovine: ZGO (geografska odkritja in njihove posledice);
- » finance, delo, gospodarstvo, svetovna skupnost: DKE.

PODNEBNE SPREMEMBE

CILJI

Udeleženec:

- : se seznanj s pojmom podnebne spremembe;
- : iz različnih virov in gradiv pridobiva informacije o osnovnih vzrokih podnebnih sprememb, vključno z naravnimi dejavniki in vplivom človeških dejavnosti;

SC (2.2.1.1 | 2.2.2.1)

- : analizira konkretne posledice podnebnih sprememb na okolje, družbo in gospodarstvo ter išče ustrezne rešitve za njihovo blaženje;

SC (2.1.3.1 | 5.2.2.1 | 2.4.3.1)

I: *kritično presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.*

SC (2.2.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » razloži globalno segrevanje;
- » pojasni vzroke in posledice podnebnih sprememb;
- » poda predloge za zmanjšanje vpliva človekovih dejavnosti na podnebje.

TERMINI

- podnebne spremembe
- globalno segrevanje
- učinek tople grede
- neobnovljiv vir energije
- obnovljiv vir energije

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj si lahko pri cilju »analizira konkretne posledice podnebnih sprememb na okolje, družbo in gospodarstvo ter išče ustrezne rešitve za njihovo blaženje« pomaga z naslednjimi vsebinskimi usmeritvami:

- » pojavljanje tropskih ciklonov (pogostost, jakost);
- » posledice taljenja ledenikov na vodostaj azijskih rek;

- » posledice dviga morske gladine ter s simulacijami predvideva posledice za ljudi;
- » vpliv podnebnih sprememb na širjenje puščav ter ugotovi, kako slednje vpliva na gospodarstvo ter migracije;
- » posledice podnebnih sprememb za Avstralijo (požari, suše) in Oceanijo (dvig morske gladine);
- » težave z oskrbo z vodo v Avstraliji.

V nadaljevanju učitelj udeležence motivira, da:

- » na primerih razložijo, kako bi aktivno pripomogli k zmanjšanju podnebnih sprememb in boljši trajnosti v družbi;
- » prepoznajo svojo vlogo pri soočanju s podnebnimi spremembami;
- » izračunajo svoj ogljični in ekološki odtis.

Učitelju svetujemo, da pri uresničevanju ciljev o podnebnih spremembah vključuje tudi razlago o vrstah onesnaževanj (vode, prsti, zraka, zvočno in svetlobno onesnaževanje). Pri tem lahko posamezno onesnaževanje bolj podrobno razloži na primeru skupin ciljev, npr. Azija (onesnaževanje zraka), Afrika (onesnaževanje voda), Gospodarstvo Evrope (onesnaževanje prsti), Prebivalstvo in poselitev Slovenije (zvočno in svetlobno onesnaževanje).

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko predvaja poljudni video o podnebnih spremembah, ki na preprost način predstavi temeljne pojme, kot so podnebne spremembe, globalno segrevanje, emisije toplogrednih plinov itd. (priporočeni viri: National Geographic Kids, NASA Climate Kids).

Udeleženci lahko uporabijo različne vire (besedila, članke, dokumentarne filme) za pridobivanje informacij o osnovnih vzrokih podnebnih sprememb, vključno z naravnimi dejavniki (sončna aktivnost, vulkanski izbruhi) in vplivom človeških dejavnosti (emisije toplogrednih plinov).

Učitelj lahko organizira razprave o različnih vidikih podnebnih sprememb, vključno z naravnimi in človeškimi vzroki ter njihovimi vplivi na globalni in lokalni ravni.

Udeleženci lahko skupinsko razpravljajo o možnih rešitvah (viharjenje idej) za zmanjšanje vpliva podnebnih sprememb, vključno s političnimi ukrepi, spodbujanjem obnovljivih virov energije in trajnostnim načrtovanjem.

Udeleženci lahko izračunajo svoj ogljični odtis in razmislijo o načinih, kako ga zmanjšati, na primer z manjšo porabo energije, trajnostno mobilnostjo ali zmanjšanjem odpadkov. Ali katerakoli druga delavnica o podnebnih spremembah (Humanitas, Umanotera, Amnesty International, WWF Adria, Slovenski Karitas, Greenpeace, Ekologi brez meja, Mladi za podnebno pravičnost, Focus, Inštitut za trajnostni razvoj ...).

Učitelj lahko izvede eksperiment o učinku tople grede v kozarcu: udeleženci položijo en termometer v zaprt prozoren kozarec, drugega pa v odprt kozarec, nato oba postavijo na sonce. Merijo temperaturo in primerjajo.

Pripomočki: dva kozarca, dva termometra, prostor na soncu. Cilj je praktična predstavitev toplogrednega učinka kot ene od glavnih temeljnih sestavin podnebnih sprememb.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » obnovljivi in neobnovljivi viri, podnebne spremembe: NAR;
- » energija in toplota: FIZ.

CELINE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema obsega skupine ciljev, kot so Azija, Avstralija z Oceanijo, Severna Amerika, Južna Amerika, Afrika in Polarni območji. Izhodišče za delitev celin izhaja iz njihove obravnave v drugem vzgojno - izobraževalnem obdobju, pri čemer se pri tej temi posebej ne izpostavlja Evrope. Pri vsaki skupini ciljev se udeleženci v začetku urijo v branju zemljevidov, kjer spoznavajo določene naravnogeografske enote, večje reke in jezera, polotoke, otoke in otočja ipd. V nadaljevanju se, zaradi predhodnih dveh tem Podnebje in Družbenogeografske značilnosti celin, ciljev, povezanih z navedenima temama, ne ponavlja oz. se jih ne uresničuje. Udeleženci so do zdaj že spoznali določene naravno- in družbenogeografske značilnosti sveta. Pri posamezni celini spoznavajo le konkretne primere naravno- ali družbenogeografskih značilnosti, ki izstopajo. Poleg navedenega pa udeleženci postajajo kritični presojevalci aktualnih izzivov posamezne celine.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

Za posamezno skupino ciljev je določen seznam naravnogeografskih enot, večjih rek in jezer, polotokov, otokov in otočij, morij in oceanov za minimalni standard znanja:

- » **Azija:** Evrazija, Kavkaz, Himalaja, Tibetanska visoka planota, Sibirija, Mezopotamija, Veliko kitajsko nižavje, Velika arabska puščava, Arabski polotok, Dekanski polotok, Indokitajski polotok, Korejski polotok, Indonezijsko otočje, Filipinsko otočje, Japonsko otočje, Evfrat, Tigris, Ganges, Chang Jiang (Modra reka), Huang He (Rumena reka), Kaspijsko jezero, Perzijski zaliv, Indijski ocean, Tihi ocean/Pacifik, Severno ledeno morje/Arktični ocean;
- » **Avstralija z Oceanijo:** Veliko razvodno gorovje, Veliki koralni greben, Nova Zelandija, Mikronezija, Melanezija, Polinezija, Indijski ocean, Tihi ocean/Pacifik;
- » **Severna Amerika:** Skalno gorovje, Apalači, Osrednje nižavje, Priatlantsko nižavje, Aljaska, Kalifornijski polotok, Jukatan, Florida, Labrador, Grenlandija, Karibsko otočje, Mehški zaliv, Misisipi, Reka sv. Lovrenca, Velika jezera, Atlantski ocean, Tihi ocean/Pacifik, Severno ledeno morje/Arktični ocean;
- » **Južna Amerika:** Andi, Brazilsko višavje, Amazonsko nižavje, Atakama, Amazonka, Ognjena zemlja, Atlantski ocean, Tihi ocean/Pacifik;

- » **Afrika:** Čadska kotlina, Kongovska kotlina, Kalahari, Sahara, Namib, Atlas, Etiopsko višavje, Vzhodnoafriško višavje, Kilimandžaro, Somalski polotok, Gvinejski zaliv, Madagaskar, Nil, Niger, Kongo, Zambezi, Viktorijino jezero, Sredozemsko morje, Atlantski ocean, Tihi ocean/Pacifik;
- » **Antarktika:** Južni/Antarktični ocean.

Učitelj naj pri obravnavi aktualnih izzivov posamezne celine uporablja različne vire in gradiva, hkrati pa udeležence usmerja, da ob študiji primerov z različnih celin spoznavajo aktualne izzive sodobnega sveta, kot so prenaseljenost, oskrba z vodo, hrano, energijo, politična nasprotja. Glede na aktualnost lahko učitelj v šolskem letu število ur za posamezno celino, ki jo je opredelil v letni delovni pripravi, prerazporedi drugače. Pri uresničevanju ciljev o aktualnih izzivih posamezne celine, glede na tematiko, naj učitelj umesti tudi imena do največ treh držav posamezne celine.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Podjetnost, Trajnostni razvoj ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » rabi jezika, kjer udeleženec uporablja strokovno terminologijo, spoznava razlike med jeziki in razvija sporazumevalne zmožnosti;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in sodelovanjem pri dejavnostih, ki vodijo k rešitvi problema;
- » posebljanju vrednot trajnostnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » prejemanju kompleksnosti v trajnostnosti, kjer udeleženec prepozna in razume kompleksne medsebojne povezave med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi sistemi;
- » zamišljanju trajnostnih prihodnosti, kjer udeleženec razvija sposobnost vizualizacije in načrtovanja trajnostnih rešitev za prihodnje izzive;
- » socialni dobrobiti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju.

(SC (1.1.2.2)) (SC (2.1.3.1)) (SC (2.2.1.1)) (SC (2.3.1.2)) (SC (3.3.5.3)) (SC (5.3.5.1))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) sta, zaradi nove terminologije, umeščena v to temo.

Učitelj naj uporablja zapise zemljepisnih imen, kot so navedena na povezavi

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rcv3w6y>.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

AZIJA

CILJI

Udeleženec:

○: s pomočjo zemljevida in drugih virov spoznava naravnogeografsko in družbenogeografsko raznolikost Azije;

SC (1.1.2.2)

○: opisuje monsunsko kroženje zraka nad Azijo;

○: s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Azije.

SC (2.2.1.1 | 2.3.1.2 | 5.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida določi geografsko lego Azije ter na zemljevidu pokaže in imenuje določene naravnogeografske enote, večje reke in jezero, otočja, polotoke, zalive in oceane;
- » opiše monsunsko kroženje zraka nad Azijo;
- » razloži vzroke in posledice hitrega naraščanja prebivalstva;
- » s pomočjo slikovnega gradiva pojasni vzroke in posledice naravnih nesreč v Aziji;
- » pojasni pomen nahajališč energetskih virov in vpliv tehnološkega razvoja v Aziji;
- » na izbranem primeru ovrednoti vpliv človeka na pokrajino.

TERMINI

○ monsun ○ monsunsko podnebje ○ tropski ciklon ○ cunami

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Pri usvajanju cilja »s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Azije« svetujemo, da po učiteljevem izboru udeleženci ob zemljevidu imenujejo do največ tri azijske države, na katere lahko vežejo vsebine. Npr. o onesnaževanju (npr. Aralsko jezero), kršenju človekovih pravic, kriznih žariščih, prenaseljenosti mest, vplivu posamezne države ali območja na svetovno gospodarstvo (npr. Kitajska z množično proizvodnjo, države Perzijskega zaliva s črpališči nafte ipd.).

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko uporabljajo interaktivne zemljevide za raziskovanje geografskih značilnosti Azije. Označijo glavne geografske enote, reke, jezera, polotoke in otoke. Z aplikacijo GoogleEarth učitelj lahko pripravi seznam geografskih značilnosti, ki jih udeleženci poiščejo in označijo, npr. Himalaja, Ganges, Bajkalsko jezero, Arabski polotok.

Vsak udeleženec lahko izbere eno azijsko državo in pripravi kratko predstavitev o njenih naravno- in družbenogeografskih značilnostih.

Kviz, s katerim lahko udeleženci prepoznavajo in imenujejo naravno- in družbenogeografske značilnosti na zemljevidu. Kviz lahko pripravi učitelj ali udeleženci.

Udeleženci lahko na podlagi študije primerov analizirajo npr. vpliv rek na prebivalstvo. Udeleženci v parih izberejo eno od študij primerov in ob pomoči spleta pripravijo kratko predstavitev o vplivu naravnih značilnosti na življenje in kulturo v izbranih regijah. Poleg opisa naravnogeografskih značilnosti naj vključijo, kako te vplivajo na demografske značilnosti, gospodarstvo in vsakdanje življenje prebivalcev. V zaključku naj dodajo tudi razmislek o tem, kako bi bile te regije drugačne brez teh naravnogeografskih značilnosti.

Učitelj lahko izvede eksperiment o monsunskem kroženju zraka. Materiali: prosojna plastična steklenica, barvna voda (dodajte barvilo v vodo), sveča ali ogrevan element, karton (za pokrov). Postopek: napolnite steklenico z barvano vodo do polovice, postavite svečo ali ogrevalni element pod steklenico (ne preblizu, da ne bi poškodovali steklenice), pokrijte odprtino steklenice s kartonom, da ohranite toplotno energijo, opazujte, kako se zrak nad toplo vodo segreje in dviga. Ko se dvigne, hladnejši zrak vstopa z dna. Udeleženci naj opazujejo gibanje barvne vode, kar ponazarja, kako se segret zrak dviga in ustvarja zračne tokove. Ta eksperiment prikazuje, kako toplota vpliva na gibanje zraka, kar je ključno za razumevanje monsunske cirkulacije. Ko se kopno segreje, zrak nad njim postane lažji in se dviga, kar povzroča spremembe v zračnih tokovih.

Udeleženci lahko v skupinah raziskujejo aktualne izzive, kot so prenaseljenost, oskrba z vodo, onesnaževanje, politična nasprotja in tehnološki razvoj. Pripravijo poročila in predstavitve svojih ugotovitev. Udeleženci analizirajo članke, dokumentarne filme in poročila o aktualnih izzivih Azije in razpravljajo o njih v razredu.

Učitelj lahko organizira debato o pozitivnih in negativnih vidikih tehnološkega razvoja in izkoriščanja energetskih virov.

Udeleženci raziskujejo primer Aralskega jezera in pripravljajo poročila o vplivu človekovih dejavnosti na okolje.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » naravni viri: NAR (nastanek nafte);
- » družbenogeografske značilnosti: ZGO (geografska odkritja, kolonializem);
- » reliefni zemljevid: TIT, LUM.

AVSTRALIJA Z OCEANIJO

CILJI

Udeleženec:

○: s pomočjo zemljevida in drugih virov spoznava naravnogeografsko in družbenogeografsko raznolikost Avstralije in Oceanije in sklepa o medsebojni povezanosti;

SC (1.1.2.2)

○: se zaveda pomena Velikega koralnega grebena;

SC (2.1.3.1)

○: s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Avstralije in Oceanije.

SC (2.2.1.1 | 2.3.1.2 | 5.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida določi geografsko lego Avstralije in Oceanije ter na zemljevidu pokaže in imenuje določeni naravnogeografski enoti, otočja in oceana;
- » razloži vpliv naravnogeografskih značilnosti celine na njeno družbenogeografsko podobo;
- » pojasni vzroke za edinstvenost biodiverzitete Avstralije ter pomen varovanja okolja in občutljivih ekosistemov;
- » opiše pomen Velikega koralnega grebena ter pomen varovanja okolja in občutljivih ekosistemov.

TERMINI

- biodiverziteta
- koralni greben

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Pri usvajanju cilja »s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Avstralije in Oceanije« svetujemo, da učitelj vsebine veže predvsem na podnebne spremembe (npr. dviganje gladine morja, požari, poplave, izginjanje koral itd.), spremenjen ekosistem, problem oskrbe z vodo, veliko oddaljenost med posameznimi naseljenimi območji.

Učitelj lahko v ure vplete tudi spoznavanje svojevrstnega rastlinstva in živalstva, spoznavanje kulture staroselcev, zanimivosti, povezane z datumsko mejo itd.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci si ogledajo video o Velikem koralnem grebenu.

Udeleženci s portalom Geoscience Australia Portal (<https://portal.ga.gov.au>) primerjajo naravne in družbene značilnosti različnih delov Avstralije in ocenijo vpliv okolja na življenje in gospodarstvo.

Udeleženci ob zemljevidih in podnebnih podatkih, ki jih dobijo na Australian Government Bureau of Meteorology (<http://www.bom.gov.au/australia/charts/>) in *Australia's official weather forecasts & weather radar - Bureau of Meteorology* (<http://www.bom.gov.au>), raziskujejo različna klimatska območja Avstralije in Oceanije ter raziščejo vpliv podnebja na način življenja v posameznem območju.

Udeleženci si lahko ogledajo različne avdiovizualne posnetke in članke glede dviga gladine morja zaradi podnebnih sprememb.

Medpredmetno povezovanje

Npr.

- » biodiverziteta: NAR, BIO.

SEVERNA AMERIKA

CILJI

Udeleženec:

O: s pomočjo zemljevida in drugih virov spoznava naravnogeografsko in družbenogeografsko raznolikost Severne Amerike in sklepa o medsebojni povezanosti;

SC (1.1.2.2)

O: s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Severne Amerike;

SC (2.2.1.1 | 2.3.1.2 | 5.3.5.1)

I: razpravlja o ameriškem načinu življenja in sklepa o njegovih globalnih posledicah.

SC (2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» s pomočjo zemljevida določi geografsko lego Severne Amerike ter na zemljevidu pokaže in imenuje določene naravnogeografske enote, večji reki in jezera, polotoke, otok, otočje, zaliv in oceane;

» opiše tornado in tropski ciklon ter opiše posledice njunega delovanja;

» razume, da priseljevanje v Severni Ameriki ustvarja kulturno in gospodarsko raznolikost.

TERMINI

◦ kanjon ◦ tornado ◦ integracija ◦ asimilacija ◦ segregacija ◦ globalizacija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Pri usvajanju cilja »s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Severne Amerike« svetujemo, da po učiteljevem izboru udeleženci ob zemljevidu imenujejo do največ tri severnoameriške države. Učitelj naj predstavi procese integracije, asimilacije in segregacije, kjer poudari, da to velja za priseljence vsepovsod po svetu, ne samo v ZDA.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko pripravijo predstavitve, kjer primerjajo nastanek, značilnosti in posledice tornadov in tropskih ciklonov ter predstavijo konkretne primere. Pri tem uporabijo članke iz časopisov ali spletnih strani, posnetkov s spleta. Uporabijo vsebine, ki se nanašajo na aktualno dogajanje. Za tropske ciklone lahko podatke dobijo tudi na portalu National hurricane center (<https://www.nhc.noaa.gov>).

Vsak udeleženec lahko izbere eno severnoameriško državo in pripravi kratko predstavitev o njenih naravno- in družbenogeografskih značilnostih.

Ob pomoči podatkov s spletnega mesta Slovenci v Severni Ameriki (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sbkdket> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sbkdket>)) se udeleženci izobraževanja odraslih pogovorijo o izzivih življenja Slovencev v Severni Ameriki in pomen za Slovenijo.

Udeleženci sledijo novicam v slovenskih medijih (tiskanih, digitalnih) o Severni Ameriki in pripravijo dnevnik dogajanja. S tem se navajajo na branje in sledenje medijev, obenem pa se aktualizirajo vsebine pri pouku geografije.

Učitelj lahko globalizacijo obravnava na več ravneh (kulturni, politični, gospodarski), s čimer udeleženci spoznajo razsežnost pojma. Udeleženci ob tem tudi razmišljajo, kako globalizacija vpliva na njihova vsakdanja življenja.

Na spletišču radia Val 202 lahko udeleženci sledijo oddaji globalna vas (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/if9manb> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/if9manb>)), kjer predstavljajo zgodbe slovenskih izseljencev po svetu, tudi v Severni Ameriki.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » ameriški način življenja: ZGO;
- » kultura sobivanja: DKE.

JUŽNA AMERIKA

CILJI

Udeleženec:

O: s pomočjo zemljevida in drugih virov spoznava naravnogeografsko in družbenogeografsko raznolikost Južne Amerike ter sklepa o medsebojni povezanosti;

SC (1.1.2.2)

O: se zaveda pomena ohranjanja tropskega deževnega gozda za lokalno okolje in svet;

SC (2.1.3.1 | 3.3.5.3)

O: s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Južne Amerike.

SC (2.2.1.1 | 2.3.1.2 | 5.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» s pomočjo zemljevida določi geografsko lego Južne Amerike ter na zemljevidu pokaže in imenuje določene naravnogeografske enote, večjo reko, otočje in oceana;

» našteje aktualne izzive, s katerimi se soočajo v Južni Ameriki, in predlaga možne rešitve;

» na zemljevidu pokaže glavne naravne vire in analizira njihov vpliv na gospodarstvo, prebivalstvo in okolje;

» pojasni pomen tropskega deževnega gozda za lokalno okolje in svet.

TERMINI

◦ tropski deževni gozd ◦ krčenje gozdov

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učiteljem svetujemo, da se pri družbenogeografskih značilnostih osredotočijo na vsebine o barakarskih naseljih (favelah) ter na izkoriščanje naravnih virov.

Pri usvajanju cilja »s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Južne Amerike«, glede na tematiko, svetujemo, da po učiteljevem izboru udeleženci ob zemljevidu imenujejo do največ tri južnoameriške države.

Učitelj udeležencem približa razumevanje, da krčenje tropskega deževnega gozda v Južni Ameriki vpliva na ves svet. Pri tem udeležence ozavešča o zmanjšanju porabe dobrin z območja Južne Amerike (npr. kakav, kava, banane, izdelki s palmovim oljem itd.) ali o tem, da so pozorni na posebne oznake, npr. UTZ, Rainforest Alliance (zelena žabica), Fairtrade ipd.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci izobraževalnega programa osnovne šole za odrasle lahko izdelajo maketo tropskega deževnega gozda in razpravljajo o slojevitosti krošenj, biodiverziteti in pomenu ohranjanja tega ekosistema. Predlog izdelave makete tropskega deževnega gozda si lahko ogledajo v oddaji Izodrom (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vep8gy9> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vep8gy9>)).

Pri spoznavanju življenja v barakarskih naseljih (npr. Rocinha) svetujemo uporabo avdiovizualnih gradiv na spletu (YouTube). Ob videoposnetkih udeleženci spoznajo življenjske razmere ljudi, ki živijo v barakarskih naseljih. Lahko predlagajo možne rešitve tega izziva. Na podlagi vsebine videoposnetkov presojujejo tudi o razširjenosti in razsežnosti kriminala, drog in njihovem globalnem vplivu.

Vsak udeleženec lahko izbere eno južnoameriško državo in pripravi kratko predstavitev o njenih naravno- in družbenogeografskih značilnostih.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » tropski deževni gozd: BIO;
- » kultura sobivanja: DKE;
- » migracije: DKE, ZGO.

AFRIKA

CILJI

Udeleženec:

○: s pomočjo zemljevida in drugih virov spoznava naravnogeografsko in družbenogeografsko raznolikost Afrike in sklepa o medsebojni povezanosti;

SC (1.1.2.2)

○: analizira vzroke in posledice migracij, ki so povezane z Afriko;

○: s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Afrike.

SC (2.2.1.1 | 2.3.1.2 | 5.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» s pomočjo zemljevida določi geografsko lego Afrike ter na zemljevidu pokaže in imenuje določene naravnogeografske enote, večje reke in jezero, otok in polotok, zaliv, morje ter oceana;

» našteje aktualne izzive, s katerimi se soočajo v Afriki, in predlaga možne rešitve;

» opiše povezavo med naravnimi viri in gospodarskim razvojem Afrike.

TERMINI

○ namakalno poljedelstvo ○ samooskrbno poljedelstvo ○ plantaža ○ kolonializem ○ širjenje puščav

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Pri usvajanju cilja »s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive Afrike«, glede na tematiko, svetujemo, da po učiteljevem izboru udeleženci ob zemljevidu imenujejo do največ tri afriške države. Učitelj naj umešča tudi vsebine o kriznih žariščih, zavarovanih območjih v Afriki in pomenu Sueškega prekopa.

Pri vsebini o izzivih učitelj uporabi svetovne zemljevide, kjer so za vse države prikazani uradni podatki o BDP na prebivalca, povprečni življenjski dobi prebivalca, povprečnem številu let šolanja na prebivalca, aktivnimi ali polpreteklimi vojaškimi spopadi; te podatke nato primerjamo z

afriškimi državami. Iz tega sklepamo o ključnih izzivih, s katerimi se sooča prebivalstvo Afrike, ter njihovih posledicah, ki se odražajo tudi v Evropi.

Učitelj tudi omeni nove, zelene tehnologije, ki jih uporabljajo gospodarsko razvite/bogate države in temeljijo na izkoriščanju in uničevanju okolja drugih držav. Izpostavi tudi količino odpadkov, ki jih gospodarsko razvite države pošiljajo v Afriko, zaradi česar se na določenih območjih soočajo z ekološko krizo.

Svetujemo, da pri obravnavi Afrike učitelj ne izpostavlja zgolj negativnih vidikov, temveč tudi omeni prispevek Afrike k razvoju (gospodarskem, kulturnem) na drugih celinah. Tako lahko na primer učitelj izpostavi vpliv Afrike na glasbenem področju (glasbene zvrsti, ki imajo izvor v Afriki, npr. jazz, blues, reggae), na gospodarskem področju (kritične mineralne surovine iz Afrike so med drugim omogočile tudi gospodarski razvoj v Evropi).

Priporočene dejavnosti

Na podlagi zemljevida držav (politični zemljevid Afrike) lahko poteka pogovor o vzpostavitvi državnih meja v Afriki (ravne črte), kolonializmu in posledicah le-tega za afriško prebivalstvo (npr. medetnični spori).

Udeleženci lahko raziščejo vzroke in posledice tropskih boleznih. Pripravijo plakate oz. predstavitev.

Udeleženci lahko raziščejo, katere rude so v Afriki gospodarsko zanimive in katere izvažajo na druge celine (npr. kobalt – 70 % kobalta, ki ga države potrebujejo za baterije v električnih avtomobilih, nakopljejo v DR Kongo).

Predlagamo, da učitelj redno sledi spletnemu mestu MMC RTV SLO (<https://www.rtv slo.si/tv/oddaja/173250864> (<https://www.rtv slo.si/tv/oddaja/173250864>)), kjer na podstrani tuji dokumentarci objavljajo zanimive, poučne vzgojno-izobraževalne dokumentarne filme o različnih izzivih na celinah, tudi v Afriki.

Vsak udeleženec lahko izbere eno afriško državo in pripravi kratko predstavitev o njenih naravno- in družbenogeografskih značilnostih.

Če ima učitelj možnost, lahko s 3D-tiskalnikom natisne 3D-zemljevid celine ali le določenega območja.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » migracija: DKE, ZGO;
- » človekove pravice, kultura sobivanja: DKE;
- » reliefni zemljevid: LUM, TIT.

POLARNI OBMOČJI

CILJI

Udeleženec:

- : spoznava geografsko lego in pogoje za življenje v polarnih območjih;
- : s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne izzive polarnih območij.
- SC (5.3.1.1 | 2.2.1.1 | 2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida določi geografsko lego Arktike in Antarktike ter sklepa o pogojih za življenje;
- » sklepa o pomenu polarnih območij.

TERMINI

- Arktika

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Cilj »ob različnih virih raziskuje aktualne izzive polarnih območij« učitelj uresničuje prek vpliva podnebnih sprememb na spreminjanje območja, nasloni se na željo po upravljanju in političnem nadzoru ter posledično gospodarskem izkoriščanju naravnih virov. Hkrati predstavi pomembnost raziskovalnih postaj.

V okviru polarnih območij lahko učitelj ali ponovi nastanek polarnega dne in noči ali pa strokovna termina prvič razloži, če presodi, da ju udeleženci namesto pri skupini ciljev Gibanje Zemlje lažje ali bolje usvojijo pri tej skupini ciljev.

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko predvaja animacijo krčenja morskega ledu na območjih Antarktike in Arktike.

Učitelj lahko razloži, kakšna je razlika med ledeno goro in ledeno ploskvijo oziroma zaledenelim morjem ter zakaj taljenje ledenih ploskev ne vpliva na dvig svetovnega morja, taljenje ali drsenje celinskih ledenikov v morje pa.

Učitelj lahko poveže Labradorski morski tok (Severna Amerika) in gibanje ledenih gor s potopitvijo Titanika.

Udeleženci lahko spoznavajo pomen raziskovanj na Antarktiki. Spoznajo lahko različne raziskovalne postaje, pomen raziskovalnega dela. Spoznavajo lahko pomen Antarktike kot edine celine, ki ne pripada nobeni državi, ampak na njej predvsem potekajo raziskovanja različnih držav. Učitelj lahko tudi izpostavi, da je leta 2019 Slovenija podpisala Pogodbo o Antarktiki, s čimer je postala članica tega mednarodnega sporazuma.

Učitelj lahko udeležencem predstavi zgodbo o boju za osvojitve Južnega tečaja (Scott, Amundsen). Izpostavi težke razmere raziskovalcev in pomen osvajanja tečajev za nekatere države (Norveška, Velika Britanija).

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » odkritje in raziskovanje polarnih območij: ZGO.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE I

OBVEZNO

OPIS TEME

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Vključuje individualno ali skupinsko raziskovanje, ki se začne z geografskimi vprašanji in nadaljuje prek zbiranja, vrednotenja, analize in interpretacije informacij do razvoja zaključkov in predlogov za ukrepe. Raziskovanje se razlikuje po obsegu in geografskem kontekstu. Učne ure, v katerih bodo udeleženci razvijali veščine, predvsem pa odnos do opazovane pokrajine, učitelji načrtujejo v obliki terenskega dela v pokrajini in/ali na interdisciplinarni strokovni ekskurziji.

Geografske veščine so tehnike, ki jih geografi uporabljajo tako pri terenskem delu kot pri pouku. Udeleženci se naučijo kritično razmišljati o metodah, ki se uporabljajo za pridobivanje, predstavljanje, analizo in interpretacijo informacij ter posredovanje ugotovitev.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj cilje te teme lahko uresniči v enem dnevu na interdisciplinarni strokovni ekskurziji ali pa jih poljubno umesti v preostale teme učnega načrta za tretje vzgojno-izobraževalnem obdobje. Ključno je, da izvede vse pedagoške ure v obliki terenskega dela v pokrajini. Kako bodo te ure razporejene v šolskem letu, učitelj opredeli v svoji letni delovni pripravi.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje. Uri jih tudi v opazovanju in opisovanju sestavin in procesov v pokrajini.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezik, Državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » aktivnem državljanstvu, kjer udeleženec privzema odnos do človekovih pravic, razvija večšine etične refleksije, državljanske držbe in kritičnega mišljenja;
- » telesni dobrobiti, kjer udeleženec spoznava in udejanja pravilno gibanje, sprostitev;
- » posebljanju vrednot trajnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in upravljanjem, obvladovanjem nepredvidenih situacij, sodelovanjem in izkustvenim učenjem;
- » ukrepanju za trajnostnost, kjer se udeleženec zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni.

(SC (1.2.5.1)) (SC (2.1.3.1)) (SC (2.3.3.1)) (SC (2.4.2.1)) (SC (3.2.1.1)) (SC (3.2.1.3)) (SC (5.3.1.1))

Prav tako so v tej temi v cilje umeščeni skupni cilji s področja Digitalna kompetentnost s poudarkom na:

- » upravljanju svoje digitalne identitete, kjer udeleženec varuje svoj ugled in dela s podatki v različnih digitalnih okoljih;
- » reševanju problemov na področju digitalne tehnologije, kjer udeleženec kreativno uporablja tehnologije za ustvarjanje znanja.

Učitelj si pri uresničevanju pomaga z dokumentom <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4avjm3j> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4avjm3j>) (do ravni 4) in <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/88pa0ty> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/88pa0ty>) (do ravni 2). (SC (4.5.3.1)) (SC (4.2.6.1))

Učitelj je avtonomen, da lahko navedene skupne cilje umesti v druge cilje tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE I

CILJI

Udeleženec:

- : se uri v osnovah geografskega opazovanja in raziskovanja v izbrani pokrajini;
- : pri geografskem raziskovanju uporablja različne pripomočke in aplikacije;
- SC (4.2.6.1 | 4.5.3.1)
- : uporablja metode geografskega raziskovanja;
- SC (3.2.1.3)
- : s pomočjo različnih virov zbira informacije.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » predstavi rezultate geografskega raziskovanja pokrajine;
- » **se orientira in poimenuje osnovne geografske značilnosti pokrajine;**
- » opiše podatke, pridobljene z različnih virov.

TERMINI

- opazovanje
- orientacija
- merjenje
- kartiranje
- intervju

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci neposredno v pokrajini spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Glavni in najpomembnejši namen je, da se udeleženci preizkusijo v osnovnih metodah geografskega raziskovanja pokrajine, s čimer spoznajo naravo geografovega dela. Ključno je, da se udeleženci zavedo, da je biti geograf poklic, ki ne zajema zgolj poučevanja. Udeleženci v tej skupini ciljev čim bolj neposredno in celostno dojamejo pokrajino kot rezultat součinkovanja pokrajinskih sestavin in značilnosti, njene ekološke omejitve in pomen preudarne rabe pokrajine. Poudarek je na izkustvenem učenju. Udeleženci raziskujejo na terenu, na prostem. Z metodo neposrednega opazovanja v okviru preučevanja je smiselno izbrati tolikšno območje, ki ga udeleženci lahko neposredno opazujejo.

Udeležence predvsem uvajamo v geografsko opazovanje, jih usmerjamo na tiste pojave, ki nam v pokrajini največ povedo in ob katerih lahko sklepamo na manj vidne pojave, procese. Udeleženci pridobijo teoretično osnovo, s katero povežejo in razložijo ugotovitve, saj se šele s tem posamezne izkušnje spremenijo v uporabno znanje.

Namen terenskega dela je, da udeleženci:

- » samostojno opazujejo pokrajinsko sestavino, jo opišejo;
- » razložijo pokrajino kot rezultat součinkovanja vseh pokrajinskih sestavin in značilnosti;
- » razložijo spremembe posamezne sestavine v pokrajini in njihovo soodvisnost;
- » pojasnijo razlike med posameznimi območji pokrajine;
- » se urijo v uporabi različnih prostorskih tehnologij, s katerimi merijo različne kazalnike;
- » se urijo v komuniciranju z uporabo ustreznega geografskega besedišča;
- » razvijajo kritično geografsko razmišljanje;
- » razvijajo sposobnost za osnovno preučevanje in raziskovanje pokrajine (lokalne, regionalne) ter sposobnost za vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
- » razlikujejo odgovorno in neodgovorno ravnanje;
- » se urijo v uporabi besednih, količinskih in simboličnih podatkov, kot so besedila, slike, grafi, tabele, diagrami in zemljevidi (kartografska, numerična in funkcionalna pismenost);
- » se urijo v komuniciranju z uporabo ustreznega geografskega besedišča;
- » razvijajo komunikacijske, socialne, miselne in praktične veščine za raziskovanje geografskih pojavov in procesov;
- » kritično geografsko razmišljajo (zaznajo ključne geografske probleme in poiščejo vzročno-posledično sovpilvanje naravnih in družbenih procesov v pokrajini);
- » vrednotijo protislovja v okolju (lokalnem, regionalnem, planetarnem) sodobnega sveta, obenem pa se usposabljaajo za prepoznavanje nujnosti trajnostnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije;
- » povezujejo različne vidike izobraževanja, na primer spoznavni, čustveni, etični, estetski in motorični.

Osnovna priporočila za geografsko raziskovanje

Vsak učitelj ga opravi na način, ki je na določeni organizaciji za izobraževanje odraslih izvedljiv (finančno, organizacijsko, izvedbeno). Realizira se lahko kot samostojni terenski dan, lahko je vključeno v dneve dejavnosti ali v ekskurzijo, lahko pa se izvede kot več med seboj ločenih posameznih ur. Učitelj lahko geografsko raziskovanje vključi v učni proces tudi tako, da izvede del učne ure na terenu, s čimer poskrbi za svoje in za zdravje udeležencev. Kako bodo te ure razporejene v šolskem letu, učitelj opredeli v svoji letni delovni pripravi.

Vsebine geografskega raziskovanja si izbere učitelj sam glede na lastne zmožnosti (izvedbene in finančne).

Praviloma se vsebine navezujejo na cilje in standarde v tekočem letu razreda, ni pa nujno. Prav tako je priporočljivo, da se metode in načini izvedbe razlikujejo med vsemi štirimi leti, da udeleženci spoznajo kar največjo paleto različnih metod geografskega raziskovanja.

Na primer: orientacijo s kompasom v naravi je najbolj logično izvesti v 6. razredu, ko se te vsebine obravnavajo pri pouku ter se pri raziskovanju praktično nadgradijo v pokrajini. Vendar pa se lahko izvede tudi v višjih razredih, v bolj naprednih oblikah, z digitalnimi in drugimi orodji. Lahko se izvede tudi dvakrat, prvič osnovno in drugič kasneje bolj napredno. Vsakič pa je treba poudariti, v katerih poklicih so takšna znanja nujno potrebna in zakaj ter kakšna je pri tem vloga geografije.

Način ocenjevanja si izbere učitelj sam, bodisi so standardi znanja vključeni pri pisnem ali ustnem ocenjevanju znanja bodisi kot izdelek, ki ga udeleženec pripravi v organizaciji za izobraževanje odraslih. Kriterije za ocenjevanje si postavi vsak učitelj sam.

Priporočene dejavnosti

Kakor je bilo navedeno predhodno, so ideje in predlogi neposredno povezani s cilji in standardi posameznega razreda, vendar se lahko poljubno izvedejo v katerem koli razredu. Vsi predlogi se lahko izvedejo v neposredni bližini organizacije za izobraževanje odraslih, v domačem naselju ali kraju, ki ga obiščejo med strokovno ekskurzijo.

Orientacija na zemljevidu

Z zemljevidom in kompasom določijo strani neba, objekte in pojave v naravi. Npr. uporaba zemljevida v pokrajini tako, da brez kompasa, le ob pomoči tistega, kar udeleženec vidi okoli sebe, pravilno orientira zemljevid ali poišče točko stojišča na zemljevidu, stavbam določa stranice in lego glede na strani neba, npr. severna stena, podolgovata stavba, ki leži v smeri zahod–vzhod, prepozna reliefne oblike, ki jih vidi pred sabo v bližini ali v daljavi, riše skico površja ali izdeluje preprost zemljevid pokrajine, v pokrajini prepozna vodne vire in nanje vezano izrazoslovje, npr. loči med reko, potokom, izvrom, izlivom, določi levi/desni breg reke, levi/desni pritok, opazuje ekosistemski pomen vode v pokrajini in opazuje njeno onesnaženje ipd.

Se gibljejo v izbrani smeri (lov za zakladom).

Posredno določajo sever in ugotavljajo nezanesljivost metod.

Orientacijo lahko učitelj nadgradi z digitalnimi pripomočki in aplikacijami z zemljevidi. Udeleženci spoznajo beleženje lastne lokacije (GPS/GNSS), digitalne zemljevide (in njihove nastavitve), iskanje in brskanje po digitalnih zemljevidih, pridobivanje dodatnih informacij, znajo uporabljati digitalno navigacijo itd.

S pomočjo tematskih zemljevidov (tiskanih in digitalnih) spoznavajo lastnosti in pojave v pokrajini, ki jih je na prvi pogled težje prepoznati (npr. geološki zemljevid).

Iščejo konfluence ob pomoči Uporabne geografije (razlaga sistema poldnevnikov in vzporednikov).

Učitelj z aplikacijo Actionbound pripravi orientacijski pohod v lokalnem okolju.

Zgradba Zemlje in tektonika

Obiski rudnikov in drugih nahajališč naravnih virov (kamnolomi, gramoznice itd.), Vulkanije, Geološkega zavoda, Dovžanove soteske, razstave mineralov itd., kjer udeleženci spoznajo raziskovanje kamnin in procesov, ki so oblikovali in/ali še oblikujejo Zemljino površje.

V pokrajini s pomočjo (poenostavljenega) geološkega zemljevida (npr. na Uporabni geografiji) in aplikacije Kamencheck poiščejo in prepoznajo kamnine in skušajo razložiti, kako to vpliva na pokrajino in njene sestavine.

Naravni viri

V okolici organizacije poiščejo lokacije, kjer so v preteklosti (ali še danes) izkoriščali naravne vire. Skušajo odkriti, zakaj so bile opuščene.

Poseben poudarek naj bo na obnovljivih naravnih virih. Kje jih izkoriščajo, kako, kakšne so možnosti za dodatno koriščenje? Kako je s tem opremljena organizacija za izobraževanje odraslih?

Razčlenjenost in razgibanost Zemljinega površja

V katerem koli delu pokrajine lahko z opazovanjem, risanjem skic itd. prepoznavajo različne osnovne reliefne oblike ter razgibanost/nerazgibanost površja ter jih povežejo z nekaterimi procesi (npr. vodotoki) in življenjem človeka in njegovimi prilagoditvami (npr. kmetijstvo, rekreacija, turizem ...).

Vodovje

Obisk Morske biološke postaje, ARSO itd., kjer udeleženci spoznajo raziskovanje voda.

Popis in opis posameznih vodnih teles in virov (Uporabna geografija), merjenje osnovnih fizikalno-kemijskih parametrov kakovosti vode (uporaba različnih kovčkov, ki omogočajo preproste meritve in njihovo interpretacijo), obisk vodomerne postaje. Prepoznavanje in ugotavljanje pomena za naravo in človeka.

Prepoznavanje, iskanje in popis možnih onesnaževalcev vodnih virov. Ugotavljanje negativnega vpliva in posledic tako za vodno telo kot za ekosistem.

Podnebje in podnebne spremembe

Obisk ARSO ali najbližje meteorološke postaje oz. vremenske hišice. S tem spoznajo osnovna merjenja vremena in delo meteorologov, klimatologov in klimatogeografov.

Izdelajo svojo vremensko hišico oziroma sami beležijo vreme in opazujejo vremenske pojave. Opazovano skušajo povezati z vremenom in podnebjem.

Ugotavljajo in računajo ogljični odtis organizacije za izobraževanje odraslih.

Iščejo dejavnosti, ki prispevajo k podnebnim spremembam, ter oblikujejo predloge za izboljšavo. Opazujejo posledice poplav ali visoke plime (pogostost, intenzivnost), presahnitev vodnih virov.

Rastlinstvo

Obisk botaničnega vrta, gozdnih učnih poti, gozdarskega inštituta, lokalnih gozdno gospodarskih podjetij ali območnih kmetijsko gozdarskih zbornic, kjer lahko spoznajo rastlinske vrste v naravi ter se učijo o prepoznavanju vrst, vplivih na ekosistem in spoznajo delo gozdarjev in biogeografov idr.

S slikovnimi ključi/spletnimi aplikacijami skušajo prepoznati različne in pogoste rastlinske vrste in ugotoviti, zakaj prav te rastejo na določeni lokaciji (razlike med prisojno in osojno stranjo pobočja, ravnino in vzpetim delom, ob vodi in v določeni oddaljenosti). Ali obratno, na podlagi literature skušajo poiskati tiste (indikatorske) vrste, ki zelo očitno odražajo določene sestavine pokrajine. Na podlagi prepoznanih in najpogostejših vrst skušajo poimenovati rastlinsko obliko (kakšen gozd uspeva na določeni lokaciji).

Primerjajo biotsko pestrost (biodiverzitetu) v različnih delih naselja, pokrajine ...

Iščejo in prepoznavajo uporabne, zdravilne, strupene, zaščitene in druge rastlinske vrste.

Opazujejo in beležijo poškodovanost rastlinstva ter poskušajo najti vzrok (onesnaževanje, bolezni, napadi škodljivcev itd.).

Opazujejo procese zaraščanja ali krčenja naravnega rastlinstva.

Prepoznavajo tujerodne in invazivne rastlinske vrste (Uporabna geografija). Spoznavajo škodljive učinke. Izoblikujejo predloge za odstranjevanje ali omejevanje. V pomoč je spletno mesto Uporabna geografija.

Tudi pri preučevanju prsti si lahko pomagamo z različnimi kovčki, ki vsebujejo reagente za kemične analize prsti.

Prsti/tla

Obisk institucije, kjer raziskujejo prsti/tla (CPVO, KIS, GOZDIS, Oddelek za geografijo); tam spoznajo delo v laboratorijih, spoznajo ali opravijo osnovne analize v laboratoriju, delo pedologov in pedogeografov. Možen tudi obisk udeležencem bolj dostopnih drugih lokalnih institucij kot npr. območne enote KGZ, Javne službe za kmetijsko svetovanje ali celo bližnje kmetije, kjer spoznajo vpliv kmetijstva na prsti, kako na kmetiji skrbijo za prsti, kakšne težave imajo in kakšne ukrepe izvajajo.

Terensko delo omogoča številne analize, meritve in opazovanja, na podlagi katerih spoznamo lastnosti prsti, posamezne procese in vplive na naravno rastlinstvo ali kulturne rastline. Predvsem je pomembno, da meritev ne izvajamo zaradi meritev samih, ampak jih povezujemo z naravnimi dejavniki (zakaj so takšne lastnosti prsti). V pomoč je portal Uporabna geografija. Med primerna terenska merjenja lahko štejemo:

- » ogled in prepoznavanje horizontov in debeline prsti
- » barvo
- » teksturo in skelet
- » strukturo in obstojnost
- » organsko snov in obliko
- » reakcijo in delež karbonatov
- » prekoreninjenost, biološko aktivnost
- » Nabiranje vzorcev iz posameznih horizontov. Lahko se izdelata pomanjšan profil iz naravnega gradiva ali izris profila, ki ga pobarvamo s samimi prstmi.
- » iskanje degradacijskih procesov (erozija, onesnaženje, prekrivanje in pozidava)

Kmetijstvo

Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo lokalne pridelovalce hrane in njihovo ponudbo.

Samostojno obišejo lokalne pridelovalce hrane in v razredu predstavijo (prek plakata, seminarske, PPT-ja, predmetov...) način delovanja, podjetniško idejo, ponudbo, pomen lokalne samooskrbe.

Vzpostavitev ekovrta v organizaciji za izobraževanje odraslih ali doma in aktivno vključevanje pri skrbi za vrt (lahko je povezano tudi z vsebinami kmetijstva in pridelave varne/lokalne hrane ...).

Poselitev in prebivalstvo

Obisk institucije, ki se ukvarja z načrtovanjem prostora (občinske pisarne, razni inštituti ali biroji), kjer spoznajo raziskovalne metode načrtovanja prostora ter delo geografov in načrtovalcev.

V domačem kraju prepoznavajo območja (s potencialno) veliko/majhno gostoto prebivalstva/pozidave in najdejo vzroke za takšno stanje. Poiščejo območja in najdejo razloge, zakaj nekateri deli niso poseljeni.

V domačem kraju opazujejo in prepoznavajo razlike med različnimi deli naselja, npr. središče/obrobje, mestno/podeželsko.

Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o:

- » lokalnih znamenitostih;
- » predlogih za boljši kraj.

Promet

Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o:

- » varni poti v šolo in nevarnih točkah;
- » ovirah za gibalno ovirane.

Udeleženci lahko štejejo promet na različnih točkah okoli šole in ugotavljajo vroče prometne točke, razloge za razlike ipd.

Gospodarstvo

Beležijo različne dejavnosti in prepoznavajo, ali imajo določeni deli naselja posebne/prevladujoče funkcije: poselitev, storitev, proizvodnja itd. Primerjajo različne dele bližnje okolice med seboj.

Ugotavljajo, kako je gospodarski razvoj (npr. turizem, industrija) vplival na spremembe v pokrajini.

Skušajo najti vire, ki prikazujejo pokrajino v preteklosti, in jih primerjajo z današnjo podobo. Poskušajo posneti enako fotografijo (ista lokacija, isti pogled) in naredijo primerjavo med preteklostjo in sedanjostjo. Iz tega lahko nastane razstava. Lahko tudi opravijo intervjuje s starejšimi prebivalci, ki znajo opisati pretekle razmere.

S pomočjo spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo določene dejavnosti, povezane z gospodarstvom, in o njih razpravljajo.

Poiščejo razloge ter negativne vplive za pojav t. i. funkcionalno razvrednotenih območij (degradacija prostora) opustitev, možne negativne vplive itd.

S predlogi za boljši gospodarski razvoj kraja opozorijo na pomanjkljivosti v domačem kraju.

Zavarovana območja

Poiščejo (lahko uporabijo različne spletne vire in mesta z zemljevidi) lokacije naravne in kulturne dediščine, zavarovanih objektov itd. Predlagajo nove, ki bi jih lahko uvrstili na seznam lokalnega ali regionalnega pomena, na podlagi katerih bi udeleženci lahko spoznavali domači kraj.

Naravne nesreče

Ob pomoči Atlasa naravnih nesreč (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qmruqnj>) ali drugih virov (dnevna informativna poročila, aktualni članki v medijih) obišejo najbližjo lokacijo naravne nesreče in ugotovijo nevarnosti, razloge za pojav, posledice za naravo in človeka, kaj bi lahko naredili, da bi preprečili nesrečo, možnosti ponovitve, ali je povezana s podnebnimi spremembami itd.

Splošne dejavnosti

Obisk geografske in/ali druge raziskovalne institucije ali oddelka, sedeža nevladne organizacije itd.

Obisk lokalnih (občinskih), državnih (ministrstva) in evropskih institucij, kjer so zaposleni geografi, ter spoznavanje dela in poklica geografa.

Obisk zemljepisnega, prirodoslovnega, etnološkega itd. muzeja ali poljubne tematske razstave z geografsko vsebino, kjer pridobljeno znanje povežejo s poklicem geografa.

Udeleženci spoznavajo preproste metode geografskega raziskovanja (opazovanje, orientacija, merjenje, preprosta analiza, intervju, uporaba statističnih in drugih virov ter literature) na terenu. Izbrano pokrajino raziskujejo z opazovanjem, risanjem, branjem zemljevidov.

Spletno mesto Uporabna geografija (gradiva s seminarjev Uporabne geografije) učitelju nudi:

- » ekskurzije z učnimi listi, dejavnostmi itd.
- » spletne aplikacije za terenski vnos in pregledovalnike rezultatov
- » terensko uporabo iskalnika po zemljevidih

Za pomoč pri pripravi na geografsko raziskovanje priporočamo različne vire in literaturo (v Prilogi).

V primeru, da se pri opisu rezultatov geografskega raziskovanja uporablja tudi druge vire, ki imajo posebne avtorske pravice, naj učitelj udeležence opozori na spoštovanje in ustrezno uporabljanje pravice intelektualne lastnine.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » terensko delo: NAR,
- » dejavniki v okolju: NAR.
- » Obisk evropskih institucij, muzeja, pomembnih turističnih točk ipd.: ANG.

EVROPA KOT CELINA

OBVEZNO

OPIS TEME

V uvodni temi Evropa na zemljevidu udeleženci urijo svoje spretnosti v branju različnih zemljevidov Evrope, s čimer jo glede na predznanje umestijo na svetovni zemljevid, hkrati pa se seznanijo z imeni in lego evropskih držav.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, zaradi nove terminologije, umeščata tudi v to temo. (SC (1.1.2.2))

EVROPA NA ZEMLJEVIDU

CILJI

Udeleženec:

- : s pomočjo zemljevida sveta spoznava geografsko lego Evrope;
 - : s pomočjo zemljevida Evrope in drugih virov prepozna evropske države.
- SC (1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida določi geografsko lego Evrope;
- » na zemljevidu pokaže in imenuje vse države Evrope.

TERMINI

- obmorska država
- celinska država

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

S ciljem »s pomočjo zemljevida sveta spoznava geografsko lego Evrope« se udeleženci urijo v orientaciji na zemljevidu, hkrati pa se oprejo na svoje predznanje o sistemu vzporednikov in poldnevnikov. Učitelj naj pri standardu za MSZ vrednoti tudi mejo med Evropo in Azijo, ki pa naj ne bo preveč podrobna (dovolj, da se izpostavijo ključne naravnogeografske enote ali vodne površine).

Za doseg drugega cilja naj učitelj uporablja različne zemljevide (politične in splošne). Učitelj naj bo pozoren na pravilen zapis zemljepisnih imen. Poznavanje držav lahko navezuje tudi na njihova glavna mesta, a jih ne ocenjuje.

Priporočene dejavnosti

Za lažje utrjevanje imen držav in obmorskih/celinskih držav (lahko tudi glavnih mest) učitelj pripravi igro s kartami. Udeleženci iščejo pare: ime in obmorska/celinska država; ime in glavno mesto.

Udeleženci odigrajo igro, kjer prvi udeleženec pove ime države, drugi pa ime glavnega mesta te države. Če je odgovor pravilen, drugi udeleženec pove ime države, prvi pa ime glavnega mesta. Če je odgovor napačen, udeleženec izpade iz igre.

Učitelj lahko uporabi tudi aplikacijo Geoguesser, s katero udeleženci ugotavljajo državo, mesto.

Učitelj lahko pripravi zanimivosti držav. Udeležencem prebere zanimiva dejstva, na podlagi splošnega zemljevida pa udeleženci ugotavljajo, za katero državo gre.

Učitelj poda koordinate določenih mest na zemljevidu, udeleženci pa z atlasom določijo, katero mesto se nahaja na teh koordinatah. Dejavnost vključuje utrjevanje znanja o vzporednikih in poldnevnikih.

Udeleženci lahko izberejo državo v Evropi, zberejo podatke o njej iz različnih virov (knjige, splet, intervjuji) in pripravijo poročilo ali predstavitev ter jo delijo.

NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI EVROPE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema obsega skupine ciljev Površje, Podnebje in rastlinstvo ter Naravni viri. Osnovni namen teme je, da udeleženci celostno spoznajo pglavitne naravnogeografske značilnosti Evrope. Pomembno je, da udeleženci razumejo medsebojno povezanost dejavnikov ter njihov vpliv na življenje človeka v pokrajini in na gospodarstvo. Ob tem je smiselno navezovanje na lokalno ali aktualno problematiko, ki se navezuje na obravnavane cilje.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj se ob usvajanju vsebin navezuje na naravnogeografske enote (oz. preostale, ki so zapisane spodaj) in tako posamezne značilnosti (naravne in kasneje družbene) umešča na zemljevid.

Pri skupini ciljev Površje je določen seznam naravnogeografskih enot, večjih rek, polotokov, otokov in otočij, morij in oceanov za minimalni standard znanja:

- » Skandinavski polotok, Pirenejski polotok, Apeninski polotok, Balkanski polotok;
- » Britansko otočje, Islandija, Korzika, Sardinija, Sicilija, Kreta;
- » Pireneji, Alpe, Apenini, Karpati, Dinarsko gorstvo, Skandinavsko gorstvo, Ural, Evropska sredogorja;
- » Panonska nižina, Vzhodnoevropsko nižavje;
- » Ren, Donava, Volga;
- » Sredozemsko morje, Jadransko morje, Črno morje, Severno ledeno morje/Arktični ocean, Atlantski ocean.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » rabi jezika, kjer udeleženec uporablja strokovno terminologijo, spoznava razlike med jeziki in razvija sporazumevalne zmožnosti;
- » sprejemanju kompleksnosti v trajnostnosti, kjer udeleženec prepozna in razume kompleksne medsebojne povezave med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi sistemi;
- » zamišljanju trajnostnih prihodnosti, kjer udeleženec razvija sposobnost vizualizacije in načrtovanja trajnostnih rešitev za prihodnje izzive;
- » vključevanju in aktiviranju materialnih virov, vključno s finančno in ekonomsko pismenostjo, kar udeleženec udejanja ob podpori učitelja z raznolikimi dejavnostmi za reševanje izbranih nalog;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in sodelovanjem pri dejavnostih, ki vodijo k rešitvi problema;
- » socialni dobrobiti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju.

(SC (1.1.2.2)) (SC (2.2.1.1)) (SC (2.3.1.2)) (SC (3.3.5.3)) (SC (5.2.3.1)) (SC (5.3.5.3))

Prav tako so v tej temi v cilje umeščeni skupni cilji s področja Digitalna kompetentnost s poudarkom na:

- » varnosti in varovanju okolja na področju digitalne tehnologije, kjer se udeleženec zaveda vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

Učitelj si pri uresničevanju pomaga z dokumentom <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8hz9fn4> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8hz9fn4>) (do ravni 4). (SC (4.4.4.1))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

Učitelj je avtonomen, da lahko navedene skupne cilje umesti v druge cilje tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

POVRŠJE EVROPE

CILJI

Udeleženec:

○: s pomočjo zemljevida in drugih virov opisuje raznolikost površja Evrope;

SC (1.1.2.2)

○: na izbranih primerih razume nastanek različnih reliefnih oblik v Evropi.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» na zemljevidu imenuje in pokaže določene polotoke, otočje, otoke, naravnogeografske enote, večje reke Evrope ter morja in oceana;

» na izbranih primerih razloži nastanek različnih reliefnih oblik v Evropi in jih umesti v zemljevid.

TERMINI

- staro nagubano gorovje
- mlado nagubano gorovje
- rečna dolina
- erozija
- akumulacija
- poledenitev
- ledenik
- ledeniška dolina
- ledeniško jezero
- fjord
- klif
- polder
- gejzir

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Cilji in standardi te skupine ciljev se smiselno dopolnijo in nadgradijo glede na cilje teme Planet Zemlja. V tej temi so navedeni strokovni termini kot dopolnilo tistim, ki naj bi jih udeleženec že poznal iz 6. razreda, hkrati pa je ta skupina ciljev ključna za utrjevanje že usvojenega znanja.

Udeleženec standard »na izbranih primerih razume nastanek različnih reliefnih oblik v Evropi« dosega tako, da npr. na primeru Alp poveže tektoniko z nastankom mlado nagubanih gorovij ter doda še znanje o ledeniškem reliefu.

Pri osnovnih tipih obal se učitelj osredotoči le na tipe nizkih in visokih obal, ki so opredeljeni v strokovnih terminih.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko oblikujejo maketo reliefnega zemljevida Evrope, na njem poimenujejo večje naravne enote in sklepajo, kako naravne enote vplivajo na druge naravne in družbene značilnosti celine.

Pri spoznavanju reliefnih oblik lahko učitelj uporabi makete reliefnih oblik. Makete reliefnih oblik udeleženci umestijo na ročni zemljevid Evrope in jih poimenujejo.

Posledice ledenika in izoblikovanosti ledeniškega reliefa lahko učitelj obravnava ob pomoči peskovnika in ledene kocke. Tako se lahko prikaže preoblikovanje rečne doline v ledeniško dolino, nastanek ledeniškega jezera, tudi ledeniške morene.

Vulkanizem se lahko obravnava z izvedbo eksperimenta – izbruh vulkana.

Za prikaz razmikanja tektonskih plošč in posledic lahko učitelj uporabi izobraževalne filme. Npr. https://www.youtube.com/watch?v=AHi_J2Faeoo prikazuje, kako je nastala Islandija. Proces gubanja lahko prikažemo z več brisačami ali večjim kosom blaga, ki jih z ene in druge strani stiskamo skupaj, ali pa z dvema kupoma atlasov sveta.

Visoke in nizke obale učitelj prikaže s peskovnikom – oblikuje klif in nizko obalo in na podlagi prikazanega udeleženci sklepajo o vplivu obal na poselitev in gospodarstvo (npr. turizem, pristanišča).

Če ima učitelj možnost, lahko s 3D-tiskalnikom natisne 3D-zemljevid celine ali le določenega območja.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » izdelava maket: LUM.

PODNEBJE IN RASTLINSTVO EVROPE

CILJI

Udeleženec:

- : razume dejavnike, ki vplivajo na podnebje Evrope;
- : bere klimograme in zemljevide, povezane s podnebjem Evrope;
- : sklepa o vplivu podnebja na življenje ljudi v Evropi.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » našteje in razloži dejavnike, ki imajo največji vpliv na podnebje Evrope;
- » s pomočjo slikovnega gradiva, klimogramov ali zemljevidov sklepa o značilnostih podnebja in rastlinstva;
- » sklepa o možnostih za življenje ljudi v posameznih podnebnih tipih.

TERMINI

- Severnoatlantski morski tok
- oceansko podnebje
- celinsko podnebje
- sredozemsko podnebje
- hladno podnebje
- gorsko podnebje
- listnati gozd
- mešani gozd
- iglasti gozd
- stepsko rastlinstvo
- sredozemsko rastlinstvo
- tajga
- tundrsko rastlinstvo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj navezuje cilje v tej skupini ciljev na predznanje, pridobljeno v skupini ciljev Podnebje, ki se obravnava predvidoma že v 7. razredu. Od tipov podnebij se pri Evropi na novo uvaja gorsko podnebje in njemu pripadajoči rastlinski višinski pasovi. Udeleženci znanje o podnebjih in rastlinstvu ter veščine branja klimogramov nadgradijo z interpretacijo in vrednotenjem vpliva podnebij na kakovost življenja v Evropi.

Priporočene dejavnosti

Glede na to, da so udeleženci že usvojili veščine branja klimogramov, lahko učitelj pripravi klimograme različnih podnebij, ki jih morajo udeleženci pravilno umestiti na stenski zemljevid. Glede na značilnosti, ki jih lahko razberejo iz klimograma, lahko sklepajo tudi o tipičnem

rastlinstvu v pokrajini. Učitelj lahko pripravi različne slike tipičnega rastlinstva, ki ga morajo udeleženci pravilno povezati z značilnim klimogramom in oboje pravilno umestiti na zemljevid.

Učitelj lahko pripravi fotografije, v katere je namerno umestil napačno rastlinstvo iz drugega podnebnege tipa, in nato udeleženci ugotavljajo, kaj ne spada v sliko oziroma svojo ugotovitev smiselno utemeljijo.

Udeleženci lahko med tehniškimi ali drugimi dnevi dejavnosti izdelajo maketo rastlinskih višinskih pasov. Na njej prikažejo posamezne rastlinske pasove ter gozdno mejo v Alpah.

Pri spoznavanju sredozemskega podnebja lahko učitelj udeležencem prinese nekaj tipičnih rastlinskih vrst – limonovec, oljka, rožmarin, sivka ...

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

» klimogrami: MAT, LUM.

NARAVNI VIRI EVROPE

CILJI

Udeleženec:

○: spoznava pojem naravni vir;

SC (1.1.2.2)

○: s pomočjo različnih virov raziskuje pomen naravnih virov za razvoj Evrope;

SC (2.2.1.1 | 5.2.3.1 | 5.3.5.3)

○: krepi zavedanje, da so naravni viri omejeni in je treba z njimi skrbno ravnati.

SC (2.3.1.2 | 3.3.5.3 | 4.4.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida našteje naravne vire Evrope;
- » sklepa, kako je raba naravnih virov vplivala na razvoj Evrope in njeno okolje;
- » s posameznimi primeri pojasni pomen naravnih virov za prebivalstvo in gospodarstvo.

TERMINI

- obnovljiv naravni vir
- neobnovljiv naravni vir
- prst
- rudno bogastvo
- sončna energija
- vetrna energija
- geotermalna energija
- fosilno gorivo
- nafta
- zemeljski plin
- biomasa
- degradacija okolja

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Svetujemo, da učitelj cilje te skupine ciljev čim bolj navezuje na cilje iz skupine ciljev Površje Evrope ter Podnebje in rastlinstvo Evrope. Učitelj naj jih smiselno vzročno-posledično povezuje.

Udeleženci prepoznajo tudi prsti kot pomemben naravni vir. Učitelj naj se pri prsteh osredotoči na njihove funkcije, saj so življenjski prostor, shranjujejo ogljik, uravnavajo podnebje in poplave, čistijo vodo in zadržujejo strupene snovi in so pomembne za uspevanje rastlinstva. Kjer pa naravni dejavniki ne omogočajo kmetijstva, se pojavlja naravno rastlinstvo. Prsti kot pomemben naravni vir je treba varovati pred erozijo, onesnaženjem in pozidavo. Največje pozornosti glede ohranjanja prsti bi morala biti deležna pomembna kmetijska območja (npr. Padska, Panonska nižina), kjer so prsti dovolj globoke in ravno površje omogoča strojno obdelavo.

Učitelj naj izpostavi vlogo naravnih virov, ki je zgodovinsko pomembna za razvoj Evrope. Hkrati se naj navezuje na dejavnike, ki so vplivali na razvoj gospodarstva (kolonializem in neokolonializem – odvisnost od virov drugih celin).

Kritične mineralne surovine so surovine, ki so ali ključnega pomena za evropski visokotehnološki sektor gospodarstva (zelena tehnologija, pametne naprave, vesoljska in vojaška industrija in podobno) ali pa je preskrba Evropske unije (EU) s temi surovinami odvisna od rudarjenja in dobave iz ene ali več držav zunaj EU (držijo monopol). Če za posamezno surovino veljata obe trditvi, je surovina uvrščena na aktualni seznam. Pri preskrbi iz držav zunaj EU je izjemno pomemben dejavnik, da sta rudarjenje in/ali predelava skoncentrirana v tej državi, politična stabilnost te države ter socialne razmere in ekološki standardi, ki veljajo pri pridobivanju (EU zahteva uveljavitev ekoloških standardov pri pridobivanju surovin za EU). EU v teoriji zahteva uveljavitev ekoloških standardov pri pridobivanju surovin za EU, praksa pa je drugačna. Amnesty International npr. opozarja na resna zdravstvena tveganja za otroke in odrasle delavce v rudnikih kobalta v Demokratični republiki Kongo (DRK). Vira RTV356. Boj za kobalt (dokumentarni film) in <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/mlk5dmz>, <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/lf561ws>.

Povezava do uradnega seznama kritičnih mineralnih surovin: Critical raw materials - European Commission (europa.eu) (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/2sa9xtm>).

Povezava do spletnega mesta, ki je namenjeno učiteljem za lažje poučevanje o tej temi : RM@Schools – Raw Materials and Circular Economy (cnr.it) (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/z7on24x>).

Učitelj si lahko za lastno razumevanje vsebine prebere še članek <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/l0gwmly>.

Priporočene dejavnosti

Učitelj izbere poljuben izdelek, ki se vsakodnevno uporablja. Udeleženci ugotavljajo, kateri naravni viri so potrebni, da se takšen izdelek ustvari. Z atlasom udeleženci raziščejo, kje v Evropi so posamezni naravni viri oz. katerih ni in od kod jih Evropa uvaža.

Učitelj pripravi delavnico z izmenjavo mnenj o tem, kako so v Evropi zaradi ekoloških razlogov opustili rudarjenje, hkrati pa si želijo prehod v visokotehnološko in nizkoogljično družbo, ki temelji na rudarjenju kritičnih mineralnih surovin na drugih celinah. Udeležence se spodbuja h kritičnemu mišljenju. Učitelj si lahko pomaga z vprašanjem: Kakšen bi bil pravičen in zdravorazumski zeleni prehod?

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » naravni viri: KEM, BIO.

DRUŽBENI IZZIVI EVROPE

OBVEZNO

OPIS TEME

Družbeni izzivi Evrope je tema, ki obsega skupine ciljev Izzivi prebivalstva, Izzivi v gospodarstvu in Trajnostni razvoj. Namen teme je, da udeleženci spoznajo splošne družbene značilnosti Evrope in jih hkrati povezujejo z aktualnimi izzivi. Pri skupini ciljev Trajnostni razvoj udeleženci raziskujejo dva ali več ciljev in jih poglobljeno ovrednotijo z vidika družbe ali okolja. Ob tem je smiselno navezovanje na lokalno ali aktualno problematiko, ki se navezuje na obravnavane cilje.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj cilje uresničuje tako, da jih navezuje na zemljepisna imena (zapisana v temi Naravnogeografske značilnosti Evrope), in tako posamezne družbenogeografske značilnosti umešča na zemljevid.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » aktivnem državljanstvu, kjer udeleženec privzema odnos do človekovih pravic, razvija večšine etične refleksije, državljanske drže in kritičnega mišljenja;
- » posebljanju vrednot trajnostnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » sprejemanju kompleksnosti v trajnostnosti, kjer udeleženec prepozna in razume kompleksne medsebojne povezave med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi sistemi;
- » zamišljanju trajnostnih prihodnosti, kjer udeleženec razvija sposobnost vizualizacije in načrtovanja trajnostnih rešitev za prihodnje izzive;
- » ukrepanju za trajnostnost, kjer udeleženec aktivno sodeluje pri izvajanju trajnostnih praks in politik ali njihovi simulaciji, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju;

- » dejanjih za doseg ciljev ali želene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in sodelovanjem pri dejavnostih, ki vodijo k rešitvi problema;
- » pozitivni naravnosti, samozavesti in osredotočenosti na proces reševanja izziva;
- » telesni dobrobiti, kjer udeleženec spozna in udejanja pravilno prehrano, gibanje, sprostitvev in počitek;
- » socialni dobrobiti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju.

(SC (1.2.5.1)) (SC (2.1.2.1)) (SC (2.2.1.1)) (SC (2.3.1.2)) (SC (2.1.3.1)) (SC (2.4.3.1)) (SC (2.1.1.1)) (SC (3.3.5.3)) (SC (3.2.4.1)) (SC (3.2.4.2)) (SC (5.1.1.1)) (SC (5.3.1.1)) (SC (5.3.2.1))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

IZZIVI PREBIVALSTVA EVROPE

CILJI

Udeleženec:

- : se seznanj o vzrokih in posledicah različne gostote poselitve v Evropi in ugotavlja možnosti za življenje ljudi;
 - : se seznanj z raznolikostjo prebivalstva v Evropi;
 - : povezuje med vzroki izbranega izziva in možnimi posledicami za prebivalstvo.
- (SC (2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.3.1.2))

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida pojasni razloge in posledice neenakomerne poselitve Evrope;
- » opiše raznolikost prebivalstva Evrope;
- » ovrednoti izbrani aktualni izziv prebivalstva Evrope.

TERMINI

- selitev ali migracija
- jezikovna skupina

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj naj cilj o raznolikosti prebivalstva dosega s primeri, kot so verska, jezikovna, kulturna raznolikost in socialna neenakost ter izobraževanje.

Vpliv globalizacije se lahko predstavi z raziskovanjem, kako globalna pop kultura vpliva na mlade v Evropi, kjer udeleženci analizirajo vpliv glasbe, filmov, mode in družbenih omrežij na vsakdanje življenje (primer učne vsebine v angleškem jeziku: Globalisation - BBC Bitesize - <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/m7tst4n>).

Za uresničevanje cilja »ovrednoti izbrani aktualni izziv prebivalstva Evrope« učitelj (in/ali z udeleženci) izbere trenutno pereč izziv, ki zadeva prebivalstvo. Lahko so to primeri, vezani na vsebine naravnih nesreč, migracij ali kaj drugega.

Pri naravnih nesrečah lahko učitelj izbere temo, na primer potresi, poplave ali požari, in udeleženci raziskujejo, kako te nesreče vplivajo na prebivalstvo, ter pripravijo poročila o preventivnih ukrepih in odzivih na nesreče.

Pri migracijah lahko udeleženci s pomočjo zemljevida <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/uei3627> raziskujejo vzroke in posledice migracij v Evropi ter pripravijo intervjuje z migranti ali predstavniki nevladnih organizacij, ki delajo z migranti, da pridobijo vpogled v njihove izkušnje.

Pri starajočem se prebivalstvu lahko učitelj predstavi izzive, povezane s staranjem prebivalstva, kot so zdravstvena oskrba, pokojninski sistemi in socialna vključenost starejših, udeleženci pa raziskujejo možne rešitve in primere dobrih praks iz različnih držav.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko analizirajo zemljevide Evrope tako, da ugotovijo vzroke in posledice neenakomerne poselitve. Lahko primerjajo različne regije glede na gostoto prebivalstva, naravne vire, podnebje in gospodarske dejavnosti. V analizo vključijo tudi statistične podatke.

Učitelj lahko organizira debato na temo aktualnih izzivov prebivalstva. Učitelj razdeli udeležence v skupine, vsaka skupina raziskuje določen izziv. Nato se organizira debata, kjer vsaka skupina predstavi svoje ugotovitve, stališča in predlaga rešitve. Sledijo vprašanja in razprava.

Udeležence se lahko spodbudi v igranje različnih vlog, povezanih z različnimi skupinami prebivalstva, npr. migranti, iskalci zaposlitve ...

Učitelj lahko v organizacijo za izobraževanje odraslih povabi predstavnika različnih skupnosti in/ali predstavnika nevladnih organizacij, da deli svoje izkušnje in znanje o raznolikosti prebivalstva in aktualnih izzivih.

Učitelj lahko uporablja aplikacije: World Population Density Interactive Map (luminocity3d.org) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6h7699>), Demography of Europe – 2024 edition - Eurostat (europa.eu) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3wj8c67>).

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » migracije: ZGO, DKE;
- » globalizacija: ZGO, DKE;
- » ameriški način življenja (vpliv globalizacije): ZGO;
- » raznolikost prebivalstva: DKE.

IZZIVI V GOSPODARSTVU EVROPE

CILJI

Udeleženec:

- : na izbranih primerih opisuje značilnosti kmetijstva v Evropi;
- : raziskuje izzive Evrope glede oskrbe z električno energijo;
- SC (5.1.1.1)
- : raziskuje vpliv aktualnih razmer v svetu na evropsko industrijo ter njeno preobrazbo;
- SC (2.2.1.1)
- : spoznava prometno povezanost Evrope in vpliv prometa na pokrajino;
- SC (2.1.3.1)
- : s pomočjo različnih virov prepoznava večja turistična območja in razlikuje vrste turizma v Evropi;
- SC (2.2.1.1)
- : sklepa o vplivu gospodarstva na pokrajino in okolje.
- SC (2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » razloži, kaj je intenzivno kmetijstvo, in pojasni njegove posledice;
- » opiše pogoje za raznovrstno pridobivanje energije v različnih delih Evrope;
- » opiše notranjo prometno povezanost Evrope;
- » na zemljevidu pokaže glavna turistična območja;
- » s primeri pojasni, kako vsaka izmed gospodarskih dejavnosti vpliva na pokrajino in okolje.

TERMINI

- intenzivno kmetijstvo ○ ribištvo ○ hidroelektrarna ○ termoelektrarna ○ jedrska elektrarna
- vetrna elektrarna ○ sončna elektrarna ○ geotermalna energija ○ industrija visoke tehnologije
- množični turizem ○ prelaz ○ predor ○ globalizacija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj naj v svojo razlago vključuje naravne in družbene dejavnike, ki vplivajo na razvoj gospodarskih dejavnosti.

Učitelj si lahko pri tej skupini ciljev pomaga z naslednjimi usmeritvami:

- » kmetijstvo: na primerih Španije in Nizozemske (intenzivno kmetijstvo);
- » gozdarstvo: na primerih držav na severu Evrope;
- » oskrba z energetiko: vrste elektrarn glede na pogoje;
- » industrija: vpliv aktualnih razmer v svetu na evropsko industrijo ter njeno preobrazbo (vojne, zaprtje plovni poti, oviranje poti, odvisnost od naravnih virov drugih celin, cenejša delovna sila v tujini);
- » promet (na izbranih primerih): Europredor, gradnja rečnih kanalov, Ren–Majna–Donava, Sueški prekop;
- » turizem: pozitivni in negativni vplivi, projektna naloga o turističnem potovanju;
- » politika Evropske unije: odvisnost od politike, priporočljiva ekskurzija v Hišo Evropske unije v Ljubljani.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko raziskujejo vplive različnih vrst elektrarn in pripravijo predstavitev o njihovih prednostih, slabostih in vplivu na okolje.

Učitelj lahko prek aplikacije <https://app.electricitymaps.com/map> prikaže izmenjavo proizvedene električne energije med evropskimi državami. Na spletnem mestu <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/snhfwz0> pa lahko vidimo proizvodnjo po tipu elektrarne.

Udeleženci lahko na podlagi študije primera pripravijo temo, kako se določena industrijska podjetja soočajo z aktualnimi izzivi. Lahko izberejo podjetje, ki je bilo prizadeto zaradi trgovinskih vojn, pandemije ali drugih globalnih dogodkov. Udeleženci naj s pregledom medijskih člankov raziskujejo, kako se je podjetje prilagodilo tem izzivom, katere strategije je uporabilo za preobrazbo in kakšni so bili rezultati teh ukrepov. Nato naj pripravijo predstavitev svojih ugotovitev in predlagajo dodatne ukrepe, ki bi lahko pomagali podjetju pri nadaljnji preobrazbi in prilagoditvi na prihodnje izzive.

Udeleženci lahko ob primerih, kot sta Europredor in gradnja rečnih kanalov (Ren–Majna–Donava), pripravijo načrt za izboljšanje prometne povezanosti in zmanjšanje vpliva na pokrajino.

Udeleženci lahko pripravijo načrt za trajnostni promet v določenem mestu ali regiji/pokrajini. Lahko vključijo predloge za izboljšanje javnega prevoza, kolesarskih poti in pešpoti ter za zmanjšanje prometnih zastojev in onesnaževanja.

Udeleženci lahko pripravijo turistične vodnike za glavna turistična območja v Evropi, pri čemer naj razlikujejo med množičnim turizmom, kulturnim turizmom, ekoturizmom in drugimi vrstami turizma. Lahko vključijo tudi pozitivne in negativne vplive turizma.

Udeleženci lahko izvedejo terensko raziskovanje, obišejo lokalno območje, v katerem prevladuje določena gospodarska dejavnost (npr. kmetijsko območje, industrijsko območje, turistično območje). Udeleženci na terenu opazujejo in beležijo vplive gospodarske dejavnosti na pokrajino in okolje. Lahko fotografirajo, snemajo videoposnetke in izvajajo intervjuje z lokalnimi prebivalci ali strokovnjaki. Nato pripravijo poročila ali predstavitev, kjer prikažejo svoje ugotovitve in predlagajo ukrepe za izboljšanje stanja. Lahko pripravijo tudi razstavo svojih fotografij in videoposnetkov, ki prikazujejo vplive gospodarskih dejavnosti na pokrajino in okolje.

Učitelj lahko organizira delavnico, kjer udeleženci raziskujejo vzroke in posledice brezposelnosti. Udeleženci lahko pripravijo intervjuje z lokalnimi podjetniki ali predstavniki zavodov za zaposlovanje ter predlagajo ukrepe za zmanjšanje brezposelnosti.

Učitelj spodbudi udeležence, naj poiščejo različne časopisne vire in vire medijskih hiš, ki opisujejo trenutno gospodarsko stanje/revščino, ter se pogovorijo o situaciji.

Udeleženci lahko simulirajo sejo Evropskega parlamenta, kjer razpravljajo o različnih politikah Evropske unije, kot sta skupna kmetijska politika ali energetska politika. Vsak udeleženec naj prevzame vlogo poslanca iz določene države in predstavi stališča svoje države.

Udeleženci lahko raziskujejo vrednosti določenih izdelkov (npr. pametni telefoni, avtomobili) v različnih delih sveta. Prav tako lahko sledijo poti izdelka od surovin do končnega izdelka in analizirajo vpliv globalizacije na proizvodnjo, zaposlovanje in okolje. S tem v zvezi je pomembno omeniti Sueški prekop (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/a2z6s2p>, 1. 8. 2024).

Učitelj si lahko pomaga z različnimi aplikacijami:

- » <https://www.flihtadar24.com/> za letalski promet;
- » <https://www.marinetraffic.com/en/ais/home> za pomorski promet;
- » Radar24: Train Radar Tracking Live Map (<https://radar24.net/train-radar/>) za železniški promet.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » industrializacija: ZGO (elektrifikacija, gospodarski razvoj Evrope, surovine);
- » Evropska unija: DKE, ZGO;
- » vpliv množičnih medijev: DKE;
- » potrošniška družba, podjetnost: DKE.

TRAJNOSTNI RAZVOJ

CILJI

Udeleženec:

O: opredeli pojem in cilje trajnostnega razvoja;

SC (2.1.1.1 | 2.1.3.1 | 2.4.3.1 | 3.3.5.3)

O: vključuje trajnostne prakse v svoje življenje in razume, kako lahko njegova dejanja vplivajo na okolje.

SC (2.3.1.2 | 2.4.3.1 | 5.2.2.1 | 3.2.4.1 | 3.2.4.2 | 3.3.5.3 | 1.2.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» na primerih razloži pomen treh ali več ciljev trajnostnega razvoja za življenje.

TERMINI

o trajnostni razvoj o trajnostni življenjski slog o trajnostna mobilnost o krožno gospodarstvo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Na temo trajnostnega razvoja si učitelj izbere tri ali več ciljev trajnostnega razvoja, ki jih je sprejela Organizacija združenih narodov leta 2015, in jih bolj poglobljeno z udeleženci ovrednoti z vidika družbe (socialna pravičnost, socialna država, enakopravnost), gospodarstva (razvoj, energija, turizem, mobilnost) ali okolja (okolje, viri, biotska raznovrstnost).

Pri poučevanju trajnostnega razvoja je ključno, da udeleženci razumejo, da ta koncept presega zgolj varovanje okolja – gre za celostno izboljšanje kakovosti življenja za vse ljudi na planetu. Pomembno je, da učitelj pomaga udeležencem prepoznati, kako lahko sami prispevajo k uresničevanju teh ciljev s preprostimi vsakdanjimi odločitvami in navadami.

Učitelj naj udeležencem pokaže, kako lahko z majhnimi spremembami v svojih navadah, kot so zmanjšanje odpadkov, odgovorno ravnanje z energijo, in podporo lokalnim trajnostnim podjetjem prispevajo k trajnostnim ciljem. Ko udeleženci razumejo, da lahko s svojimi vsakdanjimi odločitvami pozitivno vplivajo na okolje, družbo in gospodarstvo, se začnejo zavedati svoje vloge v trajnostnem razvoju.

Krožno gospodarstvo je model proizvodnje in potrošnje, ki spodbuja deljenje, najem, ponovno uporabo, popravilo, obnovo in recikliranje materialov ter izdelkov, dokler je to mogoče. S tem se

podaljša življenjski cikel izdelkov in zmanjša količina odpadkov. Ko izdelek doseže konec svoje življenjske dobe, se njegovi materiali reciklirajo in ohranijo v gospodarstvu, kjer jih je mogoče znova produktivno uporabiti. Pri obravnavi krožnega gospodarstva lahko učitelj izbere eno ključno načelo (npr. podaljšanje življenjske dobe izdelkov). To načelo obravnava z vidika učinkovite rabe virov in trajnosti ter njegove dodane vrednosti. Pomembno je, da udeleženci razumejo, da krožno gospodarstvo ni le recikliranje, temveč celostna sprememba načina proizvodnje in potrošnje, ki prispeva k trajnostnemu razvoju.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci individualno ali v skupinah raziskujejo 17 ciljev trajnostnega razvoja in vsak posamezni cilj predstavijo z osnovnimi podatki, izzivi in potencialnimi rešitvami. Na primer: lahko pripravijo plakat, ki predstavlja enega od ciljev, ali pa ustvarijo predstavitev s poudarkom na ciljeh, ki jih najbolj zanimajo.

Udeleženci si ogledajo kratke dokumentarne filme ali posnetke, ki prikazujejo zgodbe iz različnih delov sveta, kjer so trajnostne rešitve izboljšale življenje skupnosti. Udeleženci nato izmenjajo vtise in premislijo, kako bi takšne prakse lahko uporabili v svojem okolju.

Učitelj lahko organizira projekt, kjer udeleženci izvajajo trajnostne aktivnosti, kot so sajenje dreves, čiščenje okolice, izdelava hotela za žuželke, obnova in poslikava šolskih klopi ter igral, ustvarjanje uporabnih izdelkov iz odpadkov, organizacija izmenjevalnice oblačil ali šolskih potrebščin ali postavitve šolskega vrta. Vključijo lahko lokalno skupnost, da bi povečali vpliv in pomen projekta.

Udeleženci lahko zapišejo svoje vsakdanje navade in prepoznajo, kje lahko zmanjšajo porabo virov, kot so voda, elektrika ali plastika. Nato razpravljajo o tem, kako lahko te spremembe dolgoročno prispevajo k bolj trajnostnemu življenju.

Organizacija za izobraževanje odraslih lahko povabi strokovnjaka s področja trajnostnega razvoja, da udeležencem razloži aktualne izzive in priložnosti ter predstavi primere iz vsakdanjega življenja, ki pomagajo doseči cilje trajnostnega razvoja.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » trajnostnost: DKE, BIO.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE

II

OBVEZNO

OPIS TEME

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Vključuje individualno ali skupinsko raziskovanje, ki se začne z geografskimi vprašanji in nadaljuje prek zbiranja, vrednotenja, analize in interpretacije informacij do razvoja zaključkov in predlogov za ukrepe. Raziskovanje se razlikuje po obsegu in geografskem kontekstu. Ure, pri katerih bodo udeleženci razvijali veščine, predvsem pa odnos do opazovane pokrajine, učitelji načrtujejo v obliki terenskega dela v pokrajini in/ali na interdisciplinarni strokovni ekskurziji.

Geografske veščine so tehnike, ki jih geografi uporabljajo tako pri terenskem delu kot pri pouku. Udeleženci se naučijo kritično razmišljati o metodah, ki se uporabljajo za pridobivanje, predstavljanje, analizo in interpretacijo informacij ter posredovanje ugotovitev.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj cilje te teme lahko realizira v enem dnevu na interdisciplinarni strokovni ekskurziji ali pa jih poljubno umesti v preostale teme učnega načrta za tretje vzgojno - izobraževalno obdobje. Ključno je, da izvede vse pedagoške ure v obliki terenskega dela v pokrajini. Kako bodo te ure razporejene tekom šolskega leta, učitelj opredeli v svoji letni delovni pripravi.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje. Uri jih tudi v opazovanju in opisovanju sestavin in procesov v pokrajini.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » telesni dobrobiti, kjer udeleženec spozna in udejanja pravilno gibanje, sprostitev;
- » socialni dobrobiti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju;
- » posebljanju vrednot trajnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » ukrepanju za trajnostnost, kjer se udeleženec zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni.

(SC (2.4.3.1)) (SC (2.1.3.1)) (SC (3.2.1.3)) (SC (3.3.3.2))

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE II

CILJI

Udeleženec:

- : se uri v geografskem opazovanju in raziskovanju v izbrani pokrajini;
 - : pri geografskem raziskovanju uporablja različne pripomočke in aplikacije;
 - : s pomočjo različnih zbira informacije;
 - : uporablja metode geografskega raziskovanja.
- (SC (3.2.1.3))

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » predstavi rezultate geografskega raziskovanja pokrajine;
- » se orientira in opiše geografske značilnosti pokrajine;
- » opiše podatke, pridobljene z različnih virov.

TERMINI

- opazovanje
- orientacija
- kartiranje
- merjenje
- intervju

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci neposredno v pokrajini spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Glavni in najpomembnejši namen je, da se udeleženci preizkusijo v osnovnih metodah geografskega raziskovanja pokrajine, s čimer spoznajo naravo geografovega dela. Udeleženci v tej skupini ciljev čim bolj neposredno in celostno dojamejo pokrajino kot rezultat součinkovanja pokrajinskih sestavin in značilnosti, njene ekološke omejitve in pomen preudarne rabe pokrajine. Poudarek je na izkustvenem učenju. Udeleženci raziskujejo na terenu, na prostem. Z metodo neposrednega opazovanja v okviru preučevanja je smiselno izbrati tolikšno območje, ki ga udeleženci lahko neposredno opazujejo.

Udeležence predvsem uvajamo v geografsko opazovanje, jih usmerjamo na tiste pojave, ki nam v pokrajini največ povedo in ob katerih lahko sklepamo na manj vidne pojave, procese.

Udeleženci pridobijo teoretično osnovo, s katero povežejo in razložijo ugotovitve, saj se šele s tem posamezne izkušnje spremenijo v uporabno znanje.

Namen terenskega dela je, da udeleženci:

- » samostojno opazujejo pokrajinsko sestavino, jo opišejo;
- » razložijo pokrajino kot rezultat součinkovanja vseh pokrajinskih sestavin in značilnosti;
- » razložijo spremembe posamezne sestavine v pokrajini in njihovo soodvisnost;
- » pojasnijo razlike med posameznimi območji pokrajine;
- » se urijo v uporabi različnih prostorskih tehnologij, s katerimi merijo različne kazalnike;
- » se urijo v komuniciranju z uporabo ustreznega geografskega besedišča;
- » razvijajo kritično geografsko razmišljanje;
- » razvijajo sposobnost za osnovno preučevanje in raziskovanje pokrajine (lokalne, regionalne) ter sposobnost za vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
- » razlikujejo odgovorno in neodgovorno ravnanje;
- » se urijo v uporabi besednih, količinskih in simboličnih podatkov, kot so besedila, slike, grafi, tabele, diagrami in zemljevidi (kartografska, numerična in funkcionalna pismenost);
- » se urijo v komuniciranju z uporabo ustreznega geografskega besedišča;
- » razvijajo komunikacijske, socialne, miselne in praktične veščine za raziskovanje geografskih pojavov in procesov;

- » kritično geografsko razmišljajo (zaznajo ključne geografske probleme in poiščejo vzročno-posledično sovplivanje naravnih in družbenih procesov v pokrajini);
- » vrednotijo protislovja v okolju (lokalnem, regionalnem, planetarnem) sodobnega sveta, obenem pa se usposabljujejo za prepoznavanje nujnosti trajnostnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije;
- » povezujejo različne vidike izobraževanja, na primer spoznavni, čustveni, etični, estetski in motorični.

Osnovna priporočila za geografsko raziskovanje

Vsak učitelj ga opravi na način, ki je na določeni organizaciji za izobraževanje odraslih izvedljiv (finančno, organizacijsko, izvedbeno). Realizira se lahko kot samostojni terenski dan, lahko je vključeno v dneve dejavnosti ali v ekskurzijo, lahko pa se izvede kot več med seboj ločenih posameznih ur. Učitelj lahko geografsko raziskovanje vključi v učni proces tudi tako, da izvede del učne ure na terenu, s čimer poskrbi za svoje in za zdravje udeležencev. Kako bodo te ure razporejene v šolskem letu, učitelj opredeli v svoji letni delovni pripravi.

Vsebine geografskega raziskovanja si izbere učitelj sam glede na lastne zmožnosti (izvedbene in finančne). Praviloma se vsebine navezujejo na cilje in standarde v tekočem letu razreda, ni pa nujno. Prav tako je priporočljivo, da se metode in načini izvedbe razlikujejo med vsemi štirimi leti, da udeleženci spoznajo kar največjo paleto različnih metod geografskega raziskovanja.

Na primer: orientacijo s kompasom v naravi je najbolj logično izvesti v 6. razredu, ko se te vsebine obravnavajo pri pouku ter se pri raziskovanju praktično nadgradijo v pokrajini. Vendar pa se lahko izvede tudi v višjih razredih, v bolj naprednih oblikah, z digitalnimi in drugimi orodji. Lahko se izvede tudi dvakrat, prvič osnovno in drugič kasneje bolj napredno. Vsakič pa je treba poudariti, v katerih poklicih in zakaj so takšna znanja nujno potrebna in kakšna je pri tem vloga geografije.

Način ocenjevanja si izbere učitelj sam, bodisi so standardi znanja vključeni pri pisnem ali ustnem ocenjevanju znanja bodisi kot izdelek, ki ga udeleženec pripravi v organizaciji za izobraževanje odraslih. Kriterije za ocenjevanje si postavi vsak učitelj sam.

Priporočene dejavnosti

Kakor je bilo navedeno predhodno, so ideje in predlogi neposredno povezani s cilji in standardi posameznega razreda, vendar se lahko poljubno izvedejo v katerem koli razredu. Vsi predlogi se lahko izvedejo v neposredni bližini organizacije, v domačem naselju ali kraju, ki ga obiščejo med strokovno ekskurzijo.

Orientacija na zemljevidu

- » Z zemljevidom in kompasom določijo strani neba, objekte in pojave v naravi. Npr. uporaba zemljevida v pokrajini tako, da brez kompasa, le ob pomoči tistega, kar učenec vidi okoli sebe, pravilno orientira zemljevid ali poišče točko stojišča na zemljevidu, stavbam določa stranice in lego glede na strani neba, npr. severna stena, podolgovata stavba, ki leži v smeri

zahod–vzhod, prepozna reliefne oblike, ki jih vidi pred sabo v bližini ali v daljavi, riše skico površja ali izdeluje preprost zemljevid pokrajine, v pokrajini prepozna vodne vire in nanje vezano izrazoslovje, npr. loči med reko, potokom, izviro, izlivom, določi levi/desni breg reke, levi/desni pritok, opazuje ekosistemski pomen vode v pokrajini in opazuje njeno onesnaženje ipd.

- » Se gibljejo v izbrani smeri (lov za zakladom).
- » Posredno določajo sever in ugotavljajo nezanesljivost metod.
- » Orientacijo lahko učitelj nadgradi z digitalnimi pripomočki in aplikacijami z zemljevidi. Udeleženci spoznajo beleženje lastne lokacije (GPS/GNSS), digitalne zemljevide (in njihove nastavitve), iskanje in brskanje po digitalnih zemljevidih, pridobivanje dodatnih informacij, znajo uporabljati digitalno navigacijo itd.
- » S pomočjo tematskih zemljevidov (tiskanih in digitalnih) spoznavajo lastnosti in pojave v pokrajini, ki jih je na prvi pogled težje prepoznati (npr. geološki zemljevid).
- » Iščejo konfluente ob pomoči Uporabne geografije (razlaga sistema poldnevnikov in vzporednikov).
- » Učitelj z aplikacijo Actionbound pripravi orientacijski pohod v lokalnem okolju.

Zgradba Zemlje in tektonika

- » Obiski rudnikov in drugih nahajališč naravnih virov (kamnolomi, gramoznice itd.), Vulkanije, Geološkega zavoda, Dovžanove soteske, razstave mineralov itd., kjer udeleženci spoznajo raziskovanje kamnin in procesov, ki so oblikovali in/ali še oblikujejo Zemljino površje.
- » V pokrajini s pomočjo (poenostavljenega) geološkega zemljevida (npr. na Uporabni geografiji) in aplikacije Kamencheck poiščejo in prepoznajo kamnine in skušajo razložiti, kako to vpliva na pokrajino in njene sestavine.

Naravni viri

- » V okolici poiščejo in kartirajo lokacije, kjer so v preteklosti (ali še danes) izkoriščali naravne vire. Skušajo odkriti, zakaj so bile opuščene.
- » Poseben poudarek naj bo na obnovljivih naravnih virih. Kje jih izkoriščajo, kako, kakšne so možnosti za dodatno koriščenje? Kako je s tem opremljena organizacija?

Razčlenjenost in razgibanost Zemljinega površja

V katerem koli delu pokrajine lahko z opazovanjem, kartiranjem, risanjem skic itd. prepoznavajo različne osnovne reliefne oblike ter razgibanost/nerazgibanost površja ter jih povežejo z nekaterimi procesi (npr. vodotoki) in življenjem človeka in njegovimi prilagoditvami (npr. kmetijstvo, rekreacija, turizem itd.).

Vodovje

- » Obisk Morske biološke postaje, ARSO itd., kjer udeleženci spoznajo raziskovanje voda.

- » Popis in opis posameznih vodnih teles in virov (Uporabna geografija), merjenje osnovnih fizikalno-kemijskih parametrov kakovosti vode (uporaba različnih kovčkov, ki omogočajo preproste meritve in njihovo interpretacijo), obisk vodomerne postaje. Prepoznavanje in ugotavljanje pomena za naravo in človeka.
- » Prepoznavanje, iskanje, popis in kartiranje možnih onesnaževalcev vodnih virov. Ugotavljanje negativnega vpliva in posledic tako za vodno telo kot za ekosistem.

Podnebje in podnebne spremembe

- » Obisk ARSO ali najbližje meteorološke postaje oz. vremenske hišice. S tem spoznajo osnovna merjenja vremena in delo meteorologov, klimatologov in klimatogeografov.
- » Izdelajo svojo vremensko hišico oziroma sami beležijo vreme in opazujejo vremenske pojave. Opazovano skušajo povezati z vremenom in podnebjem.
- » Ugotavljajo in računajo ogljični odtis organizacije za izobraževanje odraslih.
- » Iščejo in kartirajo dejavnosti, ki prispevajo k podnebnim spremembam ter oblikujejo predloge za izboljšavo. Opazujejo posledice poplav ali visoke plime (pogostost, intenzivnost), presahnitev vodnih virov.

Rastlinstvo

- » Obisk botaničnega vrta, gozdnih učnih poti, gozdarskega inštituta, lokalnih gozdno gospodarskih podjetij ali območnih kmetijsko gozdarskih zbornic, kjer lahko spoznajo rastlinske vrste v naravi ter se učijo o prepoznavanju vrst, vplivih na ekosistem in spoznajo delo gozdarjev in biogeografov idr.
- » S pomočjo slikovnih ključev/spletnih aplikacij skušajo prepoznati različne in pogoste rastlinske vrste ter ugotoviti, zakaj prav te rastejo na določeni lokaciji (razlike med prisojno in osojno stranjo pobočja, ravnino in vzpetim delom, ob vodi in v določeni oddaljenosti). Ali obratno, na podlagi literature skušajo poiskati tiste (indikatorske) vrste, ki zelo očitno odražajo določene sestavine pokrajine. Na podlagi prepoznanih in najpogostejših vrst skušajo poimenovati rastlinsko obliko (kakšen gozd uspeva na določeni lokaciji).
- » Primerjajo biotsko pestrost (biodiverzitetu) v različnih delih naselja, pokrajine.
- » Iščejo in prepoznavajo uporabne, zdravilne, strupene, zaščitene in druge rastlinske vrste.
- » Opazujejo in beležijo poškodovanost rastlinstva ter poskušajo najti vzrok (onesnaževanje, bolezni, napadi škodljivcev itd.).
- » Opazujejo in kartirajo procese zaraščanja ali krčenja naravnega rastlinstva.
- » Kartirajo in prepoznavajo tujerodne in invazivne rastlinske vrste (Uporabna geografija). Spoznava škodljive učinke. Izoblikujejo predloge za odstranjevanje ali omejevanje. V pomoč je spletno mesto Uporabna geografija.

- » Tudi pri preučevanju prsti si lahko pomagamo z različnimi kovčki, ki vsebujejo reagente za kemične analize prsti.

Prsti/tla

- » Obisk institucije, kjer raziskujejo prsti/tla (CPVO, KIS, GOZDIS, Oddelek za geografijo); tam spoznajo delo v laboratorijih, spoznajo ali opravijo osnovne analize v laboratoriju, delo pedologov in pedogeografov. Možen tudi obisk udeležencem bolj dostopnih drugih lokalnih institucij kot npr. območne enote KGZ, Javne službe za kmetijsko svetovanje ali celo bližnje kmetije, kjer spoznajo vpliv kmetijstva na prsti, kako na kmetiji skrbijo za prsti, kakšne težave imajo in kakšne ukrepe izvajajo.
- » Terensko delo omogoča številne analize, meritve in opazovanja, na podlagi katerih spoznamo lastnosti prsti, posamezne procese in vplive na naravno rastlinstvo ali kulturne rastline. Predvsem je pomembno, da meritev ne izvajamo zaradi meritev samih, ampak jih povezujemo z naravnimi dejavniki (zakaj so takšne lastnosti prsti). V pomoč je spletno mesto Uporabna geografija. Med primerna terenska merjenja lahko štejemo:
 - » ogled in prepoznavanje horizontov in debeline prsti
 - » barvo
 - » teksturo in skelet
 - » strukturo in obstojnost
 - » organsko snov in obliko
 - » reakcijo in delež karbonatov
 - » prekoreninjenost, biološko aktivnost
 - » Nabiranje vzorcev iz posameznih horizontov. Lahko se izdelata pomanjšana profila iz naravnega gradiva ali izris profila, ki ga pobarvamo s samimi prstmi.
 - » iskanje degradacijskih procesov (erozija, onesnaženje, prekrivanje in pozidava)

Kmetijstvo

- » Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo lokalne pridelovalce hrane in njihovo ponudbo.
- » Samostojno obišejo lokalne pridelovalce hrane in v razredu predstavijo (prek plakata, seminarske, PPTja, predmetov ipd.) način delovanja, podjetniško idejo, ponudbo, pomen lokalne samooskrbe.
- » Vzpostavitev ekovrta v organizaciji ali doma in aktivno vključevanje pri skrbi za vrt (lahko je povezano tudi z vsebinami kmetijstva in pridelave varne/lokalne hrane itd.).

Poselitev in prebivalstvo

- » Obisk organizacije, ki se ukvarja z načrtovanjem prostora (občinske pisarne, razni inštituti ali biroji), kjer spoznajo raziskovalne metode načrtovanja prostora ter delo geografov in načrtovalcev.
- » V domačem kraju prepoznavajo in kartirajo območja (s potencialno) veliko/majhno gostoto prebivalstva/pozidave in najdejo vzroke za takšno stanje. Poiščejo območja in najdejo razloge, zakaj nekateri deli niso poseljeni.
- » V domačem kraju opazujejo in prepoznavajo razlike med različnimi deli naselja, npr. središče/obrobje, mestno/podeželsko.
- » Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o:
 - » lokalnih znamenitostih;
 - » predlogih za boljši kraj.

Promet

- » Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o:
 - » varni poti v organizacijo za izobraževanje odraslih in nevarnih točkah;
 - » ovirah za gibalno ovirane.
- » Udeleženci lahko štejejo promet na različnih točkah okoli organizacije za izobraževanje odraslih in ugotavljajo vroče prometne točke, razloge za razlike ...

Gospodarstvo

- » Kartirajo in beležijo različne dejavnosti in prepoznavajo, ali imajo določeni deli naselja posebne/prevladujoče funkcije: poselitev, storitev, proizvodnja itd. Primerjajo različne dele bližnje okolice med seboj.
- » Ugotavljajo, kako je gospodarski razvoj (npr. turizem, industrija) vplival na spremembe v pokrajini.
- » Skušajo najti vire, ki prikazujejo pokrajino v preteklosti, in jih primerjajo z današnjo podobo. Poskušajo posneti enako fotografijo (ista lokacija, isti pogled) in naredijo primerjavo med preteklostjo in sedanostjo. Iz tega lahko nastane razstava. Lahko tudi opravijo intervjuje s starejšimi prebivalci, ki znajo opisati pretekle razmere.
- » Ob pomoči spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo določene dejavnosti, povezane z gospodarstvom, in o njih razpravljajo.
- » Poiščejo razloge za nastanek t. i. funkcionalno razvrednotenih območij (degradacija prostora) in za njihovo opustitev, kakšni so negativni vplivi itd.
- » S predlogi za boljši gospodarski razvoj kraja opozorijo na pomanjkljivosti v domačem kraju.

Zavarovana območja

Poiščejo (lahko uporabijo različne spletne vire in mesta z zemljevidi) lokacije naravne in kulturne dediščine, zavarovanih objektov itd. Predlagajo nove, ki bi jih lahko uvrstili na seznam lokalnega ali šolskega pomena, na podlagi katerih bi udeleženci lahko spoznavali domači kraj.

Naravne nesreče

Ob pomoči Atlasa naravnih nesreč (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qmruqn>) obišejo najbližjo lokacijo naravne nesreče in ugotovijo nevarnosti, razloge za pojav, posledice za naravo in človeka, kaj bi lahko naredili, da bi preprečili nesrečo, možnosti ponovitve, ali je povezana s podnebnimi spremembami itd.

Splošne dejavnosti

- » Obisk geografske in/ali druge raziskovalne institucije ali oddelka, sedeža nevladne organizacije itd.
- » Obisk lokalnih (občinskih), državnih (ministrstva) in evropskih institucij, kjer so zaposleni geografi, ter spoznavanje dela in poklica geografa.
- » Obisk zemljepisnega, prirodoslovnega, etnološkega itd. muzeja ali poljubne tematske razstave z geografsko vsebino, kjer pridobljeno znanje povežejo s poklicem geografa.

Udeleženci spoznavajo preproste metode geografskega raziskovanja (opazovanje, orientacija, merjenje, preprosta analiza, intervju, kartiranje, uporaba statističnih in drugih virov ter literature) na terenu. Izbrano pokrajino raziskujejo z opazovanjem, risanjem, branjem zemljevidov.

Spletno mesto Uporabna geografija (gradiva s seminarjev Uporabne geografije) učitelju nudi:

- » ekskurzije z učnimi listi, dejavnostmi itd.;
- » spletne aplikacije za terenski vnos in pregledovalnike rezultatov;
- » terensko uporabo iskalnika po zemljevidih.

Za pomoč pri pripravi na geografsko raziskovanje priporočamo različne vire in literaturo (v Prilogi).

Če učitelj pri opisu rezultatov geografskega raziskovanja uporablja tudi druge vire, ki imajo posebne avtorske pravice, naj udeležence opozori na spoštovanje in ustrezno uporabljanje pravice intelektualne lastnine.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » terensko delo: NAR, KEM, FIZ.

SLOVENIJA V EVROPI IN SVETU

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema obsega skupini ciljev Slovenija v Evropi in svetu ter Delitev Slovenije na naravnogeografske pokrajine. Namen teme je umestiti Slovenijo na splošni in politični zemljevid, pri čemer se udeleženci osredotočijo na pomen njene geografske lege. V nadaljevanju pa Slovenijo razdelijo na posamezne naravnogeografske pokrajine. Udeleženci v tej temi tudi krepijo spretnosti branja in interpretacije različnih zemljevidov.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost s poudarkom na:

- » rabi jezika, kjer udeleženec uporablja strokovno terminologijo, spoznava razlike med jeziki in razvija sporazumevalne zmožnosti;
- » aktivnem državljanstvu, kjer udeleženec privzema odnos do človekovih pravic, razvija večine etične refleksije, državljanske drže in kritičnega mišljenja.

(SC (1.1.2.2)) (SC (1.2.5.1))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, zaradi nove strokovne terminologije, umeščata tudi v to temo.

SLOVENIJA V EVROPI IN SVETU

CILJI

Udeleženec:

- : s pomočjo zemljevida spozna lego Slovenije;
 - : spozna članstvo Slovenije v različnih mednarodnih organizacijah;
 - : razvija vrednote, ki prispevajo k razvijanju pozitivnih čustev do Slovenije in občutka pripadnosti Sloveniji.
- SC (1.2.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida ovrednoti pomen geografske lege Slovenije v Evropi.

TERMINI

- državna meja
- Evropska unija
- OZN
- NATO

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Priporočene dejavnosti

Na spletiščih gov.si, npr. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dxwczq3>, lahko udeleženci raziskujejo članstvo Slovenije v različnih mednarodnih organizacijah. Po skupinah ali dvojicah si izberejo eno mednarodno organizacijo, katere članica je Slovenija, in raziščejo pomen te organizacije, naloge, cilje in vlogo Slovenije v tej organizaciji.

Ob pomoči spletnega mesta <https://www.gov.si/teme/drzavni-simboli/> se seznanijo s pravilno uporabo državnih simbolov. Preverijo pravilno uporabo državnih simbolov pred državnimi ustanovami in v domačem kraju.

V domačem kraju med znanci in sorodniki lahko udeleženci opravijo anketo o poznavanju državnih simbolov. Analizo ankete predstavijo.

Učitelj si pri razlagi lahko pomaga s spletnim mestom EU IN JAZ (<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/sl/>), kjer so poleg vsebin tudi kvizi.

Učitelj si lahko z udeleženci ogleda Hišo Evropske unije ali/in Državni zbor Republike Slovenije.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » OZN, NATO: ZGO, DKE;
- » državni simboli: DKE.

DELITEV SLOVENIJE NA NARAVNOGEOGRAFSKE POKRAJINE

CILJI

Udeleženec:

○: s pomočjo zemljevida razlikuje osnovno delitev Slovenije na naravnogeografske pokrajine.

SC (1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» s pomočjo zemljevida imenuje pet naravnogeografskih pokrajin Slovenije.

TERMINI

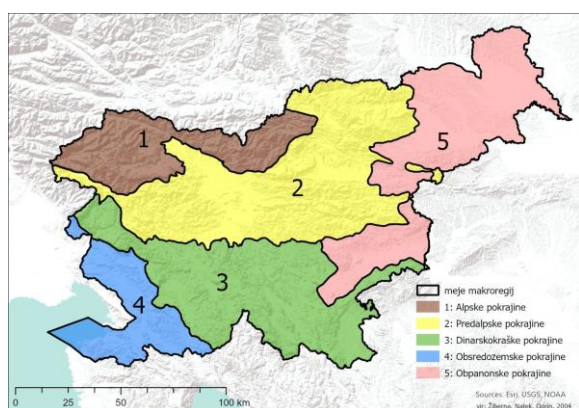
○ Alpske pokrajine ○ Predalpske pokrajine ○ Dinarskokraške pokrajine ○ Obsrezozemске pokrajine ○ Obpanonske pokrajine

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

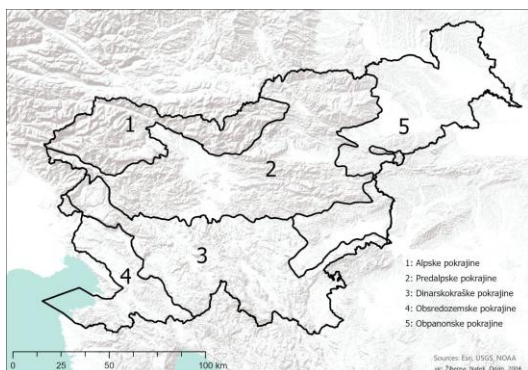
Učitelju svetujemo uporabo spodnjih zemljevidov, kjer je predstavljena delitev na pet naravnogeografskih pokrajin.

Zemljevid 1a: Naravnogeografske pokrajine Slovenije

Vir: B. Repe, 2024.

Zemljevid 1b: Naravnogeografske pokrajine Slovenije

Vir: B. Repe, 2024

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko prinesejo fotografije, ki prikazujejo različne pokrajine, območja v Sloveniji. Fotografije so lahko z njihovih izletov, potovanj po Sloveniji, lahko so iz časopisov, turističnih letakov, reklam itd. Na tla učilnice ali na igrišče pri šoli se lahko nariše velik obris Slovenije (trak ali pisalo, ki se ga da izbrisati). Vsak udeleženec postavi svojo fotografijo, kamor misli, da spada, in nato pojasni, zakaj je fotografijo postavil v ta del Slovenije.

NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Naravnogeografske značilnosti Slovenije zajemajo spoznavanje naravnih sestavin pokrajine, ki so ključne za razumevanje geografskih značilnosti Slovenije. Tema obsega skupino ciljev Površje, kamninska zgradba in prsti, Podnebje, vreme in rastlinstvo, Vodovje ter Zavarovana območja. Namen teme je, da udeleženci naravnogeografske značilnosti med seboj povezujejo in analizirajo njihovo medsebojno učinkovanje. S tem pristopom udeleženci celostno razumejo geografske procese in hkrati prispevajo k ozaveščanju o pomenu varstva naravnega okolja in kulturnih vrednot v Sloveniji.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj pri posamezni skupini ciljev obravnava tudi imena pokrajin, naravnogeografskih enot, rek in jezer.

Pri skupini ciljev Površje, kamninska zgradba in prsti je določen seznam pokrajin in naravnogeografskih enot za minimalni standard znanja:

- » **Alpske pokrajine:** Karavanke, Julijske Alpe, Kamniško-Savinjske Alpe, Triglav, Planica, Triglavski narodni park, Pokljuka, Zgornjesavska dolina, Logarska dolina, Stol, Grintovec, Velika planina;
- » **Predalpske pokrajine:** Ljubljanska kotlina, Pohorje, Posavsko hribovje, Celjska kotlina, Idrijsko-Cerkljansko hribovje, Velenjska kotlina, Slovenjgraška kotlina;
- » **Obsredozemske pokrajine:** Goriška brda, Kras, Slovenska Istra, Vipavska dolina, Jadransko morje;
- » **Obpanonske pokrajine:** Goričko, Haloze, Slovenske gorice, Dravsko-Ptujsko polje, Pomurska ravnina;
- » **Dinarskokraške pokrajine:** Postojnska jama, Škocjanske jame, Nanos, Bela krajina, Snežnik, Kočevski rog, Trnovski gozd.

Pri skupini ciljev Vodovje je določen seznam rek, jezer in mokrišč za minimalni standard znanja:

- » **reke:** Sava, Drava, Soča, Mura, Kolpa, Savinja, Dragonja, Krka in dve reki v domači naravnogeografski pokrajini;

- » jezera: Blejsko, Bohinjsko, Cerkniško, Ptujsko, Velenjsko;
- » mokrišča: Sečoveljske soline, Ljubljansko barje, Krakovski gozd in Lovrenška ali Pokljuška jezera.

Za temeljni standard znanja učitelj lahko tudi razširi poznavanje zemljepisnih imen, a le v domači pokrajini.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » rabi jezika, kjer udeleženec uporablja strokovno terminologijo, spoznava razlike med jeziki in razvija sporazumevalne zmožnosti;
- » posebljanju vrednot trajnostnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » sprejemanju kompleksnosti v trajnostnosti, kjer udeleženec prepozna in razume kompleksne medsebojne povezave med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi sistemi, zamišljanju trajnostnih prihodnosti, kjer udeleženec razvija sposobnost vizualizacije in načrtovanja trajnostnih rešitev za prihodnje izzive;
- » ukrepanju za trajnostnost, kjer udeleženec aktivno sodeluje pri izvajanju trajnostnih praks in politik ali njihovi simulaciji, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in sodelovanjem pri dejavnostih, ki vodijo k rešitvi problema.

(SC (1.1.2.2)) (SC (2.1.3.1)) (SC (2.3.1.2)) (SC (2.4.3.1)) (SC (3.3.5.3))

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, zaradi nove strokovne terminologije, umeščata tudi v to temo.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

POVRŠJE, KAMNINSKA ZGRADBA IN PRSTI SLOVENIJE

CILJI

Udeleženec:

- : s pomočjo zemljevida spozna lego Slovenije glede na naravnogeografske enote Evrope;
- : s pomočjo zemljevida in drugih virov opisuje površje Slovenije;
- SC (1.1.2.2)

I: s pomočjo geološkega zemljevida prepozna prevladujoče vrste kamnin v Sloveniji.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » na zemljevidu pokaže in imenuje Alpe, Dinarsko gorstvo, Panonsko nižino in Sredozemsko morje;
- » na izbranih primerih prepozna različne reliefne oblike, ki prevladujejo v posamezni naravnogeografski pokrajini;
- » na zemljevidu pokaže in imenuje določene pokrajine in naravnogeografske enote Slovenije;
- » primerja povezanost kamninske zgradbe z izoblikovanostjo površja, vodovjem in prstmi.

TERMINI

- Alpe ○ Dinarsko gorstvo ○ Panonska nižina ○ Sredozemsko morje ○ apnenec
- preperevanje ○ raztapljanje apnenca ○ kraška oblika ○ površinska kraška oblika
- podzemna kraška oblika ○ vrtača ○ kraško polje ○ presihajoče jezero ○ ponikalnica
- kraška jama ○ kapnik ○ plitva prst ○ globoka prst

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Pri cilju »s pomočjo zemljevida in drugih virov spozna lego Slovenije glede na naravnogeografske enote Evrope« učitelj poudari lego na stičišču teh enot ter pojasni, kako ta vpliva na nekatere pokrajinske značilnosti Slovenije in njenih prebivalcev.

Učitelj se nasloni na predznanje udeležencev o reliefnih oblikah, hkrati ga nadgradi z razlago notranjih in zunanjih dejavnikov ter procesov preoblikovanja površja (mehansko in kemično

preperevanje, erozija). Ledeniški relief je poudarjen pri skupini ciljev Površje Evrope, zato so v tej skupini ciljev izpostavljeni le termini, vezani na kraški relief. Učitelj naj se nasloni tudi na predznanje, ki so ga udeleženci usvojili pri predmetu naravoslovje pri skupini ciljev Viri snovi so v atmosferi, litosferi, hidrosferi in biosferi (vrste kamnin glede na nastanek). Učitelj pri uresničevanju standarda znanja »primerja povezanost kamninske zgradbe z izoblikovanostjo površja, vodovjem in prstmi« vključi razumevanje kamninskega kroga.

V pomoč učitelju so dodatna pojasnila (v nadaljevanju) za uresničevanje standarda znanja »primerja povezanost kamninske zgradbe z izoblikovanostjo površja, vodovjem in prstmi«, pri čemer klasifikacije prsti ne obravnava.

Raznolikost je velika zaradi velike pestrosti naravnih dejavnikov (geo- in biodiverziteta). To so predvsem kamnine, površje in vode. V Sloveniji se pojavlja veliko kombinacij. Najboljša kombinacija za kmetijstvo je uravnano površje, na mehkih karbonatnih kamninah ali nesprijetih karbonatnih sedimentih, kjer voda ne zastaja (Vipavska dolina, Ljubljanska kotlina, Celjska kotlina itd.). Učitelj si lahko pomaga s kartami prsti, ki so v različnih atlasih.

» Kamnine

Karbonatne kamnine: ugodne kemične lastnosti (več hranil).

Nekarbonatne (najpogosteje so silikatne) kamnine: slabše kemične lastnosti (kisle).

Trde (odporne proti preperevanju) kamnine: plitve prsti.

Mehke (neodporne proti preperevanju) kamnine in sedimenti (nesprijeti): globlje prsti, najboljše kmetijske prsti.

» Površje

Veliki nakloni in razgiban relief: plitve, skeletne prsti; erozija; gradnja teras; danes večinoma pokriva gozd.

Uravnano površje: globoke prsti; možnost strojne obdelave, območja kmetijstva.

» Podnebje

Zmerno celinsko: zmerno preperevanje, zmerno globoke prsti, zmerne količine humusa, premeščanje (izpiranje, kisle prsti).

Gorsko: skromno preperevanje, plitve, skeletne prsti; brez prsti.

» Vodovje (v kombinaciji s površjem)

Nakloni, razgibano površje: odnašanje prsti, erozija.

Uravnano površje: akumulacija gradiva, zastajanje vode; podzemna voda.

» Človek

Lahko izboljša nekatere pogoje (lastnosti prsti) za kulturne rastline (gnojila in hranila, organska snov, namakanje, osuševanje itd.). Prsti so lahko ali primerne ali pa neprimerne za kmetijstvo.

Deluje negativno: pospešuje erozijo, onesnaževanje, pozidava.

Učitelj navezuje kemične lastnosti prsti na udeležencevo predznanje pri predmetu kemija.

Priporočene dejavnosti

- » Aplikacija Kamenček, s katero udeleženci raziskujejo različne kamnine.
- » Učitelj lahko z udeleženci ustvari kamninsko zbirko, s katero prikažejo tipične kamnine v Sloveniji.
- » Pri obravnavi prsti lahko učitelj v razredu prikaže različne vzorce prsti in skupaj z udeleženci »poustvari« profil prsti, ki ga prikažejo v steklenem kozarcu.
- » Če ima učitelj možnost, lahko s 3D-tiskalnikom natisne 3D-zemljevid Slovenije ali le določenega območja.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » karbonatne in nekarbonatne (silikatne) kamnine: KEM (elementi v periodnem sistemu);
- » reliefni zemljevid: LUM.

PODNEBJE, VREME IN RASTLINSTVO SLOVENIJE

CILJI

Udeleženec:

- : spoznava podnebne dejavnike in podnebne tipe v Sloveniji;
- : interpretira klimograme in tematske zemljevide, povezane s podnebjem;
- : opiše poenostavljen vremenski zemljevid;
- : predstavi tipičen vremenski pojav v domači pokrajini;
- : ugotavlja, da je v Sloveniji prevladujoč naravni rastlinski tip listopadni listnati gozd.

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » opiše osnovne podnebne tipe v Sloveniji;
- » s pomočjo klimogramov sklepa o značilnostih podnebnih tipov v Sloveniji;
- » s pomočjo vremenskega zemljevida opiše vreme v Sloveniji;
- » opiše izbrani vremenski pojav v domači pokrajini;
- » opiše prevladujoč tip rastlinstva v Sloveniji.

TERMINI

- zmerno sredozemsko podnebje
- zmerno celinsko podnebje
- podgorsko podnebje
- gorsko podnebje
- gorska pregrada
- vremenski zemljevid
- vremenski pojav
- sredozemsko rastlinstvo
- listnati gozd
- mešani gozd
- iglasti gozd
- rastlinski višinski pasovi

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

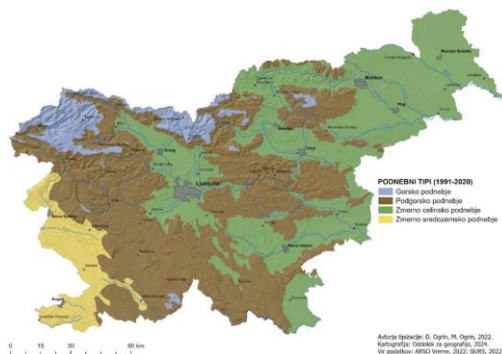
Učitelj si pri razlagi pomaga z različnimi zemljevidi, ki prikazujejo povprečne temperature in povprečno količino padavin v določenem obdobju (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vsfror>).

Učitelj uporablja tipizacijo podnebij, ki razdeljuje podnebja Slovenije na štiri osnovne tipe. Za razumevanje in poglobljeno razlago tipov podnebij pa uporabi vir Ogrin, D., Repe, B., Štaut, L.

Svetlin, D., Ogrin, M. (2023). Podnebna tipizacija Slovenije po podatkih za obdobje 1991–2020. *Dela*, 59, 5–45.

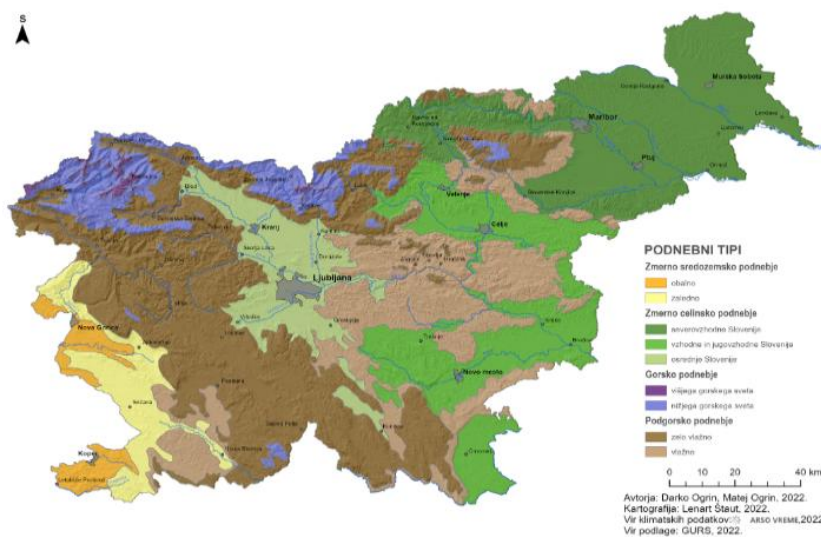
Zemljevid, s katerim si učitelj pomaga, je na Sliki 1 (Zemljevid podnebnih tipov).

Slika 1: Zemljevid podnebnih tipov

Zemljevid na Sliki 2 (Zemljevid podnebnih tipov – podrobno) prikazuje podrobno členitev štirih osnovnih tipov podnebnij v Sloveniji, toda te klasifikacije učitelj v osnovnošolskem programu ne uporablja.

Slika 2: Zemljevid podnebnih tipov – podrobno

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko napišejo in narišejo vremensko napoved.

Na spletnem mestu YouTube si lahko ogledajo izobraževalni film, ki je namenjen popularizaciji poznavanja termina vreme (https://www.youtube.com/watch?v=j94nF_VNYjA).

Učitelj si lahko pri opazovanju vremenskega dogajanja in ustvarjanju zaslonских slik ali animacij pomaga s spletno stranjo <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8d8gqvt> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8d8gqvt>)

Udeleženci se lahko preizkusijo v vlogi vremenoslovcev in ob vremenskih zemljevidih napovedo vreme za naslednji dan. S tem se urijo v branju in interpretaciji vremenskih zemljevidov.

Predlagamo, da učitelj razlaga aktualne vremenske pojave v pokrajini (npr. megla, inverzija ...) in udeležencem na preprost način razloži, zakaj je nastal posamezni pojav.

Udeleženci lahko izdelajo svoj klimogram ob pomoči IZDELAVA KLIMOGRAMA (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hsyynp6>).

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » vremenski zemljevid: LUM.

VODOVJE SLOVENIJE

CILJI

Udeleženec:

○: s pomočjo zemljevida prepozna večje slovenske reke in jezera ter sklepa o njihovem pomenu;

○: spozna pomen podzemnih voda za oskrbo prebivalstva;

SC (2.1.3.1)

○: ozavesti pomen trajnostnega upravljanja z vodnimi viri.

SC (2.2.1.1 | 2.4.3.1 | 3.3.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» na zemljevidu Slovenije pokaže in imenuje določene večje slovenske reke in jezera;

» z izbranimi primeri razloži nastanek jezer;

» ovrednoti pomen podzemnih voda za oskrbo prebivalstva;

» opiše značilnosti slovenskega morja.

TERMINI

○ reka ○ porečje ○ naravno jezero ○ ledeniško jezero ○ presihajoče jezero ○ akumulacijsko jezero ○ podzemna voda

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj pri interpretaciji hidrogramov udeleženca navaja na branje podatkov in opisovanje nihanja vode. Udeležence lahko seznanji z imenovanji posameznih rečnih režimov ter jih uri, kako se jih prepozna prek hidrograma, a tega ne ocenjuje.

Učitelj se lahko nasloni tudi na predznanje, ki so ga udeleženci usvojili pri predmetu naravoslovje pri skupini ciljev Vodni ekosistemi.

Priporočene dejavnosti

Priporočamo, da si udeleženci ogledajo videoposnetke, npr.

<https://www.youtube.com/watch?v=GtQlowLErU>, Živeti s poplavami -film o poplavni ogroženosti
(<https://www.youtube.com/watch?v=xJlwrZ7iby8>).

Svetujemo tudi ogled dokumentarnega filma Ena za reko: Zgodba Save,

<https://balkanriverdefence.org/zgodba-save/>

Z udeleženci lahko naredimo plakat o ponovni rabi vode oz. o reciklirani vodi.

ZAVAROVANA OBMOČJA SLOVENIJE

CILJI

Udeleženec:

O: ozavešča pomembnost ohranjanja okolja za trajnostni razvoj družbe;

SC (2.3.1.2 | 2.1.3.1)

O: izpostavi pomen Triglavskega narodnega parka za Slovenijo;

SC (2.2.1.1)

I: *spoznava zavarovana območja v domači pokrajini.*

SC (2.1.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» opiše primere prizadevanj in ukrepov za ohranjanje naravne in kulturne dediščine.

TERMINI

◦ zavarovano območje ◦ narodni park

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

» zavarovana območja: BIO.

DRUŽBENO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Družbenogeografske značilnosti Slovenije zajemajo spoznavanje družbenih sestavin, ki so ključne za razumevanje značilnosti slovenskega geografskega okolja. Tema obsega skupino ciljev Prebivalstvo in poselitev, Gospodarstvo, Naravne nesreče in Degradacija prostora. Namen teme je, da udeleženci družbenogeografske značilnosti povezujejo med seboj, hkrati pa jih navezujejo tudi na naravnogeografske značilnosti, ki so izpostavljene v temi Naravnogeografske značilnosti Slovenije. Udeleženci ob grafih in preglednicah razumejo problematiko staranja prebivalstva, poglobljeno raziskujejo in vrednotijo razvoj gospodarskih dejavnosti ter spoznavajo naravne nesreče, ki pomembno vplivajo na pokrajino, ter predlagajo rešitve za izboljšanje stanja v domači pokrajini. Na koncu pa na podlagi skupine ciljev Degradacija prostora na izbranih primerih presojujejo vpliv človekovih posegov v okolje. Udeleženci prek celotne teme razvijajo vrednote, ki prispevajo k zanimanju za družbene potrebe in reševanju skupnih trajnostnih prostorskih vprašanj.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Pri skupini ciljev Prebivalstvo in poselitev je določen seznam večjih mest za minimalni standard znanja:

- » **Alpske pokrajine:** Kranjska Gora, Jesenice, Bovec;
- » **Predalpske pokrajine:** Bled, Kranj, Ljubljana, Celje, Velenje;
- » **Obsredozemske pokrajine:** Portorož, Izola, Piran, Koper, Nova Gorica, Ilirska Bistrica;
- » **Obpanonske pokrajine:** Maribor, Murska Sobota, Ptuj, Novo mesto, Krško, Lendava;
- » **Dinarskokraške pokrajine:** Postojna, Cerknica, Kočevje, Metlika, Črnomelj.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav sta le ponekod izpostavljena, umeščata celostno v to temo.

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » aktivnem državljanstvu, kjer udeleženec privzema odnos do človekovih pravic, razvija večšine etične refleksije, državljanske države in kritičnega mišljenja;
- » posebljanju vrednot trajnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » sprejemanju kompleksnosti v trajnosti, kjer udeleženec prepozna in razume kompleksne medsebojne povezave med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi sistemi;
- » zamišljanju trajnostnih prihodnosti, kjer udeleženec razvija sposobnost vizualizacije in načrtovanja trajnostnih rešitev za prihodnje izzive;
- » ukrepanju za trajnost, kjer udeleženec aktivno sodeluje pri izvajanju trajnostnih praks in politik ali njihovi simulaciji, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju;
- » iskanju in vrednotenju zamisli, odkrivanju priložnosti, ustvarjalnosti ter etičnem in trajnostnem razmišljanju, kar udeleženec udejanja ob podpori učitelja ob izbranem učnem izzivu;
- » motivaciji, kar udeleženec udejanja ob podpori učitelja z raznolikimi dejavnostmi za reševanje izbranih nalog;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in upravljanjem, obvladovanjem nepredvidenih situacij, sodelovanjem in izkustvenim učenjem;
- » telesni dobrobiti, kjer udeleženec spozna in udejanja pravilno prehrano, gibanje, sprostitev;
- » socialni dobrobiti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju.

(SC (1.2.1.1)) (SC (1.2.1.5)) (SC (1.1.2.2)) (SC (1.2.3.1)) (SC (2.1.2.1)) (SC (2.2.1.2)) (SC (2.1.3.1)) (SC (2.2.1.1)) (SC (2.3.1.1)) (SC (2.3.1.2)) (SC (2.3.3.1)) (SC (3.2.2.3)) (SC (3.3.5.3)) (SC (5.1.2.1)) (SC (5.1.3.1)) (SC (5.2.4.1)) (SC (5.2.5.3))

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

PREBIVALSTVO IN POSELITEV SLOVENIJE

CILJI

Udeleženec:

- : opisuje naravno gibanje prebivalstva in posamezne ključne izzive, povezane s prebivalstvom;
- : razume pojme rodnost, smrtnost in naravni prirast;
- SC (1.1.2.2)
- : se seznani z izobrazbeno strukturo prebivalstva in razpravlja o pomenu izobrazbe za razvoj družbe;
- : s pomočjo zemljevida prepoznava območja, kjer živijo narodne manjšine v Sloveniji;
- : s pomočjo zemljevida prepoznava območja, kjer so Slovenci opredeljeni kot narodna manjšina;
- : opisuje selitveno gibanje prebivalstva;
- : s pomočjo zemljevida opredeli območja, kjer živijo Slovenci zunaj meja Slovenije;
- : razlikuje med mestnim in podeželskim naseljem;
- : spoznava osnovne značilnosti urbanizacije in suburbanizacije v Sloveniji.
- SC (2.1.3.1 | 1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » razloži osnovne značilnosti naravnega gibanja prebivalstva Slovenije;
- » **razloži pojme rodnost, smrtnost in naravni prirast;**
- » ovrednoti problematiko staranja prebivalstva;
- » **na zemljevidu pokaže območja v Sloveniji, kjer živijo narodne manjšine;**
- » **na zemljevidu pokaže območja, kjer živi slovenska narodna manjšina;**
- » razloži vzroke in posledice selitev;
- » s pomočjo zemljevida opiše značilnosti priseljevanja in odseljevanja v Sloveniji;
- » **na zemljevidu pokaže in imenuje določena večja mesta;**

- » na primeru pojasni razliko med mestnim in podeželskim naseljem;
- » s primeri pojasni vzroke in posledice urbanizacije in suburbanizacije v Sloveniji.

TERMINI

- naravno gibanje prebivalstva
- rodnost
- smrtnost
- naravni prirast
- selitev ali migracija
- izseljenec
- priseljenec
- narodna manjšina
- mestno naselje
- podeželsko naselje
- urbanizacija
- suburbanizacija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj navezuje na predznanje udeležencev iz skupine ciljev Prebivalstvo in poselitve (sveta) in Izzivi prebivalstva Evrope.

Učitelj naj aktualizira selitve tudi na primeru trenutnih najbolj prepoznanih slovenskih migrantov (npr. športniki).

Priporočene dejavnosti

Učitelj skupaj z udeleženci pregleda spletno stran <https://www.stat.si/StatWeb/> (Področja: Prebivalstvo) in udeležencem pokaže, kaj vse ta stran ponuja.

Učitelj z udeleženci lahko analizira osnovne podatke, prikazane na spletni strani <https://www.stat.si/StatWeb/> (Prebivalci Slovenije, Naravni prirast, Selitveni prirast, Skupni prirast, Gostota prebivalstva).

Udeleženci lahko dobijo nalogo, da v podatkovni bazi SiStat poiščejo različne podatke o prebivalstvu domačega kraja: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3dvtxx6>.

Na spletni strani ZRSZ lahko udeleženci spremljajo aktualne podatke o zaposlenosti. Udeleženci lahko naredijo svoj nadaljnji načrt izobraževanja, s katerim prikažejo pot do zelenega poklica.

Udeleženci spoznajo prebivalstveno piramido na podlagi podatkov Stat.si (stat.si/StatWeb/Population/Pyramid), kjer spoznajo tudi spreminjanje demografskih režimov v Sloveniji. Prav tako lahko na podlagi podatkov preračunajo različne deleže.

Učitelj si lahko z udeleženci ogleda prispevek o zdravstvenem stanju Slovencev po občinah (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kj5so5c>), hkrati pa tudi podatke iz evropskega atlasa kakovosti življenja v Sloveniji na Atlas on Quality of Life in Slovenia | ESPON (<https://archive.espon.eu/quality-life-atlas>). (<https://archive.espon.eu/quality-life-atlas>).

Učitelj lahko predvaja posnetke s spletne strani <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/if9manb> (Globalna vas), prek katere spoznavajo Slovence, ki živijo zunaj meja Slovenije. Spoznavajo vzroke selitev in življenje Slovencev v drugih državah.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » narodne manjšine: DKE, SLJ, ZGO;
- » migracije: ZGO.

GOSPODARSTVO SLOVENIJE

CILJI

Udeleženec:

○: razlikuje skupine gospodarskih dejavnosti;

SC (1.1.2.2)

○: spoznava trenutni gospodarski položaj države;

○: utemeljuje dejavnike, ki vplivajo na razvoj posamezne kmetijske panoge na določenem območju Slovenije;

○: krepi zavedanje o pomenu kmetijstva za ohranjanje kulturne pokrajine, poselitve in prehranske samooskrbe;

SC (2.1.3.1 | 2.2.1.1 | 2.3.1.1 | 3.2.2.3)

I: vrednoti pomen in raziskuje možnosti kmetijstva v lokalnem okolju;

SC (1.2.3.1)

○: razume vlogo naravnih virov za gospodarstvo ter sklepa o pomenu trajnostnega ravnanja z njimi;

SC (2.2.1.1 | 2.3.1.2 | 3.3.5.3)

○: razlikuje pogoje za razmestitev industrije v Sloveniji;

○: vrednoti pomen prometa za prebivalstvo, gospodarstvo in okolje;

SC (2.1.3.1 | 2.2.1.1)

○: s pomočjo različnih virov sklepa, katera so najpomembnejša turistična območja v Sloveniji;

○: vrednoti priložnosti in nevarnosti razvoja turizma na izbranem območju;

SC (2.2.1.1 | 2.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» našteje poklice, ki so povezani s posamezno skupino gospodarskih dejavnosti;

» ovrednoti pomen kmetijstva;

» s pomočjo zemljevida našteje energijske vire v Sloveniji in ovrednoti pomen energije za človeka in družbo;

» ovrednoti pomen industrije;

» opiše prednosti in pomanjkljivosti posamezne vrste prometa;

- » na zemljevidu pokaže najpomembnejše prometne povezave v Sloveniji;
- » razloži pomen storitvenih dejavnosti za družbo;
- » ovrednoti vplive turizma na družbo in okolje.

TERMINI

- primarna dejavnost
- sekundarna dejavnost
- terciarna dejavnost
- prehranska samooskrba
- industrija visoke tehnologije
- hidroelektrarna
- jedrska elektrarna
- termoelektrarna
- vetrna elektrarna
- sončna elektrarna
- prometna prehodnost

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj navezuje znanje na že usvojeno strokovno terminologijo pri skupinah ciljev Izzivi v gospodarstvu Evrope in Gospodarstvo (svet).

Učitelj se usmeri na tri skupine gospodarskih dejavnosti, in sicer:

- » primarne dejavnosti: vključujejo gospodarske dejavnosti v zvezi s pridobivanjem naravnih virov, kot so kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo;
- » sekundarne dejavnosti: vključujejo industrijske (predelovalne, proizvodne) dejavnosti, rudarstvo, gradbeništvo in energetiko;
- » terciarne dejavnosti: obsegajo v glavnem nematerialne storitvene in druge dejavnosti, kot so trgovina, turizem, promet, bančništvo, NVO, zdravstvo, šolstvo, javna uprava in druge.

Učitelju bo pri uvrščanju gospodarskih dejavnosti pomagal vir klasifikacije SKD:

<https://www.stat.si/doc/pub/skd.pdf>

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko v razred prinese različne izdelke. Udeleženci ugotavljajo, v okviru katerih gospodarskih dejavnosti so izdelki nastali in prišli do njih. Udeleženci lahko izdelajo turistični prospekt ali promocijski videoposnetek domačega kraja.

Učitelj lahko udeležence spodbudi v igro vlog, debato ali *za in proti*. Učitelj si lahko za temo izbere npr. postavitve turističnega kompleksa v neko območje, ki ga udeleženci dobro poznajo; postavitve hidroelektrarne/vetrne elektrarne ali katere druge vrste elektrarne v prostor itd.

Udeleženci lahko izdelajo nalogo/razvijajo idejo, kjer z znanjem, ki so ga usvojili pri predmetu DKE, razmišljajo o ustanovitvi podjetja v svojem lokalnem okolju, ki bi bilo najprimernejše glede na lokalno specifiko (katera podjetja so že v okolju, kdo so potencialni kupci, prostorska umestitev ipd.).

Učitelj naj v svojo razlago vključi tudi podatke o revščini v Sloveniji

<https://www.stat.si/statweb/News/Index/12690> in <https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/spdffj1>

Učitelj si z udeleženci lahko ogleda podatke o turizmu <https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/ubj994j>, <https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/1b1wlcj> ter jih primerja med seboj.

Obiščejo bližnjo kmetijo in se seznanijo s pomenom kmetijstva in lokalno pridelane hrane.

V domačem hladilniku naredijo popis "Od kod prihaja hrana iz našega hladilnika?" in ozaveščajo pomen lokalno pridelane hrane.

Učitelj udeležence spodbudi, da si doma ali v organizaciji za izobraževanje odraslih postavijo vrt (vertikalno gredo, vrtiček v loncu) in med šolskim letom sami pridelajo en pridelek. Dejavnost navežejo na pomen lokalno pridelane hrane.

Udeleženci obiščejo najbližjo tržnico in opravijo raziskavo pri enem prodajalcu, od kod pridobiva pridelke, ki jih prodaja. Udeleženci izračunajo poti, ki so jih pripotovali pridelki, da smo jih dobili v svoje hladilnike. Obiščejo center ponovne uporabe in spoznajo pomen obnove izdelkov in njihove ponovne uporabe.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » potrošništvo, blaginja: ZGO, DKE;
- » razvoj gospodarstva skozi čas na slovenskem prostoru: ZGO;
- » tržno gospodarstvo: ZGO, DKE.

NARAVNE NESREČE V SLOVENIJI

CILJI

Udeleženec:

- s pomočjo različnih virov spozna pogoste naravne nesreče, ki lahko prizadenejo Slovenijo;
 - izbere in raziskuje vsaj eno izmed velikih naravnih nesreč, ki je prizadela Slovenijo;
 - s pomočjo različnih virov pridobiva informacije o eni naravni nesreči iz domače pokrajine.
- SC** (2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » **našteje, katere naravne nesreče v Sloveniji močno vplivajo na pokrajino in človeka;**
- » **razloži vzroke in posledice poplav, požarov in suše** ter predlaga ustrezne rešitve za njihovo preprečevanje.

TERMINI

- poplava
- požar
- suša
- vetrolom
- snegolom
- žled
- plaz (zemeljski in snežni)
- potres

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Učitelj naj se navezuje na predznanje o podnebnih spremembah. Učitelj lahko omeni tudi visoko plimo ter lubadarja. Ključno je, da učinke naravnih nesreč povezuje z neustreznimi posegi oz. ravnanjem človeka v pokrajini.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci ob Atlasu naravnih nesreč (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j6trz5f>) iščejo naravne nesreče na določenem območju.

Udeleženci lahko ob časopisnih in drugih virih raziskujejo o naravnih nesrečah v Sloveniji. Odkrivajo, kje so se zgodile, zakaj. Pri tem uporabljajo zemljevid. Udeleženci lahko raziskujejo naravne nesreče tudi samo v svoji domači pokrajini. Raziskujejo vzroke in posledice posamezne naravne nesreče.

Učitelj udeležence lahko seznani tudi s tem, kako ravnati pri posamezni naravni nesreči.

Udeleženci lahko izdelajo preprosta navodila: <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/I06o0g8>

Poplave, predvsem hudourniške, lahko učitelj prikaže s peskovnikom – oblikuje rečno strugo in na podlagi prikazanega udeleženci sklepajo o razsežnosti poplav ter hkrati o pomembnosti nenaseljene poplavne ravnice.

Udeleženci lahko opravijo intervju z osebo, ki jo je že doletela kakšna naravna nesreča. Prek zgodbe spoznavajo posledice naravne nesreče in soočanje z naravno nesrečo. Intervju lahko napišejo v obliki zgodbe.

DEGRADACIJA PROSTORA V SLOVENIJI

CILJI

Udeleženec:

○: presoja vzroke in posledice degradacije prostora;

● SC (2.4.3.1)

○: zavzema se za smotrno rabo prostora.

● SC (2.3.2.1 | 2.4.1.1 | 3.3.5.3 | 5.1.2.2 | 5.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» pojasni, kaj je degradacija prostora, in našteje nekaj primerov iz Slovenije;

» *prepozna primere degradacije prostora v domači pokrajini in predlaga ustrezne rešitve za izboljšanje stanja.*

TERMINI

○ degradacija prostora ○ invazivna vrsta

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Degradirana območja (ali funkcionalno razvrednotena območja) so lahko propadli industrijski obrati, gramoznice, opuščene gradbene jame, opuščeni gradbeni projekti, bivalni prostori, industrijske cone/objekti, divja odlagališča.

Učitelj si za uresničevanje ciljev lahko pomaga z virom: Lampič, B., Kikec, T. (2019).

Funkcionalno razvrednoten prostor – razmere v Sloveniji in možnost vključevanja vsebine v osnovno- in srednješolsko izobraževanje. *Geografija v šoli*, 27(2).

<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/wuy6wh1>

Učitelj se lahko nasloni tudi na predznanje, ki so ga udeleženci usvojili pri predmetu naravoslovje pri skupini ciljev Rast in razvoj človeške populacije zahteva vedno več energije in snovi iz okolja, kar vpliva na degradacijo okolja.

Priporočene dejavnosti

Udeleženci lahko poiščejo časopisne članke na temo divjih odlagališč ali pa spremljajo dnevne informativne oddaje. Z vsebino vidnega oz. prebranega seznanijo sošolce. Lahko dodajo tudi posnetek o divjih odlagališčih, ki je na rtv356 (<https://365.rtvsllo.si/arhiv/dnevnik/174467633>).

S pomočjo terenskega dela lahko v domačem kraju naredijo popis degradiranih območij in predlagajo morebitne rešitve oziroma izboljšave.

V domačem kraju si izberejo prostor, ki je funkcionalno razvrednoten, in predlagajo možnosti za boljše, trajnostno koriščenje prostora in se z idejo, rešitvijo morebiti povežejo na lokalni ravni z ustreznimi ustanovami.

NARAVNOGEOGRAFSKE POKRAJINE SLOVENIJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema Naravnogeografske pokrajine Slovenije obsega skupino ciljev Izzivi posamezne naravnogeografske pokrajine Slovenije. Namen teme je, da udeleženci povežejo vse svoje do zdaj usvojeno znanje v celoto, a hkrati razlikujejo med posameznimi naravnogeografskimi pokrajinami. V nadaljevanju pa raziskujejo aktualne izzive, ki so ključni in prepoznavni za posamezno pokrajino Slovenije.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji področja Trajnostni razvoj s poudarkom na:

- » posebljanju vrednot trajnosti, kjer učenec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » sprejemanju kompleksnosti v trajnosti, kjer udeleženec prepozna in razume kompleksne medsebojne povezave med okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi sistemi.

(SC (2.1.3.1)) (SC (2.2.1.1)) (SC (2.2.2.1))

Skupna cilja na popodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljena, umeščata tudi v to temo.

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

IZZIVI POSAMEZNE NARAVNOGEOGRAFSKE POKRAJINE SLOVENIJE

CILJI

Udeleženec:

- : s pomočjo zemljevida in drugih virov prepozna tipične značilnosti posamezne naravnogeografske pokrajine in jih med seboj primerja; **SC** (2.1.3.1)
- : s pomočjo različnih virov raziskuje aktualne in ključne izzive posameznih naravnogeografskih pokrajin. **SC** (2.1.3.1 | 2.2.1.1 | 2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » s pomočjo zemljevida opiše vsaj dve naravnogeografski pokrajini Slovenije in ju med seboj primerja glede na naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti;
- » analizira aktualne izzive posameznih naravnogeografskih pokrajin.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Svetujemo, da učitelj pri aktualnih izzivih najprej začne z naravnogeografsko pokrajino, kjer je izobraževalna ustanova.

Predlagamo nekaj vsebinskih usmeritev učitelju, ki si jih, glede na aktualnost, prilagodi:

- » zavarovana območja in turizem;
- » onesnaževanje;
- » visoka/najvišja cena nepremičnin in življenja, nasprotje interesov med najboljšimi kmetijskimi zemljišči v državi in širjenjem naselij ter gradnjo novih cest;
- » oddaljenost, izseljevanje ... (kazalniki);
- » kraške oblike in onesnaževanje;
- » Luka Koper in nasprotje interesov s turizmom in kmetijstvom;
- » iskanje priložnosti za življenje in gospodarski razvoj v posamezni pokrajini.

Priporočene dejavnosti

Za uvodno dejavnost lahko udeleženci prinesejo fotografije s svojih izletov po Sloveniji. Fotografije razvrstijo glede na pokrajine in jih umestijo v zemljevid Slovenije ter utemeljijo svoje odločitve. Dejavnost je primerna za usvajanje minimalnih standardov.

Učitelj izpostavi aktualni problem v pokrajini. Udeleženci prevzamejo vloge različnih akterjev (npr. lokalni kmet, turistični delavec, okoljevarstvenik) v določeni pokrajini. Poiščejo podatke, ki so relevantni za osebo, ki jo predstavljajo. Razpravljajo o aktualnem izzivu in skušajo najti skupno rešitev. Ob tem se razvijajo veščine debatiranja.

Učitelj in udeleženci sledijo novicam v lokalnih medijih in razpravljajo o izzivih v domači pokrajini.

Udeleženci pripravijo svoj časopis, v katerem izpostavijo posebnosti in izzive domače oziroma lokalne pokrajine.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE

III

OBVEZNO

OPIS TEME

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Vključuje individualno ali skupinsko raziskovanje, ki se začne z geografskimi vprašanji in nadaljuje prek zbiranja, vrednotenja, analize in interpretacije informacij do razvoja zaključkov in predlogov za ukrepe. Raziskovanje se razlikuje po obsegu in geografskem kontekstu. Učne ure, v katerih bodo udeleženci razvijali veščine, predvsem pa odnos do opazovane pokrajine, učitelji načrtujejo v obliki terenskega dela v pokrajini in/ali na interdisciplinarni strokovni ekskurziji.

Geografske veščine so tehnike, ki jih geografi uporabljajo tako pri terenskem delu kot pri pouku. Udeleženci se naučijo kritično razmišljati o metodah, ki se uporabljajo za pridobivanje, predstavljanje, analizo in interpretacijo informacij ter posredovanje ugotovitev.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj cilje te teme lahko uresniči v enem dnevu na interdisciplinarni strokovni ekskurziji, ali pa cilje poljubno umesti v druge teme učnega načrta za tretje vzgojno-izobraževalno obdobje. Ključno je, da izvede pedagoške ure v obliki terenskega dela v pokrajini. Kako bodo te ure razporejene v šolskem letu, učitelj opredeli v svoji letni delovni pripravi.

Učitelj naj udeležence vseskozi navaja na slovnično pravilen zapis in uporabo geografskih terminov. Prav tako naj jih uri v geografskem izražanju, tj. v opisovanju, razlaganju, pojasnjevanju, sklepanju in utemeljevanju. Učitelj naj bo pozoren na to, da razlaganje, pojasnjevanje in utemeljevanje zahtevajo vzročno-posledično mišljenje. Uri jih tudi v opazovanju in opisovanju sestavin in procesov v pokrajini.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Skupna cilja na podpodročju Strokovni jezik (udeleženec se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije, tj. učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav, ter se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika) se, čeprav nista izpostavljeni, umeščata tudi v to temo.

V tej temi so v cilje umeščeni skupni cilji s področij Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Podjetnost ter Zdravje in dobrobit s poudarkom na:

- » telesni dobrobiti, kjer udeleženec spozna in udejanja pravilno gibanje, sprostitev;
- » socialni dobrobiti, kjer se udeleženec zaveda lastnega vedenja v skupinah, raznolikosti družbenih skupin, razvija komunikacijske spretnosti, se uri v sodelovanju in reševanju konfliktov, empatiji in prosocialnem vedenju;
- » posebljanju vrednot trajnostnosti, kjer udeleženec gradi razumevanje in sprejemanje vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj, kot so varstvo narave, pravičnost in odgovornost;
- » dejanjih za doseg ciljev ali zelene prihodnosti, kar udeleženec udejanja s prevzemanjem pobude, načrtovanjem in upravljanjem, obvladovanjem nepredvidenih situacij, sodelovanjem in izkustvenim učenjem;
- » zamišljanju trajnostnih prihodnosti, kjer udeleženec razvija sposobnost vizualizacije in načrtovanja trajnostnih rešitev za prihodnje izzive;
- » ukrepanju za trajnostnost, kjer se udeleženec zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni.

(SC (2.4.2.1)) (SC (2.1.3.1)) (SC (2.4.1.1)) (SC (2.3.3.1)) (SC (3.2.1.3)) (SC (3.3.3.2)) (SC (5.3.5.2))

Predlagane dejavnosti za uresničevanje skupnih ciljev so praviloma vključene v poglavje Didaktična priporočila za skupino ciljev.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE III

CILJI

Udeleženec:

- : se uri v geografskem opazovanju in raziskovanju v izbrani pokrajini;
 - : pri geografskem raziskovanju uporablja različne pripomočke in aplikacije;
 - : s pomočjo različnih virov zbira informacije;
 - : razvija pozitivna čustva do Slovenije ter do njene naravne in kulturne dediščine.
- (SC (2.1.3.1))

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » predstavi rezultate geografskega raziskovanja pokrajine;
- » **se orientira in interpretira geografske značilnosti pokrajine;**
- » interpretira in vrednoti podatke, pridobljene z različnih virov;
- » **uporabi metode geografskega raziskovanja.**

TERMINI

- opazovanje
- orientacija
- merjenje
- kartiranje
- intervju
- analiza prednosti in slabosti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Temi je namenjenih 5 pedagoških ur.

Geografsko raziskovanje je proces, s katerim udeleženci neposredno v pokrajini spoznavajo in poglobljajo celovito razumevanje sveta. Glavni in najpomembnejši namen je, da se udeleženci preizkusijo v osnovnih metodah geografskega raziskovanja pokrajine, s čimer spoznajo naravo geografovega dela. Udeleženci v tej skupini ciljev čim bolj neposredno in celostno dojamejo pokrajino kot rezultat součinkovanja pokrajinskih sestavin in značilnosti, njene ekološke omejitve in pomen preudarne rabe pokrajine. Poudarek je na izkustvenem učenju. Udeleženci raziskujejo na terenu, na prostem. Z metodo neposrednega opazovanja v okviru preučevanja je smiselno izbrati tolikšno območje, ki ga učenci lahko neposredno opazujejo.

Udeležence predvsem uvajamo v geografsko opazovanje, jih usmerjamo na tiste pojave, ki nam v pokrajini največ povedo in ob katerih lahko sklepamo na manj vidne pojave, procese. Udeleženci pridobijo teoretično osnovo, s katero povežejo in razložijo ugotovitve, saj se šele s tem posamezne izkušnje spremenijo v uporabno znanje.

Namen terenskega dela je, da udeleženci:

- » samostojno opazujejo pokrajinsko sestavino, jo opišejo;
- » razložijo pokrajino kot rezultat součinkovanja vseh pokrajinskih sestavin in značilnosti;
- » razložijo spremembe posamezne sestavine v pokrajini in njihovo soodvisnost;
- » pojasnijo razlike med posameznimi območji pokrajine;
- » se urijo v uporabi različnih prostorskih tehnologij, s katerimi merijo različne kazalnike;
- » se urijo v komuniciranju z uporabo ustreznega geografskega besedišča;

- » razvijajo kritično geografsko razmišljanje;
- » razvijajo sposobnost za osnovno preučevanje in raziskovanje pokrajine (lokalne, regionalne) ter sposobnost za vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
- » razlikujejo odgovorno in neodgovorno ravnanje;
- » se urijo v uporabi besednih, količinskih in simboličnih podatkov, kot so besedila, slike, grafi, tabele, diagrami in zemljevidi (kartografska, numerična in funkcionalna pismenost);
- » se urijo v komuniciranju z uporabo ustreznega geografskega besedišča;
- » razvijajo komunikacijske, socialne, miselne in praktične veščine za raziskovanje geografskih pojavov in procesov;
- » kritično geografsko razmišljajo (zaznajo ključne geografske probleme in poiščejo vzročno-posledično sovpilvanje naravnih in družbenih procesov v pokrajini);
- » vrednotijo protislovja v okolju (lokalnem, regionalnem, planetarnem) sodobnega sveta, obenem pa se usposablajo za prepoznavanje nujnosti trajnostnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije;
- » povezujejo različne vidike izobraževanja, na primer spoznavni, čustveni, etični, estetski in motorični;
- » se usposobijo za reševanje lokalnih in regionalnih vprašanj po načelih soodgovornega trajnostnega razvoja.

Osnovna priporočila za geografsko raziskovanje

Vsak učitelj ga opravi na način, ki je izvedljiv (finančno, organizacijsko, izvedbeno). Realizira se lahko kot samostojni terenski dan, lahko je vključeno v dneve dejavnosti ali v ekskurzijo, lahko pa se izvede kot več med seboj ločenih posameznih ur. Učitelj lahko geografsko raziskovanje vključi v učni proces tudi tako, da izvede del učne ure na terenu, s čimer poskrbi za svoje in za zdravje udeležencev. Kako bodo te ure razporejene v šolskem letu, učitelj opredeli v svoji letni delovni pripravi.

Vsebine geografskega raziskovanja si izbere učitelj sam glede na lastne zmožnosti (izvedbene in finančne). Praviloma se vsebine navezujejo na cilje in standarde v tekočem letu razreda, ni pa nujno. Prav tako je priporočljivo, da se metode in načini izvedbe razlikujejo med vsemi štirimi leti, da udeleženci spoznajo kar največjo paleto različnih metod geografskega raziskovanja.

Na primer: orientacijo s kompasom v naravi je najbolj logično izvesti v 6. razredu, ko se te vsebine obravnavajo pri pouku ter se pri raziskovanju praktično nadgradijo v pokrajini. Vendar pa se lahko izvede tudi v višjih razredih, v bolj naprednih oblikah, z digitalnimi in drugimi orodji. Lahko se izvede tudi dvakrat, prvič osnovno in drugič kasneje bolj napredno. Vsakič pa je treba poudariti, v katerih poklicih in zakaj so takšna znanja nujno potrebna in kakšna je pri tem vloga geografije.

Način ocenjevanja si izbere učitelj sam, bodisi so standardi znanja vključeni pri pisnem ali ustnem ocenjevanju znanja bodisi kot izdelek, ki ga udeleženec pripravi v šoli. Kriterije za ocenjevanje si postavi vsak učitelj sam.

Priporočene dejavnosti

Kakor je bilo navedeno predhodno, so ideje in predlogi neposredno povezani s cilji in standardi posameznega razreda, vendar se lahko poljubno izvedejo v katerem koli razredu. Vsi predlogi se lahko izvedejo v neposredni bližini šole, v domačem naselju ali kraju, ki ga obišejo med strokovno ekskurzijo.

Orientacija na zemljevidu

- » S pomočjo zemljevida in kompasa določijo strani neba, objekte in pojave v naravi. Npr. uporaba zemljevida v pokrajini tako, da brez kompasa, le ob pomoči tistega, kar udeleženec vidi okoli sebe, pravilno orientira zemljevid ali poišče točko stojišča na zemljevidu, stavbam določa stranice in lego glede na strani neba, npr. severna stena, podolgovata stavba, ki leži v smeri zahod-vzhod; prepozna reliefne oblike, ki jih vidi pred sabo v bližini ali v daljavi, riše skico površja ali izdeluje preprost zemljevid pokrajine, v pokrajini prepozna vodne vire in na njih vezano izrazoslovje, npr. loči med reko, potokom, izviro, izlivom, določi levi/desni breg reke, levi/desni pritok, opazuje ekosistemski pomen vode v pokrajini in opazuje njeno onesnaženje ipd.
- » Se gibljejo v izbrani smeri (lov na zaklad).
- » Posredno določanje severa in ugotavljanje nezanesljivosti metod.
- » Orientacijo lahko učitelj nadgradi z digitalnimi pripomočki in aplikacijami z zemljevidi. Udeleženci spoznajo beleženje lastne lokacije (GPS/GNSS), digitalne zemljevide (in njihove nastavitve), iskanje in brskanje po digitalnih zemljevidih, pridobivanje dodatnih informacij, znajo uporabljati digitalno navigacijo itd.
- » S pomočjo tematskih zemljevidov (tiskanih in digitalnih) spoznavajo lastnosti in pojave v pokrajini, ki jih je na prvi pogled težje prepoznati (npr. geološka karta).
- » Iskanje konfluenc s pomočjo Uporabne geografije (razlaga sistema poldnevnikov in vzporednikov).
- » Učitelj s pomočjo aplikacije Actionbound pripravi orientacijski pohod v lokalnem okolju.

Zgradba Zemlje in tektonika

- » Obiski rudnikov in drugih nahajališč naravnih virov (kamnolomi, gramoznice itd.), Vulkanije, Geološkega zavoda, Dovžanove soteske razstave mineralov itd., kjer se udeleženci spoznajo z raziskovanjem kamnin, in procesov, ki so oblikovali in/ali še oblikujejo Zemljino površje.

- » V pokrajini s pomočjo (poenostavljenega) geološkega zemljevida (npr. na Uporabni geografiji) in aplikacije Kamencheck poiščejo in prepoznajo kamnine in skušajo razložiti, kako to vpliva na pokrajino in njene sestavine.
- » Naravni viri
 - » V okolici organizacije za izobraževanje odraslih poiščejo in kartirajo lokacije, kjer so v preteklosti (ali še danes) izkoriščali naravne vire. Skušajo odkriti, čemu je bilo opuščeno.
 - » Poseben poudarek naj bo na obnovljivih naravnih virih. Kje jih izkoriščajo, kako, možnosti za dodatno koriščenje. Kako je s tem opremljena organizacija za izobraževanje odraslih?

Razčlenjenost in razgibanost Zemljinega površja

V katerem koli delu pokrajine lahko z opazovanjem, kartiranjem, risanjem skic itd. prepoznajo različne osnovne reliefne oblike ter razgibanost/nerazgibanost površja ter povežejo z nekaterimi procesi (npr. vodotoki) in življenjem človeka in njegovimi prilagoditvami (npr. kmetijstvo, rekreacija, turizem itd.).

Vodovje

- » Obisk Morske biološke postaje, ARSO itd., kjer se učenci spoznajo z raziskovanjem voda.
- » Popis in opis posameznih vodnih teles in virov (Uporabna geografija), merjenje osnovnih fizikalno- kemijskih parametrov kakovosti vode (uporaba različnih kovčkov, ki omogočajo preproste meritve in njihovo interpretacijo), obisk vodomernih postaj. Prepoznavanje in ugotavljanje pomena za naravo in človeka.
- » Prepoznavanje, iskanje, popis in kartiranje možnih onesnaževalcev vodnih teles. Ugotavljanje negativnega vpliva in posledic tako za vodno telo kot za ekosistem.

Podnebje in podnebne spremembe

- » Obisk ARSO ali najbližje meteorološke postaje oz. vremenske hišice. S tem spoznajo osnovne merjenja vremena in delo meteorologov, klimatologov in klimatogeografov.
- » Izdelava lastne vremenske hišice oziroma udeleženci sami beležijo vreme in opazujejo vremenske pojave. Opazovano skušajo povezati z vremenom in podnebjem.
- » Ugotavljanje in računanje ogljičnega odtisa organizacije za izobraževanje odraslih.
- » Iskanje in kartiranje dejavnosti, ki prispevajo k podnebnim spremembam, ter oblikovanje predlogov za izboljšavo. Opazujejo posledice poplav ali visoke plime (pogostost, intenzivnost), presahnitev vodnih virov.

Rastlinstvo

- » Obisk botaničnega vrta, gozdnih učnih poti, gozdarskega inštituta, kjer lahko spoznajo rastlinske vrste v naravi ter se učijo o prepoznavanju vrst, vplivih na ekosistem in delo gozdarjev in biogeografov idr.

- » S pomočjo slikovnih ključev/spletnih aplikacij skušajo prepoznati različne in pogoste rastlinske vrste in ugotoviti, zakaj prav te rastejo na določeni lokaciji (razlike med prisojno in osojno stranjo pobočja, ravnino in vzpetim delom, ob vodi in v določeni oddaljenosti). Ali obratno, na podlagi literature skušajo poiskati tiste (indikatorske) vrste, ki zelo očitno odražajo določene sestavine pokrajine. Na podlagi prepoznanih in najpogostejših vrst skušajo poimenovati rastlinsko obliko (kakšen gozd uspeva na določeni lokaciji).
- » Primerjajo biotsko pestrost (biodiverzitetu) v različnih delih naselja, pokrajine...
- » Iščejo in prepoznavajo užitne, zdravilne, strupene, zaščitene in druge rastlinske vrste.
- » Opazujejo in beležijo poškodovanost rastlinstva ter najti vzrok (onesnaževanje, bolezni, napadi škodljivcev itd.).
- » Opazujejo in kartirajo procese zaraščanja ali krčenja naravnega rastlinstva.
- » Kartiranje in prepoznavanje tujerodnih in invazivnih rastlinskih vrst (Uporabna geografija). Spoznavanje škodljivih učinkov. Izoblikovanje predlogov za odstranjevanje ali omejevanje. V pomoč je portal Uporabna geografija.
- » Tudi pri preučevanju prsti, si lahko pomagamo z različnimi kovčki, ki vsebujejo reagente za kemične analize prsti.

Prsti/tla

- » Obisk institucije, ker raziskujejo prsti/tla (CPVO, KIS, GOZDIS, Oddelek za geografijo), kjer spoznajo delo v laboratorijih, spoznajo ali opravijo osnovne analize v laboratoriju, delo pedologov in pedogeografov. Lahko se obišče tudi bližnjo kmetijo, kjer spoznajo vpliv kmetijstva na prsti, kako na kmetiji skrbijo za prsti, kakšne težave imajo in kakšne ukrepe izvajajo.
- » Terensko delo omogoča številne analize, meritve in opazovanja, na podlagi katerih spoznamo lastnosti prsti, posamezne procese in vplive na naravno rastlinstvo ali kulturne rastline. Predvsem je pomembno, da meritve ne počnemo zaradi meritev samih, ampak povezujemo z naravnimi dejavniki (zakaj so takšne lastnosti prsti). V pomoč je spletno mesto Uporabna geografija. Med primerna terenska merjenja lahko štejemo:
 - » Ogled in prepoznavanje horizontov in debeline prsti
 - » Barva
 - » Tekstura in skelet
 - » Struktura in obstojnost
 - » Organska snov in oblika
 - » Reakcija in delež karbonatov
 - » Prekoreninjenost, biološka aktivnost

- » Nabiranje vzorcev iz posameznih horizontov. Lahko se izdelata pomanjšani profil iz naravnega gradiva ali izris profila, ki ga pobarvamo s samimi prstmi.
- » Iskanje degradacijskih procesov (erozija, onesnaženje, prekrivanje in pozidava)

Kmetijstvo

- » S pomočjo spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo lokalne pridelovalce hrane in njihovo ponudbo.
- » Vzpostavitev ekovrta in delo na njem (lahko je povezano tudi z vsebinami kmetijstva in pridelave varne/lokalne hrane ...).

Poselitev in prebivalstvo

- » Obisk organizacije, ki se ukvarja z načrtovanjem prostora (občinske pisarne, razni inštituti ali biroji), ker spoznajo raziskovalne metode načrtovanja prostora ter spoznajo delo geografov in načrtovalcev.
- » V domačem kraju prepoznavajo in kartirajo območja (s potencialno) veliko/majhno gostoto prebivalstva/pozidave in najdejo vzroke za takšno stanje. Poiščejo območja in najdejo razloge, zakaj nekateri deli niso poseljeni.
- » V domačem kraju opazujejo in prepoznavajo razlike med različnimi deli naselja središče/obrobje, mestno/podeželsko.
- » S pomočjo spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o:
 - » lokalnih znamenitostih;
 - » predlogih za boljši kraj.

Promet

- » S pomočjo spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo in razpravljajo o:
 - » varni poti do organizacije za izobraževanje odraslih in nevarnih točkah;
 - » ovirah za gibalno ovirane.
- » Udeleženci lahko štejejo promet na različnih točkah okoli organizacije za izobraževanje odraslih in ugotavljajo vroče prometne točke, razloge za razlike ipd.

Gospodarstvo

- » Kartiranje in beleženje različnih dejavnosti s prepoznavanjem določenih delov naselij s posebnimi/prevladujočimi funkcijami: poselitev, storitev, proizvodnja itd. Primerjajo različne dele bližnje okolice med seboj.
- » Ugotavljajo, kako je gospodarski razvoj (npr. turizem, industrija), vplivala na spremembe v pokrajini.

- » Skušajo najti vire, ki prikazujejo preteklo pokrajino, in jo primerjajo z današnjo. Poskušajo posneti enako fotografijo (ista lokacija, isti pogled) in naredijo primerjavo med preteklostjo in današnjim stanjem. Iz tega lahko nastane razstava. Lahko tudi opravijo intervjuje s starejšimi prebivalci, ki znajo opisati pretekle razmere.
- » s pomočjo spletnega mesta Uporabna geografija lahko beležijo določene dejavnosti, povezane z gospodarstvom, in o njih razpravljajo.
- » Poiščejo razloge za nastanek t. i. funkcionalno razvrednotenih območij (degradacija prostora) in za njihovo opustitev, kakšni so negativni vplivi itd.
- » S predlogi za boljši gospodarski razvoj kraja opozorijo na pomanjkljivosti v domačem kraju.

Zavarovana območja

Poiščejo (lahko uporabijo različne spletne vire in portale z zemljevidi) lokacije naravne in kulturne dediščine, zavarovanih objektov itd. Predlagajo nove, ki bi jih lahko uvrstili na seznam lokalnega ali pomena v okviru organizacije za izobraževanje odraslih, na podlagi katerih bi udeleženci lahko spoznavali domači kraj.

Naravne nesreče

S pomočjo Atlasa naravnih nesreč (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qmruqnj>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qmruqnj>) obišejo najbližjo lokacijo naravne nesreče. In ugotovijo nevarnosti, razloge za pojav, posledice za naravo in človeka, kaj bi lahko naredili, da bi nesrečo morebiti lahko preprečili, možnosti ponovitve, ali je povezana s podnebnimi spremembami itd.

Ker so se udeleženci z geografskim raziskovanjem prvič srečali v 6. razredu, je smiselno uvodoma ponoviti aktivnosti, ki so jih počeli takrat. Učitelj delo lahko dopolni z vsebinami iz učnega načrta, npr.:

- » merjenje kota padca Sončevih žarkov na naše površje ob različni uri dneva in v različnih letnih časih,
- » merjenje temperature zraka in tal v različnih delih dneva in v različnih položajih ter pod različnimi vplivi: temperatura v vremenski hišici, temperatura na soncu, temperatura v senci pod drevesom ali za hišo, temperatura v istem trenutku na vseh straneh organizacije za izobraževanje odraslih ali domače hiše, temperatura v istem trenutku različno visoko od tal na šoli ali stanovanjskem bloku in kaj to pomeni za življenje tistih, ki v stavbi bivajo ali živijo. V katerem položaju je najbolj ugodno imeti dnevno sobo, kje spalnico? Katero stanovanje v bloku ima večje stroške z ogrevanjem? Katero pa s poletnim ohlajanjem? V katerem stanovanju bodo stanovalci, ki gredo dopoldne v šolo ali službo, sonca med tednom nikoli ne bodo videli? V katerem stanovanju bodo stanovalci zvečer lahko uživali v sončnem zahodu;
- » merjenje temperature na vznožju/pobočju/vrhu vzpetine;
- » merjenje smeri in hitrosti vetra;

- » računanje gostote poselitve za neki kraj, kjer opravljamo terensko delo;
- » opazovanje ali kartiranje gospodarskih dejavnosti v naselju, kjer opravljamo terensko delo.

Splošne dejavnosti

- » Obisk geografske in/ali druge raziskovalne ustanove ali oddelka, sedeža nevladne organizacije itd.
- » Obisk lokalnih (občinskih), državnih (ministrstva) in evropskih ustanov, kjer so zaposleni geografi in se spoznajo z njihovim delom ter poklicem geografa.
- » Obisk Zemljepisnega, Prirodoslovnega, Etnološkega itd. muzeja ali poljubne tematske razstave z geografsko vsebino, kjer pridobljeno znanje povežejo s poklicem geografa.

Udeleženci spoznajo preproste metode geografskega raziskovanja (opazovanje, orientacija, merjenje, preprosta analiza, intervju, kartiranje, uporaba statističnih in drugih virov ter literature na terenu. Izbrano pokrajino raziskujejo s pomočjo opazovanja, risanja, branja zemljevidov.

Spletno mesto Uporabna geografija (gradiva s seminarjev Uporabne geografije) učitelju nudi:

- » Ekскурzije z učnimi listi, dejavnostmi itd.
- » Spletne aplikacije za terenski vnos in pregledovalniki rezultatov
- » Terenska uporaba iskalnika po zemljevidih

Za pomoč pri pripravi na geografsko raziskovanje priporočamo različne vire in literaturo (v Prilogi).

Če učitelj pri opisu rezultatov geografskega raziskovanja uporablja tudi druge vire, ki imajo posebne avtorske pravice, naj udeležence opozori na spoštovanje in ustrezno uporabljanje pravice intelektualne lastnine.

Medpredmetno povezovanje

Npr.:

- » terensko delo: NAR, KEM, FIZ.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

GEOGRAFSKA PISMENOST

Zavod RS za šolstvo. (b. d.). *Spodbujanje razvoja pismenosti v vrtcu in šoli. Bralna, naravoslovna, matematična in finančna pismenost.* [Spodbujanje_razvoja_pismenosti.pdf](#)

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qqukngk>)

Lipovšek Lenasi, I. *Bralna pismenosti in geografija.* [BP_ucni_jezik_clanek_LipovsekLenasi.pdf](#)

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pbi5vxx>)

Brinovec, S. (2004). *Kako poučevati geografijo – didaktika pouka.* Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.

Mlakar, T. (2012). *Uporaba kartografskih pripomočkov in kartografska pismenost učencev pri pouku geografije v osnovni šoli.* Diplomsko delo. Maribor.

Zavod RS za šolstvo. (b. d.). *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Geografija.*

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gbqydfv>)

Zavod RS za šolstvo. (b. d.). *Akceleracija in drugi sodobni pristopi za vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci in dijaki.* <https://www.zrss.si/pdf/akceleracija.pdf>

Zavod RS za šolstvo. (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vodenje procesa ocenjevanja za spodbujanje razvoja učenja.* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e9mu82s>

Zavod RS za šolstvo. (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vrednost povratne informacije za učenje in poučevanje.* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cxrnov7>

GEOGRAFSKA PISMENOST

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Spodbujanje razvoja pismenosti v vrtcu in šoli. Bralna, naravoslovna, matematična in finančna pismenost.* [Spodbujanje_razvoja_pismenosti.pdf](#)

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qqukngk>)

Lipovšek Lenasi, I. (2011) *Bralna pismenost in geografija.*

[BP_ucni_jezik_clanek_LipovsekLenasi.pdf](#) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pbi5vxx>)

Brinovec, S. (2004). *Kako poučevati geografijo – didaktika pouka.* Zavod RS za šolstvo.

Mlakar, T. (2012). *Uporaba kartografskih pripomočkov in kartografska pismenost učencev pri pouku geografije v osnovni šoli.* [Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta].

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Geografija.*

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gbqydfv>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Akceleracija in drugi sodobni pristopi za vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci in dijaki.* <https://www.zrss.si/pdf/akceleracija.pdf>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vodenje procesa ocenjevanja za spodbujanje razvoja učenja.* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e9mu82s>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vrednost povratne informacije za učenje in poučevanje.* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cxrnov7>

GEOGRAFIJA IN JAZ

GEOGRAFIJA IN JAZ

Rogelj, B., Ogrin, D., Cigale, D., Vintar Mally, K., Miklič Cvek, L., Krevs, M., Frelj, M., Bobovnik, N. (2020). *Uvod v študij geografije.* Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta.

Polšak, A. (2014). Vloga zemljevidov pri pouku geografije. V A. Žakelj (ur.), *Posodobitev kurikularnega procesa na osnovnih šolah in gimnazijah : sklop: posodobitev pouka na osnovnih šolah in gimnazijah : zbornik prispevkov zaključne konference in predstavitev predmetno razvojnih skupin, Ljubljana, 1. julij 2013.* 2. izd. (str. 83–92). Zavod RS za šolstvo.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/21d4gyj>

Premrl, E. (2017). *Risanje zemljevidov učencev od 1. do 4. razreda.* [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ghc0403>

Sirk, M. (2017). *Uporaba zemljevidov pri pouku geografije in zgodovine v OŠ.* [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/a19bpjj>

Cvetko, S. (2023). *Geografska bralna značka.* [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rb8uxij>

Uporabna geografija (b. d.). *Zemljevidi.* <http://uporabna.geografija.si>

ORIENTACIJA NA ZEMLJEVIDU

ZEMLJEVIDI

Clarke, D. (2003). *Are You Functionally Map Literate?* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3v38de3>

Golob, B. (2018). Kompas in trije severi. *Geografija v šoli*, 26(2), 53–57.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/thnmy3r>

Hergan, I. (2013). *Razvijanje kartografske pismenosti 10-letnih učencev.* Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lqsh2p1>

Cigler, N. (ur.) (2003). *Primeri pouka izbranih učnih tem iz geografije v osnovni in srednji šoli.* Zbirka K novi kulturi pouka (str. 36–37). Zavod RS za šolstvo.

Mlakar, T. (2012). *Uporaba kartografskih pripomočkov in kartografska pismenost učencev pri pouku geografije v osnovni šoli*. [Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta].

Opentopomap (b. d.) *Topografski zemljevid*. <https://opentopomap.org/>

Google Earth (b. d.). <https://earth.google.com>

GEOGRAFSKA LEGA IN ORIENTACIJA NA ZEMLJEVIDU

Clarke, D. (2003). *Are You Functionally Map Literate?*

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3v38de3>

Golob, B. (2018). Kompas in trije severi. *Geografija v šoli*, 26(2), 53–57.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/thnmy3r>

Hergan, I. (2013). *Razvijanje kartografske pismenosti 10-letnih učencev*. Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lgsh2p1>

Cigler, N. (ur.) (2003). *Primeri pouka izbranih učnih tem iz geografije v osnovni in srednji šoli*. Zbirka K novi kulturi pouka (str. 36–37). Zavod RS za šolstvo.

PLANET ZEMLJA

ZGRADBA ZEMLJE IN TEKTONIKA

Čeč, D. (2020). Gospodarska in družbena kriza zaradi izbruha vulkana Tambora v Indoneziji aprila 1815. *Zgodovina v šoli*, 25 (1), 3–16. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qkhybw4>

Triglav Čekada, M. (2015). 200-letnica izbruha vulkana Tambora – zadnji sunek male ledene dobe. *Geografski obzornik*, 4., 20–24. URL: go_2015_4.pdf (zrc-sazu.si)

LIVESCIENCE. *Earthquakes – News & Articles About Earthquakes*.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pdst5u4>

ARSO (b. d.). *Potresi*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jnrscle>

ARSO (b. d.). *Močni potresi v preteklosti*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kco7xqe>

CELINE IN OCEANI

World Atlas. (b. d.). *Oceani*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n12etpb>

World Atlas. (b. d.). *Celine*. <https://www.worldatlas.com/continents>

ILLSS. (b. d.). *Border of seas and oceans*. Border of seas and oceans in the earth (sea and oceans boundaries) – ILLSS-International institute for Law of the Sea Studies

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hjlauyo>

Perko, D. (2006). Koliko je oceanov? *Geografski vestnik* 78(2), 77–83.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fjmtlvo>

RAZČLENJENOST IN RAZGIBANOST ZEMLJINEGA POVRŠJA

Stojilković, B., Polšak, A. (2021). Kjer se konča dolina in začne gora. Uvod v fizično geografijo gora. *Geografija v šoli*, 29(2), 42–53.

Goslar, T. (2017). Stalna poselitev na veliki nadmorski višini. *Geografski obzornik*, 64(3–4), 48–52. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/o69vf7c>

Gartner, M., Suvajac, M. (2019). Virtualni reliefni peskovnik. *Geografija v šoli*, 27(1), 24–30. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/y4smh5x>

VODOVJE

GOV.SI (b. d.). Voda. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c7lpj3y>

Santoro, F., Tereza de Magalhães, A. V., Middleton, F., Buchanan, J. (2022). *A new blue curriculum: a toolkit for policy-makers*. IOC. *Manuals and guides*. UNESCO. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/o9y7bd6>

OSNOVE GEOGRAFSKEGA RAZISKOVANJA

OSNOVE GEOGRAFSKEGA RAZISKOVANJA IN VEŠČINE

Resnik Planinc, T., Ilc Klun, M. (2015). *Priprava in izvedba geografskih terenskih vaj v lški vasi*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/os669pz>

Konečnik Kotnik, E., Žiberna, I. (b. d.). *Terensko delo pri pouku geografije v Sloveniji*. LIFedu. https://lifedu.upol.cz/IO/IO2_final_SLO.pdf (https://lifedu.upol.cz/IO/IO2_final_SLO.pdf)

Mihelčič, N. (2017). Terensko delo pri pouku geografije – primer iz prakse. *Geografija v šoli* 25(1), 55–63. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yda9csp>

Metoffice (b.d.). *How do we measure the weather?* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/70s719j>

YouTube (b. d.). Weather Instruments. <https://www.youtube.com/watch?v=ySSyT44nma4>

YouTube (b. d.). Weather Instruments. <https://www.youtube.com/watch?v=w2ZIPLSyxTU>

Vovk Korže, A. (2018). *Od Maribora do Bele krajine. Priročnik za terensko spoznavanje Slovenije*. Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.

Golob, A. (2020). Terensko delo z uporabo mobilnih tehnologij pri pouku geografije. *Geografija v šoli*, 28(3), 52–56. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zjqxvc4>

Gozd in gozdarstvo (b. d.). *Gozdne učne poti*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ukze1zf>

Kolega, N., Brečko, V., Kovačič, G., Koderman, M. (2018). Terensko delo kot del praktičnega izpita splošne mature pri predmetu geografija. *Geografija v šoli*, 26(2), 38–45. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d52qey9>

Vovk, A., Lovrenčak, F. (2004). *Priročnik za spoznavanje prsti na terenu*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d4uq45h>

Žigon, I. (2023). *Ozaveščanje otrok o problematiki tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst s pomočjo priročnika za njihovo terensko prepoznavanje*. [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/st06zab>

Uporabna geografija (b. d.). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n89u8u6>

Bevc, V. (1997). *Pouk geografije v naravi*. Zavod RS za šolstvo.

Bačnik, A., Slavič Kumer, S., Bah Berglez, E., Eršte, S., Golob, N., Gostinčar Blagotinšek, A., Hajdinjak M., Hartman, S., Ivančič, S., Kljajić, S., Majer Kovačič, J., Mohorič, A., Moravec, B., Novak, N., Pavlin, J., Repnik, R., Vičič, T. (2022). *Naravoslovna pismenost – opredelitev in gradniki*. Zavod RS za šolstvo. *Naravoslovna_pismenost_gradniki.pdf* (zrss.si) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qnj9stv>)

GEOGRAFSKA PISMENOST

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Spodbujanje razvoja pismenosti v vrtcu in šoli. Bralna, naravoslovna, matematična in finančna pismenost*. *Spodbujanje_razvoja_pismenosti.pdf* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qqukngk>)

Lipovšek Lenasi, I. *Bralna pismenosti in geografija*. *BP_ucni_jezik_clanek_LipovsekLenasi.pdf* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pbi5vxx>)

Brinovec, S. (2004). *Kako poučevati geografijo – didaktika pouka*. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.

Mlakar, T. (2012). *Uporaba kartografskih pripomočkov in kartografska pismenost učencev pri pouku geografije v osnovni šoli*. Diplomsko delo. Maribor.

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Geografija*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gbqydfv>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Akceleracija in drugi sodobni pristopi za vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci in dijaki*. <https://www.zrss.si/pdf/akceleracija.pdf>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vodenje procesa ocenjevanja za spodbujanje razvoja učenja*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e9mu82s>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vrednost povratne informacije za učenje in poučevanje*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cxrnov7>

GEOGRAFSKA PISMENOST

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Spodbujanje razvoja pismenosti v vrtcu in šoli. Bralna, naravoslovna, matematična in finančna pismenost*. *Spodbujanje_razvoja_pismenosti.pdf* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qqukngk>)

Lipovšek Lenasi, I. (2011) *Bralna pismenost in geografija*.

BP_ucni_jezik_clanek_LipovsekLenasi.pdf (<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/pbi5vxx>)

Brinovec, S. (2004). *Kako poučevati geografijo – didaktika pouka*. Zavod RS za šolstvo.

Mlakar, T. (2012). *Uporaba kartografskih pripomočkov in kartografska pismenost učencev pri pouku geografije v osnovni šoli*. [Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta].

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Geografija*.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/gbqydfv>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Akceleracija in drugi sodobni pristopi za vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci in dijaki*. <https://www.zrssi.si/pdf/akceleracija.pdf>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vodenje procesa ocenjevanja za spodbujanje razvoja učenja*. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/e9mu82s>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Didaktika ocenjevanja znanja. Vrednost povratne informacije za učenje in poučevanje*. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/cxrnov7>

PODNEBJE

PODNEBJE, PRSTI IN RASTLINSTVO

Polšak, A. (2022). Puščave. *Geografija v šoli*, 30(1), 59–

62. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/njs5o20>

DRUŽBENO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI CELIN

POSELITEV IN PREBIVALSTVO

Goslar, T. (2017). Stalna poselitev na veliki nadmorski višini. *Geografski obzornik*, 64(3/4), 48–52.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/n7dyzkg>

Ilc Klun, M., Vombergar, A. (2021). Predstave in odnos mladih do migracijskih procesov – primer ZDA in Slovenije. *Dela*, 55, 5–40. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/neg6jq2>

Ilc Klun, M. (2017). Biografsko-narativni metodološki pristop za poučevanje in razumevanje vsebin slovenskega izseljenstva. *Dela*, 48, 61–76.

Ilc Klun, M. (2019). The importance of individual memories of Slovenian emigrants when interpreting Slovenian emigration processes. *Ars & Humanitas*, 174–190.

Kelbič Đajić, M. (2018). Migracije, integracija in diskriminacija pri pouku geografije. *Geografija v šoli*, 26(3), 51–55. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/rysn2w>

Rogelj, B. (2018). Miti in dejstva o »begunski krizi«. *Geografija v šoli*, 26(3), 26–34.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/rysn2w>

Župančič, J. (2018). Krizne migracije v sredozemskem prostoru in njihove evropske posledice. *Geografija v šoli*, 26(3), 8–25. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/rysn2w>

GOSPODARSTVO

STAT (b. d.). *BDP in nacionalni računi*. <https://www.stat.si/statweb>

STAT (b. d.). *Odpraviti vse oblike revščine*. <https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/b1wgj2y>

STAT (b. d.). *Mednarodni dan boja proti revščini*. <https://www.stat.si/statweb/News/Index/11419>

OZN (b. d.). *Cilji trajnostnega razvoja*. <https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/cezzq6s>

STAT (b. d.). *Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja*. <https://www.stat.si/Pages/cilji>

Udruga Zelena Istra. (b. d.). *Orodja za učenje. Orodja za trajnostni razvoj*.
<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/u87c6nc>

Polšak, A. (2020). Pridelava izbranih kmetijskih kultur na svetu. *Geografija v šoli*, 28(2), 30–39.
<https://doi.org/10.59132/geo/2020/2/30-39>

Polšak, A. (2024). Nekateri globalni problemi tekstilne industrije in hitre mode = On global issues in textile and fast fashion industry. *Geografija v šoli*, 32(1), 14–25.
<https://dx.doi.org/10.59132/geo/2024/1/15-25>

PODNEBNE SPREMEMBE

UMANOTERA (b. d.). *Izračunaj svoj ogljični odtis*. <https://kalkulator.umanotera.org/>

IZO (b. d.). *Izračunaj ekološki odtis*. Izračunaj ekološki odtis - IZO (<https://izo.si/en/izracunaj-ekoloski-odtis/>)

Youth Europa (b. d.). *Trajnostni razvoj. Kaj so podnebne spremembe? Kaj so podnebne spremembe?* | European Youth Portal (<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/pe0fws0>)

Društvo Humanitas (b. d.). *Zbirka globalni izzivi podnebnih sprememb*. Prijava < Društvo Humanitas — WordPress (<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/sf2bjnq>)

Kočar, J. (2012). Tuvalu in njegova ranljivost na dviganje morske gladine. *Geografija v šoli*, 21(3), 55–62.

Kovačič, A. (2019). Ko se človek igra boga. *Gea*, september 2019, 6–12.

Bercko, V., Kutin Lednik, A., Červek, U. (2019). *Pljuča Zemlje se dušijo v dimu*. Večer.com.
<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/j91vzzl>

Vintar Mally, K. (2011). Spreminjanje podnebja v Afriki. *Geografski obzornik*, 58(4), 9–18.
<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/7a5k4b5>

Vrhovec, T. (2005). Oceani in spreminjanje podnebja. *Geografski vestnik*, 77(1), 67–77.
<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/d0l6tf6>

Hojs, A., Pohar, M., Perčič, S. (2018). Podnebne spremembe in zdravje. V Vrdelja, M., Kovač, N., Lampič, V. *Podnebje, okolje in alergije* (str. 8–9). NIJZ.
<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/ewme1bo>

Ogrin, D. (2012). Podnebni trendi po letu 1850. *Geografija v šoli*, 21(1–2), 72–82.

IPCC. (2022). *Podnebne spremembe 2022. Vplivi, prilagajanje in ranljivost*. 2023_12-IPCC_AR6_WGII_SummaryForPolicymakers23_VERZIJA SLO.pdf
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ab6omce>)

Vovk, A. (2022). Industrijsko onesnaževanje voda in vpliv na ekosisteme. *Geografija v šoli*, 30(2), 24–30. <https://doi.org/10.59132/geo/2022/2/24-30>.

CELINE

AZIJA

Hayes, P., Tanter, R. (2015). *Global Problems, Complexity, and Civil Society in East Asia*.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bjuuzez>

National Geographic Kids (b. d.). *Asia*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/90k1qtf>

National Geographic Slovenia (b. d.). *Kavčuk na pohodu*.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rvt1iqd>

LIVESCIENCE. *Tsunamis – News and Scientific Articles on Live Science*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/60wpoj>

Svenšek, D. (12. 1. 2005). *Cunami skozi oči fizika*. Kvarkadabra.
<https://kvarkadabra.net/2005/01/cunami/>

Bedrač, J. (2001). Bangalore – indijski Silicon valley. *Geografski obzornik*, 48(1), 9–14.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4lxk1th>

Fabjan, I. (2003). Singapur – sodobno mesto in istoimenska država. *Geografski obzornik*, 50(1), 3–10. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9bhh9nm>

Lipar, M. (2006). Identiteta Gobija v Mongoliji. *Geografski obzornik*, 53(4), 10–16.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/v3fr6ss>

Lozinšek, M. (2005). Kašmir – od raja do vojne. *Geografski obzornik*, 52(3), 11–17.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w7147u1>

Perpar, A. (2006). Japonsko podeželje – razvojna priložnost ali relikv preteklosti? *Geografski obzornik*, 53(3), 24–27. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/uvmesra>

Senegačnik, J. (2000). Sarawak. *Geografski obzornik*, 47(4), 3–10.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f6cob14>

Šijanec, K. (2012). »Mali Tibet« v indijski Himalaji. *Geografski obzornik*, 59(3), 14–22.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mdta72w>

Šijanec, K. (2013). Tri mesta Radžastana. *Geografski obzornik*, 60(1/2), 28–37.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ao60vda>

Šijanec, K. (2015). Demografski in gospodarski razvoj Vietnama in Laosa. *Geografski obzornik*, 62(1), 4–18. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/u6w29xz>

Županič, J. (2016). Guilinski kras. *Geografski obzornik*, 63(2), 14–22. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xmrvj4p>

AVSTRALIJA Z OCEANIJO

Kočar, J. (2012). Tuvalu in njegova ranljivost na dviganje morske gladine. *Geografija v šoli*, 21(3), 55–62.

Podobnikar, T. (1996). Avstralija – odmaknjeni outback. *Geografski obzornik*, 43(2), 13–19. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bk2j0ef>

Senegačnik, J. (2002). Sydney. *Geografski obzornik*, 48(4), 16–22. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j96l7hj>

SEVERNA AMERIKA

Ilc Klun, M., Vombergar, A. (2021). Predstave in odnos mladih do migracijskih procesov – primer ZDA in Slovenije. *Dela*, 55, 5–40. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/neg6jg2>

Kunaver, J. (2002). Naravni parki in naravne znamenitosti v zgornjem toku rek Kolorado, Green River in San Juan. *Geografski obzornik*, 49(3), 3–11. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ndqn9zp>

Potočnik Slavič, I. (2009). Kanadske družbenogospodarske prelomnice. *Geografski obzornik*, 56(4), 9–20. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9pfua8n>

Repe, B. in Brus, R. (2012). *Kalifornija*. Založba ZRC.

Senegačnik, J. (2008). Veliki kanjon. *Geografski obzornik*, 55(1/2), 4–9. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8c0pdv2>

Stefanovski, S. (2021). Etnična in rasna segregacija v mestu New York. *Geomix*, 28(2), 30–34. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/upkbg6t>

Stojilković, B. (2013). Sodobni razvojni procesi ob mehiško-ameriški meji. *Geografski obzornik*, 60(4), 4–11.

JUŽNA AMERIKA

Bercko, V., Kutin Lednik, A., Červek, U. (2019). *Pljuča Zemlje se dušijo v dimu*. Večer.com. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j91vzzl>

Chalupa, P., Veselovský, J. (2018). Peru – dežela potomcev Inkov. *Geografski obzornik*, 65(3/4), 42–51. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dka3w1q>

Global citizen. *Transforming Favelas: How This Group Is Working to End Poverty in Brazil*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/aos33a6>

Infoamazonia. *Deforestation in the Amazon: past, present and future – InfoAmazonia*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hkyvslp>

Fabjan, I. (2000). Jamajka – otok reggaeja in ruma. *Geografski obzornik*, 47(2), 20–25.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/1dpod5a>

Fabjan, I. (2000). Paragvaj. *Geografski obzornik*, 47(4), 16–20.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/o7uyntt>

Furlan, U. (2012). Sonaravno življenje Majev. *Geografski obzornik*, 59(4), 12–19.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/20bvg10>

Kokalj, Ž. (2007). Kolumbija – primer pomena stabilnih političnih razmer za gospodarski in družbeni razvoj države. *Geografski obzornik*, 54(2), 12–16.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/0g1zp17>

Novak, Ž. (2009). *Vzpostavljanje demokracije v Latinski Ameriki: primer Argentine, Brazilije in Mehike*. [Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede].

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/w8i30so>

Petrovič, L. (2010). *Vpliv ZDA na gospodarstvo Latinske Amerike*. [Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/10nwjnb>

Senegačnik, J. (2001). Nekateri družbenogeografske posebnosti Haitija. *Geografski obzornik*, 48(2), 3–12. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/84occjy>

Stojilković, B. (2020). Izbrani primeri aktualnih procesov in dogodkov v Latinski Ameriki.

Geografija v šoli, 28(1), 8–17. <https://doi.org/10.59132/geo/2021/2/42-5>

AFRIKA

Ganna Mahmoud, D. (2021). Gorovje Atlas. *Geografija v šoli*, 29(2), 54–61.

<https://doi.org/10.59132/geo/2021/2/54-61>

Katalinić, E. (2017). Afriške bolezni – medpredmetni in formativni pristop. *Geografija v šoli*, 25(2), 39–44. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/7nxuoj>

Vintar Mally, K. (2012). *Geografija Podsaharske Afrike*. Univerza v Ljubljani. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Zupančič, J. (2021). *Nilska vojna za vodo*. Ljubljansko geografsko društvo.

<https://www.youtube.com/watch?v=S1r3xPY5QsA>

Bufon, M. (2024). Konflikti brez skupnega demosa: veliko držav zaznamujejo različne stopnje notranjih sporov, ki močno ovirajo državno enotnost in razvoj. Afrika: talka imperializma / 3. *Primorski dnevnik*, 80(131), 18.

Bufon, M. (2024). Ozemlja nadzora in vpliva: od evropskega plenilnega kolonializma do nikoli dosežene družbene modernizacije. Afrika: talka imperializma / 2. *Primorski dnevnik*, 80(119), 25.

Bufon, M. (2024). Pravo morje rud in prelite krvi : v Evropi so »afriške svetovne vojne« malo poznane, ravno tako razlogi za trajno konfliktnost v Kongu. Afrika: talka imperializma / 4. *Primorski dnevnik*, 80(143), 18.

- Bufon, M. (2024). Suženjstvu zapisan mozaik: celina, s katere je človek šel v svet, gosti celo morje etničnih skupnosti, tuje sile pa so jo dodobra izropale. *Afrika: talka imperializma* / 1. *Primorski dnevnik*, 80(107), 17.
- Geršič, M. (2016). Naravna dediščina Etiopije. *Geografski obzornik*, 63(1), 4–16. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/8qkzwcf>
- Geršič, M. (2019). Kulturna dediščina Sudana. *Geografski obzornik*, 66(3), 4–18. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/miloxio>
- Katalinić, E. (2017). Afriške bolezni – medpredmetni in formativni pristop. *Geografija v šoli*, 25(2), 39–44. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/7nxeoju>
- Pirc, J. (2017). Libija – od imigracijskega središča do območja prisilnih migracij. *Geografski obzornik*, 64(1), 23–33. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/qa8enjh>
- Polšak, A. (2016). Brez namakanja v Egiptu ne gre. *Geografija v šoli*, 24(2/3), 8–21. <https://doi.org/10.59132/geo/2016/2-3/101-105>
- Vintar Mally, K. (2010). *Maroko* (2. dopolnjena izdaja). Založba ZRC.
- Vintar Mally, K. (2011). Spreminjanje podnebja v Afriki – ključen razvojni izziv. *Geografski obzornik*, 58(4), 9–18. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/zqwe5vp>
- Vintar Mally, K. (2012). *Geografija Podsaharske Afrike*. Univerza v Ljubljani. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Zupančič, J. (2011). Nemirni afriški kontinent – geografski vidiki kriznih območij v Afriki. *Geografski obzornik*, 58(4), 19–28. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/zqwe5vp>

POLARNI OBMOČJI

- Nasa.gov. *World of Change: Antarctic Ozone Hole*. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/g5lc45l>
- Scientific Committee on Antarctic Research. <https://scar.org>
- AntarcticGlaciers.org. *How much of the Antarctic Ice Sheet is below sea level?* <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/e8tvqs0>
- Senegačnik, J. (2010). Antarktika – ledena celina z ozirom na globalno segrevanje ozračja. *Geografski obzornik*, 57(3/4), 15–23. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/gtpqdkr>
- Senegačnik, J. (2011). Turizem na Antarktiki. *Geografski obzornik*, 58(2), 5–14. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/ewdob1v>
- Kunaver, J. (2010). Svalbard – arktični glaciološki in ekološki laboratorij Evrope. *Geografski obzornik*, 57(2), 4–13. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/cuggm2r>

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE I

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE I

Resnik Planinc, T., Ilc Klun, M. (2015). *Priprava in izvedba geografskih terenskih vaj v lški vasi*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/os669pz>

Konečnik Kotnik, E., Žiberna, I. (b. d.). *Terensko delo pri pouku geografije v Sloveniji*. LIFedu.

<https://lifedu.upol.cz> > IO > IO2_final_SLO.pdf (https://lifedu.upol.cz/IO/IO2_final_SLO.pdf)

Mihelčič, N. (2017). Terensko delo pri pouku geografije – primer iz prakse. *Geografija v šoli*, 25(1), 55–63. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yda9csp>

Metoffice (b.d.). *How do we measure the weather?* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/70s719j>

YouTube (b. d.). *Weather Instruments*. <https://www.youtube.com/watch?v=ySSyT44nma4>

YouTube (b. d.). *Weather Instruments*. <https://www.youtube.com/watch?v=w2ZIPLSyxTU>

Vovk Korže, A. (2018). *Od Maribora do Bele krajine. Priročnik za terensko spoznavanje Slovenije*. Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.

Golob, A. (2020). Terensko delo z uporabo mobilnih tehnologij pri pouku geografije. *Geografija v šoli*, 28(3), 52–56. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zjqxvc4>

Gozd in gozdarstvo (b. d.). *Gozdne učne poti*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ukze1zf>

Kolega, N., Brečko, V., Kovačič, G., Koderman, M. (2018). Terensko delo kot del praktičnega izpita splošne mature pri predmetu geografija. *Geografija v šoli*, 26(2), 38–45.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d52qey9>

Vovk, A., Lovrenčak, F. (2004). *Priročnik za spoznavanje prsti na terenu*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d4uq45h>

Žigon, I. (2023). *Ozaveščanje otrok o problematiki tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst s pomočjo priročnika za njihovo terensko prepoznavanje*. [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/st06zab>

Uporabna geografija (b. d.). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n89u8u6>

Bevc, V. (1997). *Pouk geografije v naravi*. Zavod RS za šolstvo.

Bačnik, A., Slavič Kumer, S., Bah Berglez, E., Eršte, S., Golob, N., Gostinčar Blagotinšek, A., Hajdinjak M., Hartman, S., Ivančič, S., Kljajič, S., Majer Kovačič, J., Mohorič, A., Moravec, B., Novak, N., Pavlin, J., Repnik, R., Vičič, T. (2022). *Naravoslovna pismenost – opredelitev in gradniki*. Zavod RS za šolstvo. *Naravoslovna_pismenost_gradniki.pdf* (zrss.si)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qnj9stv>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Izobraževalni lističi Scientix NA-MA*.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ymvm8w5>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Izobraževalni lističi Scientix NA-MA 2.*

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x63dfv7>

EVROPA KOT CELINA

EVROPA NA ZEMLJEVIDU

Bufon, M. (2012). *Združeni v različnosti. Oris evropskega družbenega prostora.* Univerzitetna založba Annales.

Krajc, G., Prebilič, V., Rebernik, D., Zupančič, J., Razpotnik, J., Najrajter, D. in Nečimer, V. (2010). *EU v šoli : priročnik za učitelje z delovnimi listi.* Rokus Klett.

NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI EVROPE

Rebernik, D. (2022). *Osnove fizične geografije Evrope.* Znanstvena založba Filozofske fakultete UL.

POVRŠJE EVROPE

Rebernik, D. (2022). *Osnove fizične geografije Evrope.* Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Fabjan, I. (2002). Madeira – otok večne pomladi. *Geografski obzornik*, 49(2), 21–27.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1mtklfz>

Gumilar, A. (2003). Korzika – gorati sredozemski otok. *Geografski obzornik*, 50(1), 11–16.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9bhh9nm>

Gradišar, P. (2000). Algarve – evropski »konec sveta«. *Geografski obzornik*, 47(1), 16–19.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/komel8c>

Kumer, P., Milost, J. (2011). Ciper – večni talec tujih interesov. *Geografski obzornik*, 57(3/4), 24–31. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ik3t4sv>

Polšak, A. (2019). Visoke Ture, Veliki Klek in Pastirica. *Geografija v šoli*, 27(3), 56–62.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ea6w2l4>

Polšak, A. (2024). Krimmlski slapovi. *Geografija v šoli*, 32(1), 56–59.

Razpotnik, N., Urbanc, M., Nared, J. (2009). Prostorska in razvojna vprašanja Alp. *Georitem*, 12. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789612545567>

NARAVNI VIRI EVROPE

Evropa (b. d.). *Critical raw materials.* Critical raw materials - European Commission (europa.eu) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2sa9xtm>)

DRUŽBENI IZZIVI EVROPE

IZZIVI PREBIVALSTVA EVROPE

Eurostat (b. d.). *Explore data & tools*. <https://ec.europa.eu/eurostat>

OECD (b. d.). *Data*. <https://www.oecd.org/>

UNCHR (b. d.). *News and stories*. <https://www.unhcr.org/news-and-stories>

World Bank (b. d.). *Data*. <https://www.worldbank.org/ext/en/home>

Luminocirty (b. d.). *World Population Density Interactive Map*. World Population Density Interactive Map (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c6ccdw>)

Eurostat (b. d.). *Demography of Europe*. Demography of Europe – 2024 edition – Eurostat (europa.eu (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3wj8c67>))

Zupančič, J. (2017). Geopolitični vidiki evropske begunske in migracijske krize. *Geografski obzornik*, 64(1), 4–13. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qa8enj>

Polšak, A. (2013). Povojni demografski procesi v BiH. *Geografija v šoli*, 22(1), 57–66. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cdrh5y6>

IZZIVI V GOSPODARSTVU EVROPE

Flight radar (b. d.). <https://www.flightradar24.com/> (<https://www.flightradar24.com/>)

Electricity map (b. d.). <https://app.electricitymaps.com/map>

Energy monitoring (b. d.). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/snhfwz0>

Marine Traffic (b. d.). <https://www.marinetraffic.com/en/ais/home>

Polšak, A. (2008). Razvojni problemi kmetijstva v Bosni in Hercegovini in Hrvaški v luči pogajanj z EU – primer BiH. *Geografija v šoli*, 17(3), 49–57.

Train radar (b. d.). Radar24: Train Radar Tracking Live Map (<https://radar24.net/train-radar/>)

Žiberna, I., Konečnik Kotnik, E. (2020). Spremembe rabe tal v Evropi v obdobju 2000–2018. *Geografija v šoli*, 28(2), 13–19. <https://doi.org/10.59132/geo/2020/2/13-19>

TRAJNOSTNI RAZVOJ

Resnik Planinc, T., Ilc Klun, M. (2010). Izobraževanje za lokalno trajnostno oskrbo s hrano. *Dela*, 34, 167–186.

Ogrin, M., Ilc Klun, M., in Resnik Planinc, T. (2018). *Trajnostna mobilnost v procesu izobraževanja*. GeograFF 17. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Ogrin, M., Vozelj, T., Žemlja, K. (2017). Trajnostna mobilnost v Alpah. *Geografski obzornik*, 64(3/4), 63–74. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n7dyzkg>

Demšar Mitrovič, P., Resnik Planinc, T., Urbanc, M. (2007). Geografsko izobraževanje o vrednotah prostora za zagotavljanje trajnostnega razvoja. *Geografija v šoli*, 16(3).

Statistični urad RS. *Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja*. <https://www.stat.si/Pages/cilji>

Vovk, A. (2018). Kako razumeti trajnostni razvoj? *Geografija v šoli*, 26(1), 14–22.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9uq4uvy>

Vovk, A., Davidovič, D. (2023). Trajnostnost in krožno gospodarstvo kot izobraževalna priložnost za geografe. *Geografija v šoli*, 31(1), 9–18. <https://doi.org/10.59132/geo/2023/1/9-18>

OZN (b. d.). *Cilji trajnostnega razvoja*. Sustainable Development Goals

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cezzq6s>)

UNESCO (b. d.). *Mladinska platforma*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulp05x5>

SIO e-učbeniki (b. d.). *Trajnostni razvoj*. <https://eucbeniki.sio.si/geo1/2558/index.html>

European Education Area (b. d.). *Green education*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n59rozi>

OZN (b. d.). *Cilji trajnostnega razvoja*. Združeni narodi - YouTube

(<https://www.youtube.com/unitednations/search>)

The World Largest Lesson (b. d.). *Discover resources*. Resources | The World's Largest Lesson

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hyr8k3q>)

Circular economy (b. d.). *What is a circular economy? How to Build a Circular Economy* | Ellen

MacArthur Foundation (<https://www.ellenmacarthurfoundation.org/>)

TED (b. d.). *Sustainability*.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE II

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE II

Resnik Planinc, T., Ilc Klun, M. (2015). *Priprava in izvedba geografskih terenskih vaj v lški vasi*.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/os669pz>

Konečnik Kotnik, E., Žiberna, I. (b. d.). *Terensko delo pri pouku geografije v Sloveniji*. LIFedu.

<https://lifedu.upol.cz> > IO > IO2_final_SLO.pdf (https://lifedu.upol.cz/IO/IO2_final_SLO.pdf)

Mihelčič, N. (2017). Terensko delo pri pouku geografije – primer iz prakse. *Geografija v šoli* 25(1),

55–63. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yda9csp>

Metoffice (b.d.). *How do we measure the weather?* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/70s719j>

YouTube (b. d.). *Weather Instruments*. <https://www.youtube.com/watch?v=ySSyT44nma4>

YouTube (b. d.). *Weather Instruments*. <https://www.youtube.com/watch?v=w2ZIPLSyXTU>

Vovk Korže, A. (2018). *Od Maribora do Bele krajine. Priročnik za terensko spoznavanje Slovenije*. Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.

Golob, A. (2020). Terensko delo z uporabo mobilnih tehnologij pri pouku geografije. *Geografija v šoli*, 28(3), 52–56. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zjqxvc4>

Gozd in gozdarstvo (b. d.). *Gozdne učne poti*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ukze1zf>

Kolega, N., Brečko, V., Kovačič, G., Koderman, M. (2018). Terensko delo kot del praktičnega izpita splošne mature pri predmetu geografija. *Geografija v šoli*, 26(2), 38–45. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d52qey9>

Vovk, A., Lovrenčak, F. (2004). *Priročnik za spoznavanje prsti na terenu*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d4uq45h>

Žigon, I. (2023). *Ozaveščanje otrok o problematiki tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst s pomočjo priročnika za njihovo terensko prepoznavanje*. [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/st06zab>

Uporabna geografija (b. d.). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n89u8u6>

Bevc, V. (1997). *Pouk geografije v naravi*. Zavod RS za šolstvo.

Bačnik, A., Slavič Kumer, S., Bah Berglez, E., Eršte, S., Golob, N., Gostinčar Blagotinšek, A., Hajdinjak M., Hartman, S., Ivančič, S., Kljajić, S., Majer Kovačič, J., Mohorič, A., Moravec, B., Novak, N., Pavlin, J., Repnik, R., Vičič, T. (2022). *Naravoslovna pismenost – opredelitev in gradniki*. Zavod RS za šolstvo. *Naravoslovna_pismenost_gradniki.pdf* (zrss.si) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qnj9stv>)

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Izobraževalni lističi Scientix NA-MA*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ymvm8w5>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Izobraževalni lističi Scientix NA-MA 2*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x63dfv7>

SLOVENIJA V EVROPI IN SVETU

SLOVENIJA V EVROPI IN SVETU

GOV.si (b. d.). *Slovenija kot članica Evropske unije*. Slovenija kot članica Evropske unije | GOV.SI (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l5rg157>)

EU in jaz (b. d.). *EU & jaz*. EU IN JAZ (<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/sl/>)

Evropska unija (b. d.). *Evropska unija*. Vaš portal do EU, novice, poudarki | Evropska unija (https://european-union.europa.eu/index_sl)

DELITEV SLOVENIJE NA NARAVNOGEOGRAFSKE POKRAJINE

Senegačnik, J., Ogrin, D., Žiberna, I. (2013). Nova naravnogeografska členitev Slovenije na 47 pokrajin. *Geografija v šoli*, 22(2/3), 110–124. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wqpx8as> ali <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0ftzf3m>

Uporabna geografija (b. d.). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sfq4p6o>

Žiberna, I., Natek, K., Ogrin, D. (2004). Naravnogeografska regionalizacija Slovenije pri pouku geografije v osnovni šoli. V V. Drozg (ur.), *Teorija in praksa regionalizacije Slovenije* (85–90). Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE

POVRŠJE, KAMNINSKA ZGRADBA IN PRSTI SLOVENIJE

Stepišnik, U. (2024). *Geomorfologija krasa Slovenije*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. <https://doi.org/10.4312/9789612973131>

Stepišnik, U. (2020). Kraška polja v Sloveniji. *Dela*, 53, 23–43. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l73wlr4>

OGK. (b. d.). *Osnovna geološka karta Slovenije*. <https://ogk100.geo-zs.si/>

GeoZS. (b. d.). *eGeologija*. <https://egeologija.si/>

Eucbeniki. (b. d.). *Kamninska zgradba slovenskega ozemlja*. KAMNINSKA ZGRADBA SLOVENSKEGA OZEMLJA (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jm3vjgu>)

Uporabna geografija. (b. d.). *Geološka karta SLO 1M*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sfq4p6o>

Lisec, A., Montanarella, L., Vrščaj, B., Kralj, T., Lobnik, F., Suhadolc, M., Prus, T., Mihelič, R., Ruprecht, J., Zupan, M., Jaecks, G. S., Jones, A., Vidic, N. J., Grčman, H., Šporar, M. (2015). *Tla Slovenije. S pedološko karto v merilu 1 : 250 000*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1wgk0b1>

Atanackov, J. (2016). *70 geoloških zanimivosti Slovenije*. Geološki zavod Slovenije.

Agencija RS za okolje. (b. d.). *Atlas okolja. Atlas okolja* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3s81dzf>)

Žebre, M., Stepišnik, U. (2018). Poledenitev Dinarskega gorstva v Sloveniji. *Geografski obzornik*, 65(2), 4–13. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/a28k31x>

Erhatič, B. (2012). Geomorfološka dediščina v Dolini Triglavskih jezer. *Geografija Slovenije* 23. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789612545895>

Gabrovec, M., Hrvatina, M., Komac, B., Ortar, J., Pavšek, M., Topole, M., Zorn, M. (2014). Triglavski ledenik. *Geografija Slovenije* 30. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789610503644>

Ferk, M., Pavšek, M. (2012). Od ledeniške krnice do čelne morene. *Planinski vestnik*, 2, 10–13. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9bzh8xx>

Lovrenčak, F. (2006). Prst – nenadomestljiv naravni vir. *Geografski obzornik*, 53(1), 4–7.

<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/ewvpfus>

Repe, B. (2010). Prepoznavanje osnovnih prsti slovenske klasifikacije. *Dela*, 34, 143–166.

<https://doi.org/10.4312/dela.34.143-166>

Repe, B. (2015). 50 odtenkov rjave. *Geografski obzornik*, 62(2), 14–21.

<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/g4bd5pi>.

Pogljajen, M. (2022). Fitoindikatorji – rastlinski kazalci lastnosti prsti. *Geografija v šoli* 30(1), 53–58.

Vovk Korže, A. (2020). Celovit pogled na prsti kot osnovo za kmetijsko rabo tal. *Geografija v šoli*, 28(2), 6–12.

Stojilković, B., Stepišnik, U., Ferk, M., Breg Valjavec, M., Čonč, Š. (2023). Geodiverziteteta – temelj vsega živega. *Geografija v šoli*, 31(2–3).

PODNEBJE, VREME IN RASTLINSTVO SLOVENIJE

Bertalanč, R., Dolinar, M., Draksler, A., Honzak, L., Kobold, M., Kozjek, K., Lokošek, L., Medved, A., Vertačnik, G., Vlahovič, Ž., Žus, A. (2018). *Ocena podnebnih sprememb v Sloveniji do konca 21. stoletja*. Agencija RS za okolje.

Blatnik, M. (2013). Rastlinstvo na meliščih Kamniško-Savinjskih Alp. *Geografski obzornik*, 60(1/2), 14–21. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/ao60vda>

Ogrin, M., Ortar, J., Sinjur, I. (2012). Topoklimatska pestrost Slovenije. *Geografija v šoli*, 21(1/2), 4–13. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/zllwunz>

Ogrin, D. (2004). Oljka v Slovenskem Primorju: v primežu podnebja in trenutnih družbeno-ekonomskih razmer. *Geografski obzornik*, 51(2), 4–10.

Ogrin, D., Repe, B., Štut, L., Svetlin, D., Ogrin, M. (2023). Podnebna tipizacija Slovenije po podatkih za obdobje 1991–2020. *Dela*, 59, 5–45. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/z2ycajz> ali tudi <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/1p8vrck>

Urbančič, M., Simončič, P., Kutnar, L., Prus, T. (2005). Atlas gozdnih tal Slovenije. *Gozdarski vestnik*, 63(2–10).

Vertačnik, G. (2017). *Podnebna spremenljivost Slovenije v obdobju 1961–2011. 3. Značilnosti podnebja v Sloveniji*. Agencija RS za okolje.

VODOVJE SLOVENIJE

Janža, M., Jamnik, B., Prestor, J., Mali, N. (2017). Podzemna voda – glavni (skoraj edini) vir pitne vode v Sloveniji. *Geografija v šoli*, 25(3), 19–27. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/ntk04mu>

Agencija RS za okolje (b. d.). *Atlas okolja*. Atlas okolja (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/3s81dzt>)

Agencija RS za okolje (b. d.). *Kakovost podzemnih voda*. Kakovost podzemnih voda (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/fhssx0w>)

Agencija RS za okolje (b. d.). *Karta kopalnih voda*. ARSO OKOLJE Karta kopalnih voda (beta verzija) (<https://gis.arso.gov.si/api/gis/KopalneV/>)

Agencija RS za okolje (b. d.). *Kakovost površinskih voda*. Kakovost površinskih voda (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n6osuci>)

Agencija RS za okolje (b. d.). *Vodno bogastvo Slovenije*. Vodno bogastvo Slovenije (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jmhbmuk>)

Rman, N., Mozetič, S., Matoz, T. (2014). *Simulacija toka podzemne vode v modelu vodonosnika*. Geološki zavod Slovenije. <https://www.youtube.com/watch?v=YkoxfiYOS4I>

Uradni list (b. d.) *Ukrepi danes za jutri – pravica do pitne vode v Ustavi RS*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ncs9sai>

Brečko Grubar, V., Kovačič, G. (2022). Geografsko raziskovanje in pomen poznavanja krajevnih vodnih virov. *Geografija v šoli*, 30(2).

Brečko Grubar, V., Kovačič, G. (2019). Vpliv podnebnih sprememb na oskrbo z vodo v slovenski Istri. *Geografija v šoli*, 27(3), 35–41. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ea6w2I4>

Brenčič, M. (2015). Podzemna voda. *Proteus*, 77(6), 246–254.

Plut, D. (2003). Vodni viri Slovenije. *Geografski obzornik*, 50(3), 8–13. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h24zi40>

Vovk, A. (2022). Industrijsko onesnaževanje voda in vpliv na ekosisteme. *Geografija v šoli*, 30(2).

Ogrin, D. (2018). Uvod v oceanografske razmere Tržaškega zaliva. V D. Ogrin (ur.), *Geografija stika Slovenske Istre in Tržaškega zaliva* (107–114). Geograff 12. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bie5g0y>

ZAVAROVANA OBMOČJA SLOVENIJE

Mavri, R. (2021). Trajnostni razvoj rekreacije na prostem v Triglavskem narodnem parku. *Geografija v šoli*, 29(2), 24–33. <https://doi.org/10.59132/geo/2021/2/24-33>

Naravovarstveni atlas (b. d.). *Naravovarstveni atlas*. Naravovarstveni atlas (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pocka9j>)

ARSO (b. d.). *Zavarovana območja*. Zavarovana območja | Okoljski kazalci (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yhfs64c>)

GOV. si (b. d.). *Zavarovana območja Slovenije*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qbbl1nm>

GOV.si (b. d.). *Naravni parki, naravni rezervati in naravni spomeniki*. Naravni parki, naravni rezervati in naravni spomeniki | GOV.SI (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/uz4vpud>)

Brečko Grubar, V. (2023). Naravni rezervat Škocjanski zatok in njegov pomen. *Geografija v šoli*, 31(2–3).

Erhatic, B., Smrekar, A., Šmid Hribar, M., Tiran, J. (2012). Krajinski park Ljubljansko barje – interpretacija kulturne pokrajine. *Geografski obzornik*, 59(3), 4–13.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ghptqvwv>

Smrekar, A., Polajnar Horvat, K., Ribeiro, D. (2023). Institucionalni okvir ohranjanja narave v Sloveniji. *Geografija v šoli*, 31(2–3).

Zdešar, A. (2018). Alpe niso le turistični cilj. Zavarovana območja narave v Alpah. *Planinski vestnik*, 10, 4–13. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q00qi5m>

Ogrin, M. (2011). Je trajnosten razvoj zavarovanih območij mogoč brez trajnostne mobilnosti? V J. Nared, D. Perko, N. Razpotnik Visković, *Razvoj zavarovanih območij v Sloveniji* (str. 127–137). Založba ZRC.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0oh72kr>

Žiberna, I., Konečnik Kotnik, E. (2023). Svetlobna onesnaženost na izbranih zavarovanih območjih v Sloveniji v letih 2013 in 2021. *Geografija v šoli*, 31(2–3).

Primožič, T. (2022). Upravljanje trajnostnega turizma na zavarovanih območjih. *Geografski obzornik*, 69(3–4), 28–35. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bowb00t>

Vovk Korže, A., Sajovic, A. (2009). Območja Nature 2000 kot razvojna priložnost v času gospodarske krize. *Geografski obzornik*, 56(4), 21–25. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ifrd1cf>

Komac, B., Zorn, M. (2011). Vloga zavarovanih območij pri blažitvi naravnih nesreč. V J. Nared, D. Perko, N. Razpotnik Visković, *Razvoj zavarovanih območij v Sloveniji* (str. 113–125). Založba ZRC.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ele0rmx>

DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE

PREBIVALSTVO IN POSELITEV SLOVENIJE

SSURS (b. d.). *STAT. SURS* (<https://www.stat.si/StatWeb/>)

SURS (b. d.). *STAT – Prebivalstvena piramida*. <https://stat.si/StatWeb/Population/Pyramid>

GOV.si (b. d.). *Zamejstvo*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/s6a3ygf>

ESPON (b. d.). *Atlas on quality of life in Slovenia*. Atlas on Quality of Life in Slovenia (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6om2a5e>)

Ilc Klun, M. (2018). Vključenost tematik slovenskega izseljenstva v pouk geografije. *Geografija v šoli*, 26(3), 44–50. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rysn2w>

Josipović, D. (2016). Migracije v Slovenijo iz (nekdanje) Jugoslavije po drugi svetovni vojni. *Geografija v šoli*, 24(2–3), 44–50. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9wzcyj2>

SiStat. *Prebivalstvo – izbrani kazalniki po stopnji urbanizacije, Slovenija, letno*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lror8df>

Vrečer, N. (2016). Razumevanje beguncev v Sloveniji. *Geografija v šoli*, 24(2–3), 24–31. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9wzcyj2>

Zupančič, J. (2022). *Slovenske manjšine v sosednjih državah*. Razprave FF.

<https://doi.org/10.4312/9789617128819>

GOV.SI (b. d.). *Mesta in mestna območja v Sloveniji*.

<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/d6mw0k7>

Repina, R., Sedar Hren, L. (2016). Ekonomske migracije mladih in delovno aktivnega prebivalstva iz občin Pesnica in Šentilj v Avstrijo. *Geografija v šoli*, 24(2/3), 58–63.

<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/9wzcyj2>

GOSPODARSTVO SLOVENIJE

Polšak, A. (2009). Obravnava kmetijstva pri pouku z razvijanjem veščin ob uporabi slikovnega in statističnega gradiva. V A. Žakelj (ur.), M. Borstner (ur.), *Raznolikost pristopov k celostnemu učenju in poučevanju : zbornik povzetkov*. Zavod RS za šolstvo.

Polšak, A. (2010). Nekatere možnosti obravnave kmetijstva pri pouku. V A. Polšak (ur.), *Geografija. Posodobitve pouka v gimnazijski praksi* (str. 78–98). Zavod RS za šolstvo.

Polšak, A. (2011). Energijski viri in proizvodnja električne energije v Sloveniji. *Geografija v šoli*, 20(2), 11–16.

Polšak, A. (2011). Mežiška dolina – do kdaj še posledice rudarjenja? *Geografija v šoli*, 20(3), 59–70.

Polšak, A. (2011). Nekateri geografski vidiki hidroelektrarn s poudarkom na spodnji Savi. *Geografija v šoli*, 20(2), 32–47.

Polšak, A. (2018). Pridelava hmelja v Sloveniji. *Geografija v šoli*, 26(1), 60–64.

<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/9uq4uvy>

MKGP (b. d.). *Javni pregledovalnik grafičnih podatkov MKGP-RKG*. MKGP – Portal

(<https://rkq.gov.si/vstop/>)

Stružnik, S. (2021). Planinsko pašništvo. *Geografija v šoli*, 29(2), 34–41.

<https://doi.org/10.59132/geo/2021/2/34-41>

Polšak, A. (2022). Ribištvo v Sloveniji. *Geografija v šoli*, 30(2).

Vrišer, I. (2000). *Industrijska geografija. Učbenik*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

I feel Slovenia (b. d.). *Interaktivni pogled na turistični promet*. Interaktivni pogled na turistični promet | I feel Slovenia (<https://aplifikacijaun.zrssi.si/api/link/ubj994>)

Resnik Planinc, T., Ilc Klun, M. (2010). Izobraževanje za lokalno trajnostno oskrbo s hrano. *Dela*, 34, 167–186.

Cigale, D., Lampič, B., Potočnik Slavič, I. in Repe, B. (ur.). (2018). *Geografsko raziskovanje turizma in rekreacije v Sloveniji*. *GeograFF 15*. Založba Univerze v Ljubljani.

<https://doi.org/10.4312/9789610600183>

Polšak, A. (2022). Prostorsko širjenje Kopra in njegovega pristanišča = Spatial expansion of Koper and its port. *Geografija v šoli*, 30(1), 32–37. <https://doi.org/10.59132/geo/2022/1/32-37>

NARAVNE NESREČE V SLOVENIJI

Atlas naravnih nesreč. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j6tr5f>

YouTube (b. d.). *Živeti s poplavami – film o poplavni ogroženosti*. Ministrstvo za okolje in prostor. Živeti s poplavami - film o poplavni ogroženosti (<https://www.youtube.com/watch?v=xJlwrZ7iby8>)

Gov.si (b d.). *Poplave: po letu dni*. Poplave 2023: Po letu dni | GOV.SI (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/m52187f>)

Natek, K. (2015). Poplave v mestih. *Geografski obzornik*, 62(4), 4–12. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j162o22>

Natek, K. (2005). Poplavna območja v Sloveniji. *Geografski obzornik*, 52(1), 13–18. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ah12sxd>

Vovk, A. (2022). Problemi z odtokom meteornih voda. *Geografija v šoli*, 30(2).

Braca, G., Bussettini, M., Lastoria, B., Mariani, S., Piva, F. (2023). Suša in vodna kriza v letu 2022. *Geografija v šoli*, 32, 93–102.

GIAM (2017). *Trajnostni razvoj mest in naravne nesreče*. Naravne nesreče 4. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7ibhizl>

Brečko Grubar, V., Kovačič, G., Kolega, N. (2019). Podnebne spremembe vplivajo na pogostejše poplave morja. *Geografija v šoli*, 27(3), 30–34. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ea6w214>

Konečnik Kotnik, E., Žiberna, I. (2024). Spremembe rabe tal na območjih s poplavno nevarnostjo v Sloveniji. *Geografija v šoli*, 32(2).

Čeč, D. (2020). Gospodarska in družbena kriza zaradi izbruha vulkana Tambora v Indoneziji aprila 1815. *Zgodovina v šoli*, 25(1), 3–16. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0705olp>

Sušnik, A., Moderc, A., Vlahovič, Ž., Žun, M. (2023). Suša leta 2022 v obsegu naravne nesreče v kmetijski pridelavi. *Ujma*, 37, 89–97.

Vovk, A. (2024). Na naravi temelječe rešitve za zmanjšanje vplivov poplav. *Geografija v šoli*, 32(2).

Komac, B., Zorn, M. (2007). Pobočni procesi in človek. Pobočni procesi. *Geografija Slovenije 15*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/njz7u9>

Zorn, M., Komac, B., Pavšek, M., Pagon, P. (ur.). (2010). *Naravne nesreče 1: Od razumevanja do upravljanja*. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789612545642>

Zorn, M., Komac, B., Ciglič, R., Pavšek, M. (ur.). (2011). *Naravne nesreče 2: Neodgovorna odgovornost*. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789612545710>

Zorn, M., Komac, B., Pavšek, M., Ciglič, R.(ur.). (2014). *Naravne nesreče 3: (Ne)prilagojeni*. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789612546762>

Zorn, M., Komac, B., Ciglič, R., Tičar, J. (ur.). (2017). *Naravne nesreče 4: Trajnostni razvoj mest in naravne nesreče*. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789612549947>

Zorn, M., Komac, B., Pavšek, M., Logar, E. (ur.). (2020). *Naravne nesreče 5: Domači odzivi na globalne izzive*. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789610502678>

Gozd in gozdarstvo. *Vetrolom*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lbg23qk>

Saje, R., Šeber, R., Saražin, J. (2014). Žledolomi v slovenskih gozdovih. *Gozdarski vestnik*, 72(4), 204–210. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7c83a6j>

Pavšek, M. (2002). Snežni plazovi v Sloveniji. Geografske značilnosti in preventiva. *Geografija Slovenije* 6. Založba ZRC. <https://doi.org/10.3986/9789612545000>

Agencija RS za okolje (b. d.). *Ocena tveganja za sušo*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/32q5gym>

Agencija RS za okolje. *Sušomer: Ocena sušnih razmer v Sloveniji*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/afm53o1> (se dnevno posodablja)

Kikec, T. (2015). Geografska tipizacija Pomurja glede na sušo in možnosti za prilagoditev pojavu. [Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vohk9i7>

DEGRADACIJA PROSTORA V SLOVENIJI

Lampič, B., Kikec, T. (2019). Funkcionalno razvrednoten prostor – razmere v Sloveniji in možnost vključevanja vsebine v osnovno- in srednješolsko izobraževanje. *Geografija v šoli*, 27(2). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wuy6wh1>

Fridl, J., Ilc, M., Kušar, S. (2007). Uvajanje vsebin vrednot prostora in prostorskega načrtovanja v učni proces. *Geografija v šoli*, 16(3), 12–20.

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE III

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE IN VEŠČINE III

Resnik Planinc, T., Ilc Klun, M. (2015). *Priprava in izvedba geografskih terenskih vaj v lški vasi*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/os669pz>

Konečnik Kotnik, E., Žiberna, I. (b. d.). *Terensko delo pri pouku geografije v Sloveniji*. LIFEdU. https://lifedu.upol.cz/IO/IO2_final_SLO.pdf

Mihelčič, N. (2017). Terensko delo pri pouku geografije – primer iz prakse. *Geografija v šoli* 25(1), 55–63. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yda9csp>

Metoffice (b.d.). *How do we measure the weather?* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/70s719j>

YouTube (b. d.). *Weather Instruments*. <https://www.youtube.com/watch?v=ySSyT44nma4>

YouTube (b. d.). *Weather Instruments*. <https://www.youtube.com/watch?v=w2ZIPLSyxTU>

Vovk Korže, A. (2018). *Od Maribora do Bele krajine. Priročnik za terensko spoznavanje Slovenije*. Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.

Golob, A. (2020). Terensko delo z uporabo mobilnih tehnologij pri pouku geografije. *Geografija v šoli*, 28(3), 52–56. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zjqxvc4>

Gozd in gozdarstvo (b. d.). *Gozdne učne poti*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ukze1zf>

Kolega, N., Brečko, V., Kovačič, G., Koderman, M. (2018). Terensko delo kot del praktičnega izpita splošne mature pri predmetu geografija. *Geografija v šoli*, 26(2), 38–45.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d52qey9>

Vovk, A., Lovrenčak, F. (2004). *Priročnik za spoznavanje prsti na terenu*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d4uq45h>

Žigon, I. (2023). *Ozaveščanje otrok o problematiki tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst s pomočjo priročnika za njihovo terensko prepoznavanje*. [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta]. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/st06zab>

Uporabna geografija (b. d.). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n89u8u6>

Bevc, V. (1997). *Pouk geografije v naravi*. Zavod RS za šolstvo.

Bačnik, A., Slavič Kumer, S., Bah Berglez, E., Eršte, S., Golob, N., Gostinčar Blagotinšek, A., Hajdinjak M., Hartman, S., Ivančič, S., Kljajić, S., Majer Kovačič, J., Mohorič, A., Moravec, B., Novak, N., Pavlin, J., Repnik, R., Vičič, T. (2022). *Naravoslovna pismenost – opredelitev in gradniki*. Zavod RS za šolstvo. *Naravoslovna_pismenost_gradniki.pdf* (zrss.si)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qnj9stv>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Izobraževalni lističi Scientix NA-MA*.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ymvm8w5>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). *Izobraževalni lističi Scientix NA-MA 2*.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x63dfv7>

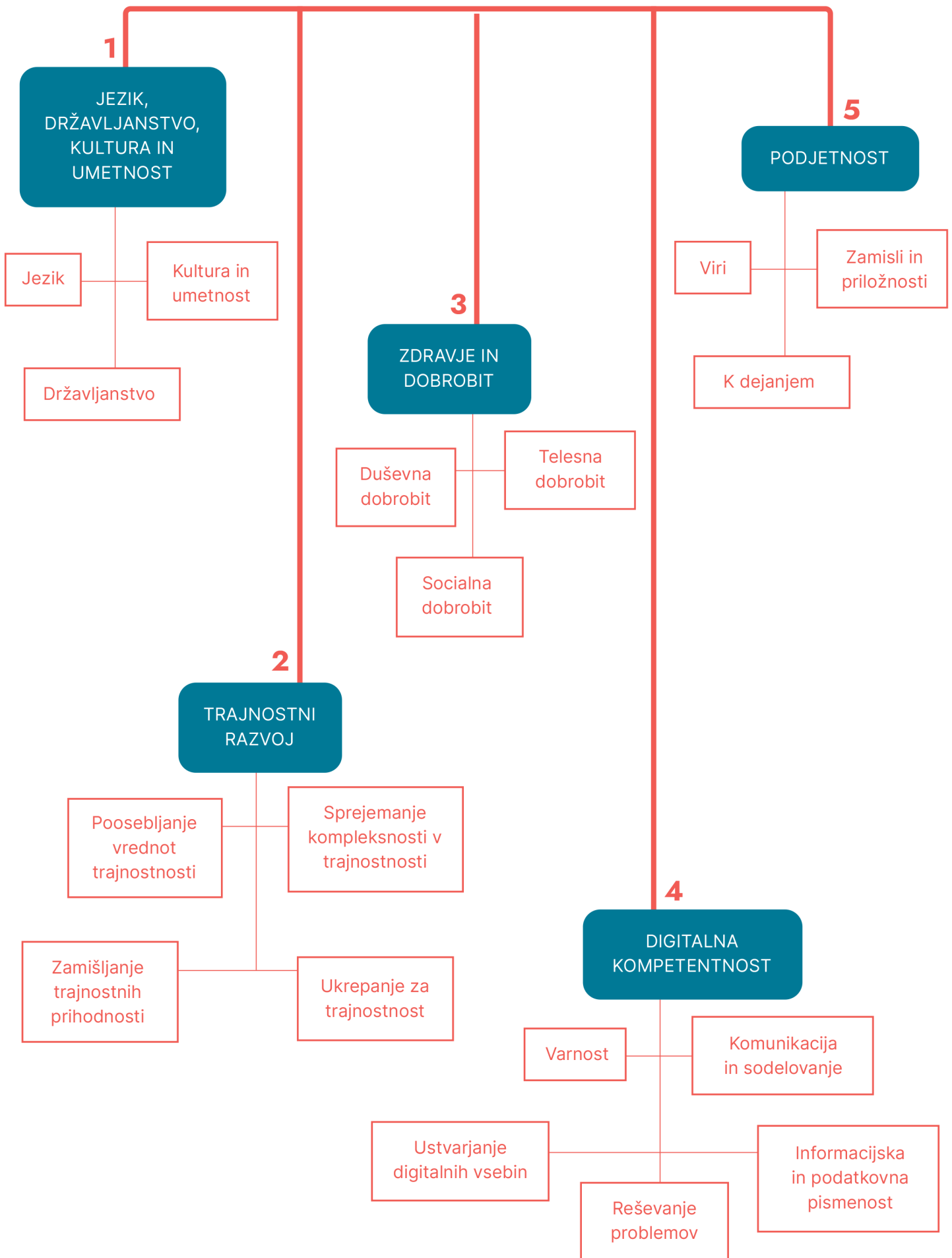

PRILOGE

PRILOGE PO POGlavJIH SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Pomen_glagolov_za_izražanje_ciljev_in_standardov_znanja_GEO_10.1.2025_kopija8775.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Pomen_glagolov_za_izražanje_ciljev_in_standardov_znanja_GEO_10.1.2025_kopija4386.pdf

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih): 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih): 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spoznava, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spoznava kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živim kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in zelene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje zelene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepozna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepozna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitev po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepozna raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepozna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepozna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljanstvo udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev.
	5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobroti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva.
	5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog.
	5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti.
	5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju).
	5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost).
	5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt.
	5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidnim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnano in ciljem, da jih uspešno razreši.
	5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami.
	5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev.
	5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje.
	5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah.
	5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.